

ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปราม
ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 ศึกษากรณี มาตรา 32 วรรคสอง

ณรงพจสรร การุณย์

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชากฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

มกราคม 2561

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณา
งานนิพนธ์ของ ณรงค์พจสรร การุณย์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญาและอาชญวิทยา
ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ดร.รัชณี แต่งอ่อน)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ประธาน
(ดร.รัชณี แต่งอ่อน)

พ.ต.ท. อ.ส..... กรรมการ
(พันตำรวจโท ดร.ประลอง ศิริกุล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประทีป ทับอัตรานนท์)

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญาและอาชญวิทยา
ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีชร)

วันที่ 19 เดือน มกราคม พ.ศ. 2561

กิตติกรรมประกาศ

งานนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากท่านอาจารย์ ดร.รัชณี แดงอ่อน ที่กรุณาสละเวลาในการรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้แก่ผู้เขียน โดยให้แนวคิด คำแนะนำ ปรับปรุง แก้ไข สารนิพนธ์ฉบับนี้ จนกระทั่งเสร็จสมบูรณ์ ซึ่งผู้เขียนขอกราบ พระคุณท่านอาจารย์ ไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนใคร่ขอกราบขอบพระคุณ ท่าน รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.ประทีป ทับอัติตานนท์ และท่านอาจารย์ พ.ต.ท.ดร.ประลอง ศิริภูท ที่ได้สละเวลามาเป็นกรรมการสอบงานนิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ เพื่อให้สารนิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอกราบ ขอบพระคุณ คุณวุฒิพงษ์ เกษภาษา และคุณทัศนีย์ แก้วเกิด ที่ได้ให้คำแนะนำ จุดประกาย รวมถึง ข้อเสนอแนะ ตลอดจนมอบเอกสารต่าง ๆ และความอนุเคราะห์ช่วยเหลือที่เป็นแนวทางข้อกฎหมาย และแนวทางในการเขียนงานนิพนธ์เล่มนี้ที่ทางผู้เขียนควรจะต้องเพิ่มเติมและแก้ไขในรายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งเป็นสาระสำคัญของสารนิพนธ์ เล่มนี้

อนึ่ง ผู้เขียนต้องกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ ร.ต.ท.สุรพิชการณ คุณแม่สุขวันญาพร การุณย์ และคุณชนกทิพ การุณย์ ที่เป็นกำลังใจ ให้การสนับสนุน และสนับสนุนการศึกษาเล่าเรียนมาโดย ตลอด รวมถึงความอนุเคราะห์ในการตรวจทานอักษร

ณรงพจสธร การุณย์

56921182: สาขาวิชา: กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยา; น.ม. (นิติศาสตรมหาบัณฑิต)

คำสำคัญ: การริบทรัพย์สิน/ การปราบปราม/ ยาเสพติด

ณรงพจสรร การุณย์: ปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 ศึกษากรณี มาตรา 32 วรรคสอง (LEGAL PROBLEMATIC ON THE ENFORCEMENT OF ACT ON MEASURES FOR THE SUPPRESSION OF OFFENDERS IN AN OFFENCE RELATING TO NARCOTICS, B.E.2534: A CASE STUDY OF ARTICLE 32 PARA 2) อาจารย์ที่ปรึกษา: รัชณี แดงอ่อน, Ph.D., 96 หน้า. ปี พ.ศ. 2560

สารนิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 ในกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีหรือผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตายโดยศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเพื่อรองรับการริบทรัพย์สินในคดีที่ผู้ต้องหาหลบหนีหรือตาย และแนวทางการปรับปรุงกฎหมายของทรัพย์สินที่ดำเนินการยึดทรัพย์สินตามมาตรา 32 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว มีความสอดคล้องรองรับการพัฒนาทางกฎหมาย ขบวนการค้ายาเสพติด และหลักสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้จะได้ศึกษาเปรียบเทียบกับแนวความคิด ทฤษฎี และกฎหมายการยึดทรัพย์สินและการฟอกเงินทั้งในและต่างประเทศ

ผลการศึกษาปัญหากรณีการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีการจับกุมมีการจำหน่ายคดีชั่วคราวหรือถึงแก่ความตายที่คดีเป็นการระงับ แต่ภายหลังมีการพิสูจน์ฐานความผิดในคดียาเสพติดว่าเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่รวมถึงการริบทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของซึ่งไม่รู้เห็นเป็นใจ แต่ไม่ได้เข้ามาโต้แย้งสิทธิภายในกรอบของกฎหมายหากภายหลังจับกุมตัวผู้ต้องหาได้ศาลพิพากษาในคดีอาญายกฟ้อง ถือเป็นการปิดโอกาสในการโต้แย้งสิทธิ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายและแนวทางของต่างประเทศ ควรกำหนดขั้นตอน ระยะเวลา การประกาศหนังสือพิมพ์ในการโต้แย้งสิทธิให้ชัดเจน และผ่านกระบวนการทางศาลเพื่อเป็นการถ่วงดุลทางกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางในการศึกษาปรับปรุงกฎหมายที่บังคับใช้ต่อไป

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การที่นำมาตรา 32 วรรคสอง เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล จะเกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย ซึ่งก็จะนำมาซึ่งการยกเลิกมาตรา 32 วรรคสอง และมีแต่คดีที่ผ่านการพิจารณาของศาลตาม มาตรา 32 วรรคแรก ในการปรับปรุงกฎหมายต่อไป

56921182: MAJOR: CRIMINAL LAW AND CRIMINOLOGY; LL.M. (MASTER OF LAWS)

KEYWORDS: FORFEITURE OF ASSETS/SUPPRESSION/DRUGS

NARONGPOTSATORN KARUN: LEGAL PROBLEMATIC ON THE ENFORCEMENT OF ACT ON MEASURES FOR THE SUPPRESSION OF OFFENDERS IN AN OFFENCE RELATING TO NARCOTICS, B.E.2534: A CASE STUDY OF ARTICLE 32 PARA 2. ADVISOR: RATCHANEE TAENG-ON, Ph.D., P. 96. 2017.

The objective of this study is to examine the enforcement of article 32, paragraph 2 of the Act on Measures for the Suppression of Offenders in an Offence Relating to Narcotics, B.E. 2534 focusing on offender's properties seizure in the case that the alleged offender or the accused cannot be arrested or owed to death. The focuses of this study are on the problematical legal issues in coping with the properties seizure and to propose a guideline for the revision of the law instituting the seized properties owing to the specified measure to better align with legal development, narcotic trade, and human rights. For so doing, concepts, theories, and laws related to properties seizure and money laundry both domestically and overseas were reviewed.

The study of the problematic legal issue in the case where the alleged offender or the accused cannot be arrested or in case of death which causes temporary dispose of the case but he/she is proved later being guilty of the crime or having seized property of other or possessed by other without proprietor's connivance and he/she does not argue under jurisdiction; after the accused is arrested and the case is dismissed, this shall be considered depriving an opportunity to argue. When reviewing foreign law and practice, I suggest that process, timeframe, and argument of right should be clearly specified and advertised in the newspaper. All of the aforementioned procedure should be proved by the juridical bodies so that they will be able to effectively balance rights of the involved parties and become a guideline for legal study and law revision.

Therefore, the researcher suggests that enforcement of the Article 32 Paragraph 2 of studied law leads to fair practice for all involved parties. However, up the present only Article 32 Paragraph 1 has been applied. This leads to cancellation of Article 32 Paragraph 2.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	7
สมมติฐานของการศึกษา.....	8
ขอบเขตของการศึกษา	8
วิธีการศึกษา.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2 ประวัติความเป็นมา ความหมายแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน.....	10
ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน.....	10
แนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน	22
ทฤษฎีเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินคดีอาญา.....	27
การดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปราม ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534.....	34
3 ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการริบทรัพย์สิน	50
กฎหมายเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินในต่างประเทศ.....	50
4 วิเคราะห์ปัญหาการริบทรัพย์สินผู้ต้องหาตาม มาตรา 32 วรรคสอง	77
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	90
สรุป	90
ข้อเสนอแนะ	92
บรรณานุกรม	94
ประวัติย่อของผู้วิจัย	96

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

เป็นที่ทราบกันดีว่าปัญหาอาชญากรรมในปัจจุบันนี้ทวีความรุนแรงและกำลังขยายตัวไป ในทุกพื้นที่เป็นอย่างมาก ซึ่งปัญหาอาชญากรรมนั้นส่งผลกระทบต่อสังคมในเรื่องต่าง ๆ อย่างมากมาย จนกลายเป็นสาเหตุหลักหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ในการก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมต่าง ซึ่งรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยได้ร่วมกันตระหนัก รณรงค์ สร้างนโยบายให้กับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมอย่างจริงจังมาโดยตลอด แต่เนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับ อาชญากรรมนั้น ผู้ที่กระทำความผิดมักมีมูลเหตุจูงใจในเรื่องของ ผลตอบแทนและความคุ้มค่าที่จะได้ จากการจำหน่ายอาชญากรรม จากเหตุดังกล่าวทำให้ผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมนั้น ไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายที่ใช้ในการปราบปรามเท่าที่ควร ตามพระราชบัญญัติป้องกันและ ปราบปรามอาชญากรรม พุทธศักราช 2519 พระราชบัญญัติอาชญากรรมให้โทษ พุทธศักราช 2522 และ ตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งมีโทษทางอาญา ตามมาตรา 18 มีโทษ 5 สถาน คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับและริบทรัพย์สิน การริบทรัพย์สินนั้นจะเป็นในลักษณะการริบทรัพย์สินที่มีไว้ เป็นความผิดในตัวทรัพย์สินเอง หรือริบทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้หรือได้มาจากการกระทำความผิด เท่านั้น ดังนั้น กฎหมายดังกล่าวจึงยังมีช่องว่างที่ไม่สามารถจะนำตัวการใหญ่ที่เป็นนายทุนที่สำคัญ เป็นผู้บงการอยู่เบื้องหลังการจำหน่ายอาชญากรรมมาลงโทษได้ โดยผู้บังคับใช้กฎหมายที่ปฏิบัติหน้าที่ เองก็มักจะจับกุมได้เฉพาะผู้กระทำความผิดรายย่อยเท่านั้น เนื่องจากขาดพยานหลักฐานที่จะ เชื่อมโยงและนำสืบพิสูจน์ทราบเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมของผู้จำหน่ายรายใหญ่ (นายทุน) นอกจากนี้ ผู้จำหน่ายรายใหญ่หรือนักค้าอาชญากรรมนั้นมีความสามารถเป็นองค์กร อาชญากรรม (Organized crime) และพัฒนาขยายตัวจนนำไปสู่รูปแบบของอาชญากรรมสากล (Universal crime) จนยากต่อการแสวงหาพยานหลักฐานในการดำเนินการจับกุมหรือลงโทษกับ ผู้จำหน่ายรายใหญ่หรือนักค้าอาชญากรรม ทำให้ไม่สามารถปราบปรามได้อย่างเด็ดขาด เนื่องจาก ผู้จำหน่ายรายใหญ่หรือนักค้าอาชญากรรม ยังคงมี “เงิน” ซึ่งเป็นผลตอบแทนจากการจำหน่ายอาชญากรรม ซึ่งเป็นผลตอบแทนที่มีจำนวนและมูลค่าสูง เมื่อมีผลตอบแทนจำนวนสูงแล้ว มักจะนำไปใช้ ในการต่อสู้คดีเพื่อให้ตนพ้นผิดหรือพ้นโทษ หรือได้ความสะดวกสบายในขณะที่ต้องรับโทษ

ปี พ.ศ. 2534 ได้มีการตรากฎหมาย “พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปราม ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรม พุทธศักราช 2534” ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็น

การเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเฉพาะการมุ่งเอาผิดต่อผู้ค้ายาเสพติดระดับนายทุนและตัวการที่สำคัญที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดและการริบทรัพย์สินที่ได้รับมาจากการจำหน่ายยาเสพติด อันเป็นการขจัดแหล่งเงินทุนในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีมาตรการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. มาตรการขยายเขตอำนาจของศาลไทย เนื่องจากอาชญากรรมด้านยาเสพติดมีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ มีผู้ร่วมงานและขอข้ายการกระทำความผิดที่เป็นสากลในหลายประเทศ และด้วยวิวัฒนาการของโลกในปัจจุบันและเทคโนโลยีต่าง ๆ ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าวิวัฒนาการดังกล่าวทำให้องค์กรอาชญากรรมนั้นสามารถขยายเครือข่ายได้อย่างกว้างขวาง จึงจำเป็นที่นานาประเทศจะต้องร่วมมือกันในการปราบปราม โดยการบัญญัติให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นความผิดสากล

2. มาตรการสมคบ โดยการกำหนดให้การกระทำความผิดที่เป็นการสมคบหรือร่วมกันเพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นความผิด ถือเป็น การขยายฐานความผิดทางอาญาได้กว้างมากขึ้น เพื่อให้เป็นโอกาสในการปราบปรามจับกุมรวมถึงการทำลายผู้จำหน่ายรายใหญ่หรือนายทุนหรือตัวการที่สำคัญมาลงโทษให้ได้ผลยิ่งขึ้น

3. มาตรการริบทรัพย์สิน ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการที่สำคัญที่จะลดประสิทธิภาพของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยที่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่มักจะมีวัตถุประสงค์ของการกระทำความผิดเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์หรือทรัพย์สินจำนวนมาก เพราะจุดมุ่งหมายก็เพื่อทรัพย์สินและความสุขสบาย และทรัพย์สินต่างๆยังมีส่วนช่วยทำให้สามารถพัฒนารูปแบบการจำหน่ายยาเสพติดหรือขยายอำนาจขอบเขตทางการจำหน่ายยาเสพติดหรือเครือข่ายได้อย่างกว้างขวาง ทำให้ผู้กระทำความผิดเล็งเห็นผลของการตอบแทนซึ่งเป็นการคุ้มค่าต่อการเสี่ยงและไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย ในอดีตการปราบปรามและแก้ไข จะมุ่งเน้นไปที่การปราบปรามในตัวผู้กระทำความผิดและ ตัวยาเสพติดเป็นสำคัญ แต่ไม่ได้มุ่งเน้นในตัวทรัพย์สิน ดังนั้นเพื่อให้การปราบปรามยาเสพติดได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงต้องปราบปรามปัจจัยภายนอก นอกเหนือจากตัวผู้กระทำความผิดและตัวยาเสพติด คือทรัพย์สินด้วย โดยใช้มาตรการริบทรัพย์สินนั่นเอง

มาตรการริบทรัพย์สินนั้นมีความสำคัญและเป็นกลไกที่สามารถนำมาบังคับใช้ให้เกิดประสิทธิภาพเป็นอย่างมากเพราะ การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น ไม่ว่าจะทรัพย์สินจะเปลี่ยนเป็นทรัพย์สินในรูปใดหรือเปลี่ยนแปลงไปที่ทอดก็ตาม ก็สามารถที่จะทำการตรวจสอบทรัพย์สินนั้นได้ ซึ่งมาตรการริบทรัพย์สินดังกล่าว ได้มีการกำหนด

ให้มีคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน* เพื่อให้อำนาจในการสั่งตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหา หรือบุคคลผู้เกี่ยวข้องที่มีเหตุอันควรสงสัย ว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา

ประเทศไทยได้มีการตราและประกาศใช้ พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังคงเน้นย้ำและคำนึงถึงให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นหลัก ซึ่งรัฐธรรมนูญทุกฉบับของไทย หรือสากลก็ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ซึ่งเนื้อหาของ พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 นั้นมีเนื้อหาสาระและวิธีการปฏิบัติที่ต้องกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินผู้ที่ถูกตรวจสอบทรัพย์สินหรือประชาชนบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องหรืออาจจะเกี่ยวข้อง ประกอบกับการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินนั้น มุ่งเน้นที่จะแก้ไขปัญหายาเสพติดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่การแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ยั่งยืนจะต้องมีการพัฒนาทางกฎหมาย ให้มีความเป็นธรรม รัฐจะใช้อำนาจตามอำเภอใจมิได้ การบังคับใช้กฎหมายจึงต้องพิจารณาความเหมาะสมและเสมอภาคให้กับประชาชน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในฐานะ “ผู้อยู่ใต้การปกครอง” ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ ซึ่งมีการบัญญัติไว้ในมาตรา 25** ซึ่งรัฐจะต้องเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human dignity)

* พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 มาตรา 15 ให้มีคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินคณะหนึ่งประกอบด้วยประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการเป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นรองประธานอัยการสูงสุด เลขานุการคณะกรรมการกฤษฎีกา ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน อธิบดีกรมตำรวจ อธิบดีกรมบังคับคดี อธิบดีกรมศุลกากร อธิบดีกรมที่ดิน ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นกรรมการ และเลขานุการเป็นกรรมการและเลขานุการ

** รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 25 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะ ในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำ การนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ครอบคลุมถึงการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้น ไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อ ความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตาม หลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีการตรากฎหมายนั้นขึ้น ใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชน ย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของ รัฐธรรมนูญ

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิ ทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาล ได้

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมี สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานที่สำคัญของสิทธิและเสรีภาพทั้งปวง เพื่อให้ความพิทักษ์รักษาและคุ้มครอง การล่วงละเมิดอันมิชอบด้วยกฎหมาย มิฉะนั้นเท่ากับว่าการบังคับใช้กฎหมายไม่ก่อให้เกิด ประโยชน์ ซึ่งจะก่อให้เกิดข้อต่อสู้ของผู้ต้องหาหรือบุคคลผู้เกี่ยวข้อง และไม่เกิดการยอมรับ จากสังคม อันเป็นเหตุที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายหรือความล้มเหลวในการบังคับใช้กฎหมาย ในการแก้ไขปัญหายาอาชญากรรม

จากกรณีปัญหาในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้เกิดความเป็น ธรรม ดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการศึกษาในหัวข้อ การริบทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัติมาตรการ ป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 ศึกษาในกรณี มาตรา 32 วรรคสอง กรณีการดำเนินการริบทรัพย์สินผู้ต้องหาหลบหนีและผู้ต้องหาถึงแก่ความตาย โดย ผลของกฎหมายดังกล่าว กำหนดแบ่งเป็นสองประเด็น คือ

1. กรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี และไม่สามารถจับกุมตัวได้ภายใน 2 ปี นับแต่ วันกระทำความผิด

2. กรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตาย

ถ้าภายในสองปีผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนี หรือทายาทผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถึงแก่ ความตายไม่สามารถพิสูจน์ได้ ให้ทรัพย์สินที่ได้ยึดหรืออายัดไว้นั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติด โดยไม่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการพิจารณาของศาล

พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 ได้กำหนดให้การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติดนั้น ต้องผ่านขั้นตอนกระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน เมื่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินทำการวินิจฉัยแล้วว่า ทรัพย์สินรายการใดเป็นทรัพย์สินที่ เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดแล้ว ก็จะมีคำสั่งคณะกรรมการตรวจสอบ ทรัพย์สินให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จากนั้น ก็จะไปสู่ขั้นตอนกระบวนการไต่สวนพิจารณาของศาล โดยกำหนดให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องขอ

ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินที่คณะกรรมการมีคำวินิจฉัยและมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัด* เมื่อศาลรับคำร้องก็จะดำเนินการไต่สวนและพิจารณาตามขั้นตอนปกติของการพิจารณาของศาล

กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี พนักงานอัยการยังจะไม่มีคำสั่งฟ้องคดีต่อศาลจนกว่าจะได้ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 มาตรา 169 และมาตรา 172 ซึ่งศาลจะสั่งให้มีการจำหน่ายคดีชั่วคราว เท่ากับยังไม่มี การพิจารณาว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีความผิดตามฟ้องหรือไม่ ในขณะที่ มาตรา 32 ของพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 ให้หลักว่า ในกรณีที่ผู้ต้องหาได้ขาดไม่ฟ้อง หรือคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง ผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใด ให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสิ้นสุดลง

กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตาย เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตาย โทษเป็นอันระงับไป ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 38 และทำให้สิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 39 ทำให้การกรณาคดีขึ้นสู่ศาลเป็นอันระงับไป

ซึ่งในการริบทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีและผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตาย ตาม มาตรา 32 วรรคสอง ยังคงดำเนินต่อไป โคนในส่วนของผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีนั้น จะไม่ทำให้มีการไต่สวนในชั้นการพิจารณาของศาล เช่นเดียวกับกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตาย ซึ่งอยู่ภายใต้มาตราเดียวกันกับหลักเกณฑ์เดียวซึ่งเปิด โอกาสให้ผู้มีทรัพย์สินเกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนี หรือทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถึงแก่ความตาย ได้พิสูจน์ในชั้นคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ภายในสองปีนับแต่วันกระทำความผิดหรือถึงแก่ความตาย หากพิสูจน์แล้วฟังไม่ขึ้น โดยผลของกฎหมายทรัพย์สินดังกล่าวที่มีการยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราว เพื่อตรวจสอบก็จะตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งจะไม่ผ่านการพิจารณาหรือการไต่สวนของศาล ซึ่งถือเป็นองค์กรกลางที่มีความศักดิ์สิทธิ์ในการใช้ดุลพินิจ

* พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 2534 มาตรา 27 เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้อง และทรัพย์สินที่คณะกรรมการมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดตามมาตรา 22 เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น โดยจะยื่นไปพร้อมกับฟ้องหรือจะยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา ก็ได้เมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องต่อศาลแล้ว ให้เลขธิการประกาศเพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอเข้ามาในคดีก่อนคดีถึงที่สุด และถ้ามีหลักฐานแสดงว่าผู้ใดอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้ก็ให้เลขธิการมีหนังสือแจ้งให้ผู้นั้นทราบเพื่อใช้สิทธิดังกล่าวด้วย

ในกรณีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วปรากฏว่ามีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มขึ้นอีก ก็ให้ยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้นในเวลาใดก่อนคดีถึงที่สุด ได้ และให้นำความในวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

อีกทั้งภายใต้มาตราเดียวกันกับหลักเกณฑ์เดียวระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีและผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตาย ยังคงมีความเลื่อมล้ำหรือมีข้อแตกต่างกันซึ่งเป็นสาระและผลกระทบต่อความเป็นธรรมในสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีและผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตายเป็นอย่างมาก ดังนั้นสารนิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาถึงประเด็นปัญหาข้อกฎหมาย ดังนี้คือ

ประเด็นปัญหาข้อกฎหมายประการแรก ปัญหาการพิจารณามูลฐานความผิดผู้ถูกตรวจสอบว่าเกี่ยวกับคดีอาญาเสพติด ของที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หรือหลบหนีการจับกุมและมีการจำหน่ายคดีชั่วคราว เพื่อรอการจับกุมตัวได้ หรือปัญหาการวินิจฉัยเกี่ยวกับโทษที่ระงับด้วยความตายของผู้กระทำความผิด พบว่า เนื่องจากการนำหลักโทษระงับด้วยความตายของผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 38 มาใช้ในกรณีคดียังไม่ถึงที่สุด เมื่อผู้กระทำความผิดถึงแก่ความตาย สิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปด้วยความตายของผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 แต่หากเป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) ด้วยเหตุนี้มาตรการริบทรัพย์สินดังกล่าวจะมีการใช้หลักการในการวินิจฉัยเกี่ยวกับบุคคลดังกล่าวเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีขอบเขตเพียงใด สำหรับการลงโทษผู้กระทำความผิดหากเป็นกรณีจำเลยที่หลบหนีหรือถึงแก่ความตายหลังคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีคำสั่งริบทรัพย์สินตาม มาตรา 32 วรรคสอง จะสามารถโต้แย้งหรืออุทธรณ์คำสั่งยึดหรืออายัดได้อย่างไร เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกที่เพียงพอหรือมีความเป็นธรรมเพียงพอ

ประเด็นปัญหาข้อกฎหมายประการที่สอง ปัญหาการริบทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของซึ่งไม่รู้เห็นเป็นใจรวมอยู่ เนื่องจากมาตรการริบทรัพย์สินกรณีผู้ต้องหาหลบหนีการจับกุมหรือถึงแก่ความตาย ตามมาตรา 32 วรรคสอง ตามพระราชบัญญัติมาตรการฯ จะตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ครบ 2 ปี หากพิสูจน์ไม่ได้ กรณีริบทรัพย์สินบุคคลภายนอกย่อมกระทบสิทธิผู้ไม่ได้รู้เห็นเป็นใจ ในการกระทำความผิดด้วย หากปรากฏในภายหลังโดยเจ้าของแท้จริงเกินกำหนดของกฎหมาย และมีเหตุไม่ทราบข้อเท็จจริงในการดำเนินการริบทรัพย์สินตามกฎหมาย จะสามารถยื่นคำร้องขอหรือฟื้นคดีได้หรือไม่ และมีหลักกฎหมายเพื่อคุ้มครองบุคคลที่เกี่ยวข้องในทรัพย์สินกับการกระทำความผิดด้วยความสุจริต อันเป็นหลักการคุ้มครองสุจริตชนที่อาจได้รับความกระทบกระเทือนในสิทธิเสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม เพื่อสร้างความ เป็นธรรมให้กับผู้ที่มิได้ร่วมกระทำความผิดเพียงใด

ประเด็นปัญหาข้อกฎหมายประการสุดท้าย ปัญหาหลักระยะเวลาในการโต้แย้งสิทธิคัดค้านการยึดทรัพย์สิน กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีและผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตายนั้น

อยู่ตามภายใต้ข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์เดียวกับมาตรา 32 วรรคสอง ของพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งในชั้นการริบทรัพย์สินเห็นว่ามีความเลื่อมล้ำกันในประเด็นที่ว่า หากภายใน 2 ปี ผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใดที่มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่มีมูลค่าจำนวนมากและเกิดความรู้สึกอยากได้ทรัพย์สินคืนหรือสามารถตั้งหลักต่อผู้หรือมีข้อต่อผู้ที่สามารถชนะรัฐได้กลับเข้ามาในคดีภายใน สองปีก่อนที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน จะวินิจฉัยหรือมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ทำให้อายุความตามมาตรา 32 วรรคสอง ของพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นั้นสะดุดหยุดลง และต้องดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินใหม่ ซึ่งจะเป็นการเริ่มกระบวนการริบทรัพย์สินใหม่ตั้งแต่ต้นรวมถึงเป็นการใช้สิทธิขยายอายุความเพิ่มเติม เป็นการยืดระยะเวลาในการต่อสู้คดีไปได้อีก ในชั้นนี้จึงเห็นว่าเป็นประโยชน์อย่างมากที่ผู้ต้องหาและจำเลยจะได้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองว่าทรัพย์สินใดไม่เกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด อีกทั้งยังมีองค์กรกลางคือศาลเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินชี้ขาดตรงข้ามกับผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตายนั้น ที่อยู่ภายใต้ข้อบังคับและหลักเกณฑ์เดียวกัน แต่การอำนวยความสะดวกก่อนข้างจะมีข้อจำกัด เพราะเนื่องจากในชั้นผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตายนั้น สามารถใช้สิทธิได้เพียงให้ทนายทมาพิสูจน์ในชั้นคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเท่านั้น ไม่สามารถที่จะมีองค์กรหรือหน่วยงานกลางเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาด ซึ่งในชั้นนี้จึงเห็นว่าการตามหลักผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตายนั้น ควรจะได้รับความเป็นธรรมในการต่อสู้คดีมากกว่านี้ จึงเป็นประเด็นสนใจน่าศึกษาว่า ภายใต้ข้อบังคับและหลักเกณฑ์เดียวกันระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีและผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตายนั้น การบังคับใช้กฎหมายหรืออำนวยความสะดวกเป็นธรรมนั้นเพียงพอหรือเท่าเทียมกันหรือไม่อย่างไรและสามารถแก้ไขอย่างไรให้เท่าเทียมกันได้มากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สินในคดียาเสพติด โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สินในคดียาเสพติด
2. เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีและผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตาย ของประเทศไทยและของกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สินในคดียาเสพติด

4. เพื่อสรุปปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการในการริบทรัพย์สินดังกล่าวและเสนอแนะเพิ่มเติม หรือปรับปรุงกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้อง

สมมติฐานของการศึกษา

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 บัญญัติไว้ไม่ชัดเจนว่าจะสามารถตั้งตรวจสอบทรัพย์สินและริบทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถึงแก่ความตายหรือหลบหนีการจับกุม ได้หรือไม่ และการที่มาตรา 32 วรรคสอง ไม่ได้บัญญัติถึงวิธีการในการให้ทรัพย์สินตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าจะให้ตกเป็นของกองทุนได้โดยวิธีการใด มีขั้นตอน หรือการโต้แย้งสิทธิอย่างไร ทำให้เกิดปัญหาว่าจะสามารถตรวจสอบทรัพย์สินและริบทรัพย์สินผู้ต้องหาถึงแก่ความตายหรือหลบหนีแล้วได้หรือไม่ และบุคคลภายนอกจะใช้สิทธิในการโต้แย้งได้มากน้อยเพียงใดเพื่อไม่กระทบสิทธิหรือขัดแย้งต่อหลักสิทธิมนุษยชน

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาวิเคราะห์ถึงการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 โดยเฉพาะการยึดหรืออายัดทรัพย์สินในคดียาเสพติด ในกรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีและผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตายในการศึกษานี้จะได้ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเพื่อรองรับการริบทรัพย์สินในคดีที่ผู้ต้องหาหลบหนีหรือตาย และแนวทางการปรับปรุงกฎหมายของทรัพย์สินที่ดำเนินการยึดทรัพย์สินตาม มาตรา 32 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 มีความสอดคล้องรองรับการพัฒนาทางกฎหมาย ขบวนการค้ายาเสพติด และหลักสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้จะได้ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายการยึดทรัพย์สินและการฟอกเงินทั้งในและต่างประเทศ

วิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาวิจัยทางเอกสาร (Documentary research) โดยศึกษาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งระเบียบต่าง ๆ จากหนังสือ บทความ ตลอดจนเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติด
2. ทำให้เข้าใจกฎหมายเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีและผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตาย ของประเทศไทยและของกฎหมายต่างประเทศ
3. ทำให้ถึงปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สินในคดีอาญาเสพติด
4. ทำให้เข้าใจปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการในการริบทรัพย์สินดังกล่าวและสามารถ เสนอแนะ เพิ่มเติม หรือปรับปรุงกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

ประวัติความเป็นมา ความหมายแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน

ผู้ศึกษาจะได้อธิบายถึงประวัติความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการในการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 เพื่อให้สามารถเข้าใจและนำไปสู่ทางแก้ไขปัญหาคาได้อย่างถูกต้อง ดังต่อไปนี้

ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน

1. ประวัติความเป็นมา

สืบเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ในด้านการปราบปรามผู้กระทำความผิดเจ้าหน้าที่สามารถจับกุมได้แต่เพียงผู้กระทำความผิดระดับรองเท่านั้น ส่วนตัวการใหญ่หรือนายทุนที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดไม่สามารถนำตัวมาดำเนินคดีและลงโทษได้ อีกทั้งประโยชน์ที่ได้จากการค้ายาเสพติดไม่ว่าจะเป็นเงินหรือทรัพย์สินต่าง ๆ ก็มีจำนวนมากมหาศาลซึ่งนายทุนหรือตัวการใหญ่ก็จะนำผลเงินหรือทรัพย์สินเหล่านั้นไปสร้างอิทธิพลขยายขอบข่ายการค้ายาเสพติดให้กว้างขวางออกไปอีก อันมีผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศเป็นอย่างมาก รัฐบาลนายอนันต์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี จึงได้ออกพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยได้กำหนดมาตรการพิเศษให้สามารถนำตัวการใหญ่หรือนายทุนที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดมาลงโทษ พร้อมทั้งมาตรการในการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย (พลตำรวจตรีเภา สารสิน, 2522)

2. ลักษณะของโทษริบทรัพย์สิน

การริบทรัพย์สินเป็นโทษที่มีมาแต่โบราณการ ซึ่งในครั้งนั้นมีลักษณะเป็นโทษแท้ คือ ริบทรัพย์สินทั้งหมดของผู้กระทำความผิดเอาเป็นของรัฐทั้งสิ้น เรียกว่า ริบราชบาตร (La confiscation generale) ซึ่งโทษเช่นนี้มีผลร้ายแก่ครอบครัวของผู้ต้องโทษมากเกินไป ดังนั้น ในเวลาต่อมา กฎหมายจึงยกเลิกเสีย และเปลี่ยนมาเป็นการริบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความผิดเท่านั้น (La confiscation special) นอกจากนี้ การริบทรัพย์สินยังเปลี่ยนมาเป็นโทษที่ปะปนกับวิธีการเพื่อความปลอดภัย กล่าวคือ การริบทรัพย์สินอาจกระทำเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดได้รับผลจากการกระทำผิดของตน โดยริบสิ่งที่ได้มาในการกระทำความผิด ซึ่งมีลักษณะเป็นการลงโทษ หรืออาจริบทรัพย์สินที่บุคคลมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งมีลักษณะเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย

เพราะยังไม่มีกรกระทำคามผิดเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ การริบทรัพย์สินจึงไม่ได้อยู่ภายใต้หลักความนำคำหนิของผู้กระทำคามผิด (Schuldprinzip)* ดังจะเห็นได้จากฎีกาที่ 246/2516 วินิจฉัยว่าการริบทรัพย์สิน แม้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 บัญญัติว่าเป็นโทษสถานหนึ่ง แต่ก็เป็นโทษที่มุ่งตั้งทรัพย์เป็นสำคัญต่างกับโทษสถานอื่น แม้จำเลยซึ่งเป็นผู้กระทำคามผิดจะไม่ต้องรับโทษ เพราะมีอายุไม่เกิน 14 ปีก็ตาม ศาลก็ชอบที่จะริบทรัพย์สินของกลางได้ และการริบทรัพย์สิน ไม่ใช่โทษประธานหรือโทษหลัก (Hauptstrafe) แต่เป็นโทษข้างเคียง (Nebenstrafe) ซึ่งมุ่งถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวทรัพย์กับการกระทำคามผิด ดังนั้น แม้ศาลจะยกฟ้องเพราะข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิด ศาลก็มีอำนาจริบทรัพย์ซึ่งได้ใช้ในการกระทำคามผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (1) เช่น โจทก์ฟ้องว่าจำเลยร่วมกันมีอาวุธปืนและสายไฟฟ้าร่วมกันปล้นทรัพย์ โดยใช้สายไฟฟ้ารัดคอเจ้าทรัพย์ แม้ศาลจะได้วินิจฉัยว่าจำเลยไม่ได้กระทำผิด แต่เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าสายไฟของกลางเป็นทรัพย์ที่ใช้ในการกระทำผิด ศาลมีอำนาจริบได้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (1)(ฎีกาที่ 52/2516 ประชุมใหญ่)

3. ปรัชญาแนวคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน

ระบบการริบทรัพย์สินแบบดั้งเดิม เมื่อศาลได้มีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินแล้วกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นจะตกเป็นของแผ่นดินหรือของรัฐดังนั้น โดยสภาพจึงต้องมีตัวทรัพย์สินที่จะถูกบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งนั้น ในขณะที่ศาลมีคำสั่งดังกล่าว นอกจากนี้ทรัพย์สินที่จะถูกริบได้ในระบบนี้จะต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำคามผิดในทางใดทางหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้เป็นคามผิด (Prohibited items)** เช่น ยาเสพติด หรือปืนที่ไม่มีทะเบียน เป็นต้น หรือทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำคามผิด (Instrumentalities of crime)*** เช่น มิดที่ใช้ในการทำร้าย เป็นต้น หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำคามผิด (Criminal fruit)**** เช่น ทรัพย์ที่ลักมาหรือเงินค่าจ้างในการกระทำคามผิด เป็นต้น เหตุนี้การริบทรัพย์สินในระบบนี้จะกระทำได้

* สุรสิทธิ์ แสงวิโรจนพัฒน์, หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 422/2550

** ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32

*** ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 (1)

**** ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33(2) คำว่า “ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำคามผิด” นี้เป็นที่เข้าใจว่าหมายคามเฉพาะทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำคามผิดโดยตรงเท่านั้นในกรณีที่ทรัพย์สินดังกล่าวได้เปลี่ยนสภาพไป เช่น มีการจำหน่ายจ่าย โอนทรัพย์สินนั้นไปแล้ว ได้ทรัพย์สินอื่นมาแทน ทรัพย์สินที่ได้มาแทนนั้น จะไม่ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำคามผิดตาม มาตรา 33(2)อีกต่อไป ดูจิตติตติงศภัทิย์กฎหมายอาญา ภาค 1 สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา 2536 น. 930 ซึ่งอธิบายว่า “เงินที่จับได้ในตัวผู้ร้ายไม่ว่าขายทรัพย์ที่ได้ลักมา ศาลไม่ริบ (ฎีกาที่ 781/2486) แต่แม้จะได้รับความว่าเป็นเงินที่ได้มาจากการขายทรัพย์ที่ลักเห็นจะไม่ใช่ทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำคามผิด เพราะไม่ได้ลักเงินนั้น” บทบัญญัติแห่งการริบทรัพย์สินตามมาตรานี้ จึงไม่ครอบคลุมถึงสิ่งที่เรียกกันในภาษาอังกฤษว่า proceeds of crime ซึ่งมักจะเป็นประโยชน์ทางการเงินที่ได้มาจากการกระทำคามผิดที่ไม่ใช่สิ่งที่ได้มาจากการกระทำคามผิดโดยตรงแต่มีผ่านกระบวนการฟอกเงินมาแล้ว

จะต้องพิสูจน์ความเกี่ยวข้องของทรัพย์สินที่จะถูกรับกับการกระทำความผิดในบางประเทศ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา ทรัพย์สินเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในด้านใดด้านหนึ่งข้างต้น มักจะเรียกว่า เป็นทรัพย์สินสกปรก (Tainted property)

แนวคิดทางปรัชญาเกี่ยวกับทรัพย์สินสกปรก เมื่อพิจารณาจากแนวคิดทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาในเรื่องนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

1. ประเด็นเรื่องระบบริบทรัพย์สินสกปรกในข้อนี้กรณีไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนระบบการริบทรัพย์สินสกปรกในประเทศไทยให้เป็นระบบการริบทรัพย์สินแบบมูลค่า หากแต่เพียงจะต้องดำเนินการเพื่อให้กฎหมายมีความยืดหยุ่นและสามารถรองรับการให้ความช่วยเหลือในเรื่องนี้กับระบบริบทรัพย์สินแบบมูลค่าได้เหตุนี้เมื่อเงื่อนไขเรื่อง “ทรัพย์สินนั้นจะต้องสามารถถูกยึดอายัดและริบได้ตามกฎหมายไทย” นั้นเป็นมูลเหตุที่ทำให้ประเทศไทยไม่อาจให้ความช่วยเหลือกับต่างประเทศในกรณีนี้ได้จึงน่าจะพิจารณายกเลิกเงื่อนไขดังกล่าวออกจากพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 33 มีข้อที่ควรพิจารณาประการหนึ่งว่าการยกเลิกเงื่อนไขดังกล่าวนี้จะสามารถกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าทรัพย์สินนั้นไม่สามารถถูกยึดอายัดหรือริบได้ ตามกฎหมายของไทย จะบังคับตามคำสั่งยึดอายัดหรือริบทรัพย์สินนั้น ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของต่างประเทศได้หรือไม่จะเป็นการขัดต่อหลัก “ไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย (Legality principle)” หรือไม่โดยลักษณะแล้ว การริบทรัพย์สินนั้นเป็น โทษ (Penalty) หรือมีลักษณะในเชิงลงโทษ (Punitive nature) ทั้งนี้โดยไม่ต้องคำนึงว่า ในปัจจุบันจะมีกฎหมายที่อนุญาตให้มีการริบทรัพย์สิน โดยใช้กระบวนการทางแพ่ง (Civil forfeiture) ในประเทศไทยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พุทธศักราช 2542 เรียกการริบทรัพย์สินในทางแพ่งว่าการขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน เมื่อการริบทรัพย์สินหรือการให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินนั้นมีลักษณะในเชิงลงโทษแล้ว กรณีจะหมายความว่า จะต้องมีกฎหมายที่กำหนดให้มีการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากความผิดที่ร้องขอด้วย มิฉะนั้นการจะบังคับริบทรัพย์สินนั้น ย่อมจะขัดต่อหลัก “ไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่า “กฎหมาย” ที่จะใช้ในการพิจารณาคดีนี้จะเป็นกฎหมายของประเทศผู้ร้องขอหรือกฎหมายของประเทศไทยถ้าจะต้องพิจารณาคดี “ไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” โดยอ้างอิงกฎหมาย

พระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. 2535 มาตรา 33 บัญญัติว่า “ศาลจะพิพากษาให้ริบทรัพย์สินตามคำร้องขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศก็ได้เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลต่างประเทศให้ริบทรัพย์สินนั้น และทรัพย์สินนั้นอาจถูกริบได้ตามกฎหมายไทย ในกรณีที่ศาลต่างประเทศมีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินก่อนมีคำพิพากษาหรือมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินนั้นแล้ว แต่คำพิพากษายังไม่ถึงที่สุด และทรัพย์สิน นั้นอาจถูกยึดได้ตามกฎหมายไทย ถ้าศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้ยึดทรัพย์สินนั้นไว้ก็ได้ การริบหรือยึดทรัพย์สินตามมาตรา นี้ ให้ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งได้แม้ว่าการกระทำความผิดอันเป็นเหตุให้มีการริบหรือยึดทรัพย์สินนั้นจะมิได้เกิดขึ้น ในราชอาณาจักรก็ตาม”

ไทยแล้ว การจะยกเลิกเงื่อนไขเรื่องทรัพย์สินนั้น จะต้องสามารถถูกยึดอายัดหรือริบได้ตามกฎหมายไทย ย่อมไม่อาจจะกระทำได้เพราะจะเป็นการขัดต่อหลัก “ไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” ในทางตรงข้ามถ้าการพิจารณาหลัก “ไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” กระทำโดยอ้างอิงกับกฎหมายของประเทศผู้ร้องขอแล้ว การยกเลิกเงื่อนไขเรื่องทรัพย์สินนั้น จะต้องสามารถถูกยึดอายัดหรือริบได้ตามกฎหมายไทย ย่อมจะไม่กระทบหรือขัดต่อหลัก “ไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย” ตรงกับที่กฎหมายของประเทศผู้ร้องขออนุญาตให้มีการยึดอายัด หรือริบทรัพย์สินนั้น เหตุนี้การยกเลิกเงื่อนไขในเรื่องนี้จึงต้องกระทำไปพร้อมกับการอันที่จริง ในทางปรัชญาแล้ว H. L. A. Hart ได้กล่าวว่าการลงโทษ มีลักษณะดังต่อไปนี้*

1. จะต้องเป็นความเจ็บปวดหรือสิ่งอื่นอันเกิดขึ้นซึ่งโดยปกติถือว่า ไม่น่าพึงพอใจ (Pain or other consequences normally considered unpleasant)
2. จะต้องเป็นไปสำหรับความผิดต่อกฎหมาย (For an offence against legal rule)
3. จะต้องบังคับเข้ากับผู้กระทำความผิดหรือผู้ซึ่งถือว่าเป็นผู้กระทำความผิด (Actual or suppose offender for his offence)
4. บุคคลอื่นจะต้องเป็นผู้ดำเนินการบังคับเช่นนั้นกับผู้กระทำความผิด (Intentionally administered by human beings other than offender)
5. บุคคลอื่นที่ทำการบังคับ เช่นนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจตามกฎหมายที่ผู้กระทำความผิดได้ฝ่าฝืนนั้น (Imposed and administered by an authority constituted by a legal system against which the offence is committed) และ
6. วัตถุประสงค์ที่ทำการบังคับเช่นนั้นกับผู้กระทำความผิดก็เพื่อป้องกันการกระทำความผิดหรือเพื่อแก้แค้นทดแทน (Preventing an offence against legal rule or exacting retribution from the offender)

4. วัตถุประสงค์

โดยมีวัตถุประสงค์ในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือเพื่อให้การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการปราบปรามผู้กระทำผิดตามกฎหมายดังกล่าวขึ้น โดยเฉพาะจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

5. สาระสำคัญ

ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหมายความว่าเงิน หรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและให้หมายความรวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มา

* H. L. A. Hart, Punishment and Responsibility (1968), 4-5

โดยการใช้เงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว ซื่อหรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใดๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้น เปลี่ยนสภาพไปจากเดิมไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพกี่ครั้งและไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ใน ความครอบครองของบุคคลอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่นหรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่า เป็นของบุคคลอื่นก็ตาม

6. การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินคดีอาเสพติด

การริบทรัพย์สินคดีอาเสพติด มีการนำหลักทางกฎหมายในต่างประเทศมาปรับใช้ใน ประเทศโดยพบว่ามีการพัฒนาทางกฎหมาย เพื่อมุ่งเน้นในการป้องกันและปราบปรามอาเสพติด ซึ่งมี กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามอาเสพติด ได้แก่ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปราม อาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช 2534 พระราชบัญญัติปราบปรามป้องกันการฟอกเงิน พุทธศักราช 2542 ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83, 84, 86 และ มาตรา 210 และ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พุทธศักราช 2547 มาตรา 25 ซึ่งมีหลักกฎหมายสรุปได้ดังนี้

1. มาตรการเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดมาตรการเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดของไทยได้นำ หลักสมคบกันกระทำความผิด พยายาม สนับสนุนช่วยเหลือการกระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติ มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 และ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พุทธศักราช 2542 มาเสริมกันกับหลักตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83, 84, 86 และ 210 สำหรับต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกาจะใช้หลักสมคบกันกระทำความผิดที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย RICO (Racketeer Influenced and Corrupt Organization Statute) และ CCE (Continuing Criminal Enterprise Act) มา เสริมหลักตัวการ ผู้ใช้ผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญา ส่วนประเทศอังกฤษก็ใช้หลักสมคบ กันกระทำความผิดมาปรับใช้เสริมกับประมวลกฎหมายอาญาเช่นเดียวกันสำหรับปัญหาการนำ มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวข้างต้นมาปรับใช้เพื่อการปราบปรามขบวนการยาเสพติดให้โทษ จะพบว่ามาตรการเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด โดยการนำหลักตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนตามประมวล กฎหมายอาญามาปรับใช้ จะประสบปัญหาความยากลำบากของการพิสูจน์ความผิดในเรื่องของ การกระทำความผิดและเจตนา ความผิดฐานช่องโหว่ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 210 ก็ประสบปัญหาข้อจำกัด โดยความผิดฐานช่องโหว่ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 210 การบังคับใช้หลักการสมคบกันกระทำความผิดมีข้อกำหนดที่จำกัดต่อการฟ้องร้องและดำเนินคดี ผู้กระทำความผิด กล่าวคือ มีการกำหนดว่าจะต้องมีผู้สมคบกันกระทำความผิดตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป และต้องเป็นการกระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดเฉพาะในภาค 2 ประมวลกฎหมายอาญา และจะต้องมีระวางโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไปเท่านั้น เมื่อนำมาใช้บังคับกับขบวนการ

ยาเสพติดให้โทษทำให้ไม่อาจลงโทษบุคคลที่กระทำผิดได้ เนื่องจากยากที่จะพิสูจน์ถึงความเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดได้

2. มาตรการเกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งของประเทศไทย ได้แก่หลักการริบทรัพย์สินทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 มาตรา 33 และมาตรา 34 หลักการริบทรัพย์สินทางอาญากิ่งแฝงตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 และหลักการริบทรัพย์สินทางแฝงตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พุทธศักราช 2542 โดยการริบทรัพย์สินทางอาญาหรือทางอาญากิ่งแฝงนั้นเป็นการพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของบุคคล (In personal) ซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สิน โดยนำหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ กล่าวคือ ต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าผิดจริง โดยปราศจากข้อสงสัย (Proof beyond a reasonable doubt) หากผลการพิสูจน์ปรากฏว่าผู้นั้นมิได้กระทำความผิดก็ต้องคืนทรัพย์สินที่จะริบนั้นให้แก่ผู้เป็นเจ้าของไปเว้นแต่ทรัพย์สินที่มีไว้เป็นความผิด ส่วนการริบทรัพย์สินทางแฝงนั้นเป็นการพิสูจน์ความผิดของทรัพย์สินว่าได้มาหรือเกี่ยวกับการกระทำความผิด (In rem) ไม่คำนึงว่าจะมีผู้กระทำความผิดและถูกลงโทษตามกฎหมายหรือไม่ ในขณะเดียวกันก็หลักการพิสูจน์แห่งการได้มาซึ่งทรัพย์สินให้ตกเป็นของเจ้าของทรัพย์สิน โดยจะใช้หลักการชั่งน้ำหนักพยาน (preponderance of proof) แทนการพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัยสำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา จะใช้หลักการริบทรัพย์สินทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญาและหลักการริบทรัพย์สินทางแฝงตามกฎหมาย RICO ซึ่งศาลสามารถสั่งริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดได้ทั้งหมดไม่เฉพาะที่จำเลยถูกฟ้องเท่านั้น ส่วนอังกฤษนั้นก็จะมิลักษณะทำนองเดียวกัน โดยจะใช้การริบทรัพย์สินทางแฝงเสริมกับการริบทรัพย์สินทางอาญาหลักการสมคบกันกระทำความผิด ตามกฎหมายมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินนั้นการบังคับใช้ถือว่าได้ผลและมีประสิทธิภาพมากในการควบคุมขบวนการยาเสพติดให้โทษ ในส่วนประเทศไทยนั้นมีประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับการริบทรัพย์สินแต่มีขอบเขตการบังคับใช้ที่จำกัด โดยการริบทรัพย์สินทางอาญาหรือทางอาญากิ่งแฝงนั้น ต้องประสบกับความยากลำบากในการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดให้ศาลเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัย แม้จะมีกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดที่กำหนดให้ศาลสามารถริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทั้ง ๆ ที่ทรัพย์สินเหล่านั้นจะมีการเปลี่ยนสภาพไปจากเดิมแล้วก็ตาม แต่กฎหมายดังกล่าวยังไม่สามารถบังคับใช้ได้ผลเท่าที่ควร เพราะบังคับใช้เฉพาะทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเท่านั้น ไม่รวมการกระทำความผิดฐานอื่น ๆ ด้วย แต่ในทางปฏิบัติก็ได้แก้ไขโดยการนำหลักริบทรัพย์สินทางแฝงมาใช้ผสมผสานให้เกิดความสมบูรณ์ โดยได้มีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินขึ้นใช้บังคับ ซึ่งมีทั้งมาตรการ

ตรวจสอบของสถาบันการเงิน มาตรการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน มาตรการริบทรัพย์สินซึ่งเป็น มาตรการในทางแพ่งรวมทั้งมาตรการทางอาญา คือ ลงโทษผู้กระทำความผิดฐาน ฟอกเงิน ซึ่งมีโทษ จำคุกและปรับ ซึ่งกำหนดฐานความผิดทางอาญารวม 24 มุขฐาน ส่วนในกฎหมายปราบปราม การฟอกเงินของประเทศมาเลเซียซึ่งมีการกำหนดความผิดมูลฐานไว้ถึง 119 ฐานความผิด และมาตรการที่สนับสนุนเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อกระทำการปราบปรามการฟอกเงินและมีบทลงโทษ ที่รุนแรงประเทศออสเตรเลีย มีกฎหมายที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ทุกรูปแบบอย่างครบวงจรและมีการจัดตั้งหน่วยงานกลางขึ้นมา เพื่อการปราบปรามการฟอกเงิน คือ Australian Transaction Report and Analysis Centre นอกจากนี้ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ให้ศาลมีอำนาจ สั่งให้สถาบันการเงินทำการเก็บรักษาเอกสารหลักฐานในการทำธุรกรรมทางการเงิน (Financial transaction document) ไว้เป็นเวลานานถึง 7 ปี เพื่อตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางด้านการเงิน และตามกฎหมายนี้มีบทกำหนดโทษสำหรับผู้กระทำการฟอกเงินทั้งผู้กระทำความผิดที่เป็นบุคคล ธรรมดาและเป็นนิติบุคคลให้มีโทษปรับและจำคุกอย่างสูงดังนั้นเมื่อนำกฎหมายว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงินของไทยมาเปรียบเทียบกับของต่างประเทศแล้วพบว่าความผิดมูลฐาน เพียง 24 มุขฐานซึ่งการกระทำความผิดอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบการเงิน และ เศรษฐกิจของประเทศอีกหลายประการที่ยังไม่ได้มีการกำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานทำให้ กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินของไทยไม่อาจบังคับใช้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพเนื่องจากไม่สามารถจะลงโทษผู้กระทำความผิด หรือยึดอายัด ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง การกระทำความผิดให้ตกเป็นของแผ่นดินได้มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการดักฟังทางโทรศัพท์ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46 และพระราชบัญญัติ การสอบสวนคดีพิเศษ พุทธศักราช 2547 มาตรา 25 ได้มีการกำหนดมาตรการในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารของเจ้าพนักงาน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ แล้วแต่กรณีไว้อย่างกว้างขวางโดยหลักการมี เนื้อหาไปในทำนองเดียวกัน แตกต่างกันในเรื่องฐานความผิด และตัวบุคคลที่ร้องขอให้มีการเข้าถึง ข้อมูลข่าวสาร แต่การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าวยังมีข้อจำกัดกล่าวคือ นอกจากการดำเนินการใน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารตามกฎหมายนี้ก็ต้องปฏิบัติให้อยู่ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทยอย่างเคร่งครัด เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและข้อมูล ข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นข้อมูลที่ใช้หรืออาจใช้ในการกระทำความผิดเฉพาะฐานความผิดตามที่ กฎหมายแต่ละฉบับดังกล่าวกำหนดไว้เท่านั้นมิได้ครอบคลุมฐานความผิดทั้งหมดที่เกิดขึ้นจาก การกระทำของขบวนการอาชญากรรม อีกทั้งข้อมูลข่าวสารที่ได้มาคงใช้ประโยชน์ในการสืบสวน หรือใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้เฉพาะฐานความผิดที่กำหนดไว้ในกฎหมายทั้ง 2 ฉบับ ดังกล่าวข้างต้น หากแต่เป็นข้อมูลอื่น ๆ ของขบวนการอาชญากรรมที่กระทำผิดประเภทอื่น ซึ่งอาจ

ได้มาโดยบังเอิญ ข้อมูลดังกล่าวก็ไม่อาจนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้ ซึ่งเมื่อเทียบกับของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดกฎหมายเกี่ยวกับการดักฟังคือ The Omnibus Crime Control and Safe Street Act 1968 ไว้โดยเฉพาะ เพื่อใช้ในการดักฟังการกระทำผิดของอาชญากร โดยถูกกฎหมาย และใช้เป็นพยานหลักฐานในศาลได้ โดยได้กำหนดความผิดอาญาที่อาจใช้มาตรการดังกล่าวได้กว้างขวางกว่าประเทศไทย และในกรณีมีความจำเป็นเร่งด่วน ยังให้เจ้าพนักงานของรัฐสามารถทำการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ก่อนที่จะได้รับอนุญาตจากศาลได้อีกด้วย

7. รูปแบบและกฎหมาย ระเบียบ ที่เกี่ยวกับการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

7.1 บททั่วไป

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 ได้ให้นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับเกี่ยวข้องกับมาตรการในการริบทรัพย์สิน ดังนี้ “ยาเสพติด” หมายความว่า ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ และ ยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเฉพาะที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ 1 (พุทธศักราช 2535) และ กฎกระทรวงฉบับที่ 7 (พุทธศักราช 2545) ซึ่งมี 25 ชนิดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 มาตรา 3 ได้แก่*

- (1) เฮโรอีน
- (2) มอร์ฟิน
- (3) ฝิ่น
- (4) โคคาอีน
- (5) อาเซติก แอนไฮไดรด์
- (6) อาเซติล คลอไรด์
- (7) เอทิลดีน ไดอะเซเตต
- (8) กัญชา
- (9) ไดเมทอกซีแอมเฟตามีน
- (10) ไดเมทอกซีโปร โมแอมเฟตามีน
- (11) 2, 5- ไดเมทอกซี-4-เอทิลแอมเฟตามีน
- (12) เมธิลไดออกซีแอมเฟตามีน
- (13) 3, 4- เมทิลลีน ไดออกซีเมทแอมเฟตามีน

*กฎกระทรวงฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2535)

- (14) 5-เมทอกซี-3, 4 เมทิลลิน ไดออกแอมเฟตามีน
- (15) พาราเมทอกซีแอมเฟตามีน
- (16) ไตรเมทอกซีแอมเฟตามีน
- (17) เดกซ์โทรโลเซอรัยด์ หรือแอลเอสดี
- (18) แอมเฟตามีน หรือแอลเอสดี -25
- (19) เดกซ์แอมเฟตามีน
- (20) เมทแอมเฟตามีน
- (21) อีเฟดรีน
- (22) คีตามีน
- (23) ซูโดอีเฟดรีน เว้นแต่ซูโดอีเฟดรีนซึ่งเป็นส่วนผสมในตำรับยาสูตรผสมตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 และซูโดอีเฟดรีนซึ่งเป็นส่วนผสมในตำรับยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช 2522
- (24) เฟนเตอมีน
- (25) มิดาโซแลม

“ทรัพย์สิน” หมายความว่า ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่คณะกรรมการได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดไว้แล้ว และให้หมายความรวมถึง ทรัพย์สินที่คณะกรรมการหรือเลขาธิการได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวแล้ว

“สมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด” หมายความว่า กำหนดให้บุคคลที่สมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อกระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติดในเรื่องของการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายและครอบครองเพื่อจำหน่าย มีความผิดฐานสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด(มาตรา 8) ความผิดฐานสมคบนี้ แม้ยังไม่มีการกระทำความผิด ตามที่ได้ตกลงกัน ก็เป็นความผิดสำเร็จตามกฎหมายแล้ว

“การริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติด” หมายความว่า การริบทรัพย์สินนี้เป็นมาตรการเสริมการริบทรัพย์สินตามกฎหมายอาญาเดิม ซึ่งมีขอบเขตจำกัดในเรื่องของทรัพย์สินที่ศาลจะสั่งริบกฎหมายฉบับนี้จะได้ขยายความหมายของทรัพย์สินที่ศาลจะสั่งริบให้กว้างออกไป เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เข้าไปพัวพันกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

7.2 ความหมาย วัตถุประสงค์ และลักษณะของการริบทรัพย์สิน

ความหมายของคำว่า “ริบทรัพย์สิน”

“การริบทรัพย์สิน” หมายถึง การที่รัฐไปพรากเอาทรัพย์สินมาจากบุคคลใดโดยไม่มีค่าตอบแทนให้เนื่องจากการที่บุคคลนั้นได้กระทำความผิดขึ้น (Forfeiture is the taking by the government to fproperty ille gally use dorac quired with outcome pensating the owner) กล่าวอีกนัยหนึ่ง หมายถึง การบังคับเอาไปซึ่งทรัพย์สินเฉพาะอย่าง อันมีความเกี่ยวพันอยู่กับการกระทำความผิด

“การริบทรัพย์สิน” ตามกฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้คำจำกัดความไว้

2 ประการ

ประการแรก คำว่า “Forfeiture” หมายถึง การสูญเสียทรัพย์สินโดยปราศจากค่าตอบแทนเนื่องจากการกระทำความผิดกฎหมาย เป็นการดำเนินคดีต่อทรัพย์สินโดยตรงผลของการริบทรัพย์สินเป็นการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเฉพาะสิ่งจากเจ้าของให้ตกเป็นของรัฐ

ประการที่สอง คำว่า “Confiscation” หมายถึง การที่รัฐยึดทรัพย์สินมาจากบุคคลใดโดยไม่มีค่าตอบแทนให้แก่เจ้าของ เพราะบุคคลนั้นถูกศาลพิพากษาลงโทษเนื่องจากการกระทำความผิดอาญา

จากความหมายของคำว่า Forfeiture และ Confiscation จะเห็นว่า การริบทรัพย์สินเป็นผลเนื่องมาจากการกระทำความผิดกฎหมายของบุคคล แต่การริบทรัพย์สินทั้งสองประการมีลักษณะต่างกัน กล่าวคือ การริบทรัพย์สินแบบ Forfeiture เป็นการดำเนินคดีต่อทรัพย์สินโดยตรง การริบทรัพย์สินในความหมายนี้ ศาลสามารถริบทรัพย์สินได้โดยไม่ต้องพิจารณาว่าเจ้าของทรัพย์สินได้ถูกศาลพิพากษาลงโทษเนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญาหรือไม่ แต่ในความหมาย Confiscation จะริบทรัพย์สินได้ต่อเมื่อเจ้าของทรัพย์สินถูกศาลพิพากษาลงโทษเนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญา แต่ในประเทศอังกฤษคำว่า Forfeiture และ Confiscation ใช้กับการริบทรัพย์สินโดยไม่มี ความหมายแตกต่างกันเหมือนในประเทศสหรัฐอเมริกา ตามกฎหมายในระบบคอมมอนลอว์ (Common law)

“การริบทรัพย์สิน” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 เป็นมาตรการลงโทษอย่างหนึ่งเพราะเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งในกฎหมายอาญาลือว่าโทษริบทรัพย์สินเป็นโทษสถานเบาที่สุด จากวิธีการลงโทษที่กฎหมายอาญา กำหนดไว้ทั้ง 5 บทกำหนดโทษ แต่โทษริบทรัพย์สินมีลักษณะที่ตายตัวไม่สามารถลดโทษ หรือลดมาตราส่วนของโทษได้

7.3 วัตถุประสงค์ของการริบทรัพย์สิน

การริบทรัพย์สินเป็นมาตรการลงโทษที่สามารถนำไปใช้ในการปราบปรามอาชญากรรมที่ได้ผลวิธีการหนึ่ง และมาตรการริบทรัพย์สินก็เป็นที่ยอมรับของประเทศต่าง ๆ นำมาซึ่งความร่วมมือ

ระหว่างประเทศในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อนำไปใช้ในการปราบปรามอาชญากรรม อีกทั้งการริบทรัพย์สินเป็นมาตรการลงโทษทางอาญาประการหนึ่งที่ใช้กับบุคคลผู้กระทำความผิด ซึ่งวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญามีอยู่หลายทฤษฎีที่สำคัญ ๆ ได้แก่

7.3.1 ทฤษฎีการแก้แค้นทดแทน (Retribution theory)

บุคคลจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนอย่างเต็มที่ เมื่อบุคคลใดกระทำความผิด จึงต้องถูกลงโทษอย่างสาสมเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทน สำนักกฎหมายคลาสสิกในเยอรมัน มีความเห็นว่าบุคคลหนึ่งในฐานะหนึ่งย่อมสามารถจะกระทำต่าง ๆ ได้เพราะเรามีจิตใจเป็นอิสระ กล่าวคือ ไม่มีสิ่งอื่นมากำหนดให้เขากระทำ เมื่อมนุษย์มีจิตใจอิสระที่จะกระทำความผิดหรือไม่ก็ได้ เช่นนี้แล้วถ้าหากเขาได้กระทำความผิด จุดประสงค์ของการลงโทษก็คือการตอบแทนแก้แค้น ที่ยุติธรรม ส่วนความคิดที่จะให้การลงโทษเป็นการป้องกันมิให้กระทำความผิดเกิดขึ้นอีกนั้น มีความสำคัญลดหลั่นลงมาและโดยทั่วไปก็หมายถึงการป้องกันบุคคลทั่ว ๆ ไปไม่ให้กระทำ ความผิดอย่างเดียวกันนั้น ส่วนนักปรัชญาชาวอังกฤษเห็นว่าการที่มนุษย์จะได้รับโทษก็เนื่องมาจากการกระทำความผิดของตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์คือการมุ่งแก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิดและเป็นการชดเชยทางด้านความรู้สึกให้กับผู้เสียหาย

ทฤษฎีนี้จะพิจารณาถึงการกระทำในอดีตที่ผ่านมาแล้วเท่านั้น โดยไม่พิจารณาถึง ผลที่จะเกิดจากการลงโทษไม่ว่าผลนั้นจะเป็นผลดีหรือผลเสีย กล่าวคือ ผลที่เกิดตามมานั้นเป็นเพียง ผลพลอยได้ของการลงโทษเท่านั้น ไม่ใช่ความประสงค์ที่แท้จริง หากแต่ความประสงค์ที่แท้จริงคือ การแก้แค้นทดแทนผู้กระทำความผิดและเป็นการชดเชยทางด้านความรู้สึกของผู้เสียหาย การลงโทษ เพื่อการแก้แค้นทดแทนนี้บางครั้งผู้มีอำนาจลงโทษจะใช้อารมณ์และความรู้สึกส่วนตัวที่มีต่อ ผู้กระทำความผิด ทำให้การตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ได้สัดส่วนกับความผิดที่เขาได้กระทำ ลักษณะการลงโทษตามทฤษฎีนี้อยู่ในยุคก่อนสำนักคลาสสิก (Pre-classical) หากเปรียบเทียบกับ หลักการริบทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น การริบเอาไปซึ่งทรัพย์สินที่ “ได้ใช้” ในการกระทำความผิด หรือ “ได้มา” จากการกระทำความผิด อันทำให้ผู้กระทำความผิดประสบ ความเสียหายทางเศรษฐกิจ และสูญเสียประโยชน์ที่ตนคาดหวังว่าจะได้เป็นของตน โดยการกระทำ ความผิดนั้นไป

7.3.2 ทฤษฎีเพื่อการป้องกัน (Prevention theory)

ทฤษฎีนี้มีความเห็นว่า การลงโทษควรมีความประสงค์เพื่อป้องกันสังคมเป็น หลักสำคัญโดยการป้องกันตัวผู้กระทำความผิดเอง (Special prevention) ให้เจ็บหลายไม่กล้ากระทำความ ผิดซ้ำอีกและป้องกันบุคคลอื่น ๆ ทั่วไป (General prevention) ให้เห็นว่าเมื่อกระทำความผิดแล้ว จะต้องได้รับโทษเพื่อจะได้มีความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดอีก โดยจะมีหลักเกณฑ์คือ ปริมาณ

ของโทษหรือวิธีการลงโทษที่จะลงกับผู้กระทำความผิด ต้องมีผลร้ายมากกว่าผลที่ได้กระทำความผิด โทษที่จะลงนั้นต้องมีความแน่นอนรวดเร็วในการลงโทษเพื่อให้คนทั่วไปเกรงกลัวและไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก การลงโทษจะต้องเกิดประโยชน์ต่อสังคมในด้านการป้องกันการกระทำความผิด และการลงโทษนั้นจะต้องเป็นไปตามสภาพความเป็นจริงว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดโดยเจตนา ประมาท หรือความเสมอภาคของบุคคล เป็นต้น หากเทียบกับประมวลกฎหมายอาญา เช่น การริบทรัพย์สินที่ “มีไว้เพื่อใช้” ในการกระทำความผิด เพราะเป็นการเอาไปซึ่งทรัพย์สินประเภทนั้นก่อนที่จะถูกนำไปใช้ในการกระทำความผิด หรือให้โอกาสที่จะกระทำความผิดหมดไปหรือลดน้อยลง

7.3.3 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลง (Reformative theory)

ทฤษฎีนี้เห็นว่ามนุษย์อยู่ภายใต้อำนาจหรืออิทธิพลอื่น ๆ ที่ชักจูงใจให้กระทำความผิด ดังนั้นการบำบัดหรือการอบรมผู้กระทำความผิดจะเป็นการป้องกันการกระทำความผิดได้ ทฤษฎีนี้เห็นควรให้ยกเลิกการลงโทษทั้งหมด ลักษณะการลงโทษตามทฤษฎีนี้อยู่ในยุคสำนักกิติดาเลียน หากเทียบกับประมวลกฎหมายอาญา คือ การริบทรัพย์สินที่ “ทำขึ้น” หรือ “มีไว้” เป็นความผิด เช่น สิ่งปลอมปน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 232 แสตมป์ปลอม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 266 และเงินตราปลอม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 240 เป็นต้น

จากทฤษฎีการลงโทษที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังไม่มีทฤษฎีหนึ่งโดยเฉพาะที่จะนำมาใช้ป้องกันการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มที่ แต่ทุกทฤษฎีก็สามารถป้องกันการกระทำความผิดได้ในตัวเอง ขึ้นอยู่กับผู้ใช้ทฤษฎีว่าจะควรจะนำทฤษฎีใดไปใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น ซึ่งผู้ใช้ทฤษฎีควรจะใช้ดุลพินิจของตนเองพิจารณาถึงความเหมาะสมนั้น เนื่องจากถ้าใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งเพียงทฤษฎีเดียว แล้วก็จะเกิดช่องว่างทำให้ไม่สามารถป้องกันการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงควรนำทฤษฎีทั้งสามทฤษฎีมาผสมผสานกันและนำไปใช้ให้เหมาะสม นอกจากจะเป็นการลดช่องว่างของแต่ละทฤษฎีแล้วยังสามารถลดการกระทำความผิดอย่างได้ผลด้วย

7.4 ลักษณะของการริบทรัพย์สิน

ลักษณะของการริบทรัพย์สินนั้น ได้มีคำอธิบายไว้ว่าการริบทรัพย์สินซึ่งจัดเป็นโทษสถานที 5 ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 มีลักษณะเฉพาะตัวอยู่บางประการคือ เช่น ทรัพย์สินที่ต้องริบตามมาตรา 32 ซึ่งผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด อาจริบได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ คือริบโดยไม่มีผู้ใดถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดและให้ลงโทษจึงอาจไม่ใช่อุปกรณ์ของโทษใด ๆ เลยก็ได้ ต่างกับการริบตามมาตรา 33(1) และ (2) ในส่วนที่เป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้กระทำความผิดหรือได้มาจากการกระทำความผิด ซึ่งเป็นโทษอุปกรณ์

ของโทษที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำผิดนั้น ส่วนที่ริบทรัพย์สินซึ่งมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำผิด ก็แสดงอยู่ว่าอาจมีการกระทำผิดแต่ไม่ได้ใช้ทรัพย์สินนั้นกระทำความผิด หรือยังไม่มีการกระทำอันเป็น ความผิดก็ได้ เช่น การกระทำเป็นแต่ขั้นระยะเตรียมยังไม่ถึงขั้นพยายามหรือความผิดสำเร็จยังไม่มี โทษที่ลงแก่การกระทำที่เป็นความผิดนั้นก็ไม่ได้ ลักษณะเช่นนี้เป็นกรป้องกันไว้ก่อนอันเป็นลักษณะ ของวิธีการเพื่อความปลอดภัยมากกว่าเป็นโทษ แต่กฎหมายบัญญัติรวมเป็นโทษประการหนึ่ง ในมาตรา 18 จะบังคับริบทรัพย์สินในฐานะเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยก็อาจเป็นการรุนแรงเกินไป จึงรวมบัญญัติเป็นโทษสถานหนึ่งเสียเลย (สมชาย พฤษชัยกุล, 2552)

เมื่อพิจารณาลักษณะของการริบทรัพย์สินแล้วจะเห็นว่า มีลักษณะเป็นทั้งโทษและ วิธีการเพื่อความปลอดภัย ลักษณะที่เป็นโทษคือทำให้เจ้าของต้องเสียทรัพย์สินที่ถูกริบไป ส่วนที่ เป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย ก็คือเมื่อริบทรัพย์สินไปแล้ว ทรัพย์สินนั้นก็ไม้อาจถูกนำมาใช้กระทำ ผิดได้อีก เป็นการป้องกันการกระทำความผิดอันจะเกิดขึ้นมาภายหน้าเนื่องมาจากทรัพย์สิน

นอกจากนี้การริบทรัพย์สินยังมีลักษณะที่ตายตัวศาลไม่อาจลดโทษ หรือลดมาตรา ของโทษได้ อันต่างจากโทษอาญาอื่น ๆ อีกด้วยและการริบทรัพย์สิน (Forfeiture) ยังต่างจากการ ยึดทรัพย์สิน (Seizure) กล่าวคือการยึดทรัพย์สินเกิดขึ้นเมื่อรัฐบาลเข้ายึดถือเอาทรัพย์สินนั้น (Seizure occurs when the government take possession of an asset) ส่วนการริบทรัพย์สินเกิดขึ้นเมื่อ เจ้าของทรัพย์สินถูกตัดสิทธิโดยคำสั่งของศาลทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินของตนเอง ได้ได้อีก (Forfeiture occurs when the owner is divested of his interesting he property)

แนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน

1. หลักแนวความคิดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน

การริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดนั้น อาจแบ่งเป็น 3 ระบบใหญ่ ๆ ได้เป็น การริบทรัพย์สินแบบเฉพาะเจาะจงกับทรัพย์สินที่ได้มาหรือได้ใช้ในการกระทำผิดนั้น (Property-base Confiscation or Forfeiture System) การริบทรัพย์สินอีกระบบหนึ่ง ที่เรียกว่าการริบทรัพย์สินแบบไม่มีการ เจาะจงกับตัวทรัพย์สินที่เรียกว่า การริบทรัพย์สินตามมูลค่าหรือตามผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการ กระทำผิด (Value-based, or benefit confiscation system) และระบบผสมผสาน (Combinations system) (ชัชรัตน์ แก่นแก้ว, 2543)

1.1 การริบทรัพย์สินแบบเฉพาะเจาะจง (Property-base confiscation or forfeiture system) ระบบการริบทรัพย์สิน Property-base system นั้น ให้ดำเนินการริบทรัพย์สินที่ถือว่าไม่สะอาด (Tainted property) ซึ่งถือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิด (Proceeds or instrumentalities of crime) วิธีการจะใช้กันอยู่ทั่วไปในประเทศที่ยึดถือระบบประมวลกฎหมายโดยเฉพาะในประเทศยุโรป อิตาลี

และสเปน ส่วนประเทศระบบจารีตประเพณีที่ใช้ระบบการริบทรัพย์แบบนี้ คือ แคนาดา และอาจจะรวมถึงสหรัฐอเมริกาด้วย ระบบนี้ เมื่อศาลพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดก็อาจจะสั่งให้ยึดทรัพย์ที่ได้มาจากการกระทำความผิดนั้นได้ หากว่าการกระทำความผิดนั้นเกี่ยวกับทรัพย์ที่ได้มานั้นด้วย อย่างไรก็ตาม แม้จะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์นั้น ได้มาหรือเกี่ยวกับความผิดเฉพาะ (Specific offence) ก็ตามหากการพิสูจน์แสดงให้เห็น โดยปราศจากสงสัยตามสมควรว่าทรัพย์นั้นน่าจะเป็นผลมาจากการกระทำความผิด เช่นนี้ศาลก็สั่งริบได้เช่นกัน นอกจากนี้ ระบบนี้ ยังให้อำนาจแก่ศาลเป็นพิเศษ กล่าวคือ หากสามารถพิสูจน์เป็นที่น่าพึงพอใจตามมาตรฐานข้างต้นแล้ว หากว่ารัฐไม่สามารถค้นหาทรัพย์นั้นได้ว่าอยู่ที่ใด หรือมูลค่าของทรัพย์นั้นได้ถูกทำลายหรือลดน้อยลงไปมาก หรือได้ผสมปนเปกับทรัพย์อื่นแล้ว ศาลอาจจะสั่งให้จำเลยเสียค่าปรับตามจำนวนทรัพย์ที่จะต้องถูกริบก็ได้

ส่วนประเทศไทยก็ยึดถือระบบการริบทรัพย์แบบเฉพาะเจาะจงเช่นกัน ในการดำเนินการกับทรัพย์ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นการเฉพาะ แต่แนวคิดดังกล่าวจะมีรายละเอียดแตกต่างกับการปฏิบัติของประเทศไทยที่กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 และมาตรา 33 ที่กำหนดให้ริบสำหรับทรัพย์ที่มีไว้เป็นความผิด ใช้ในการกระทำความผิด หรือเพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือได้มาจากการกระทำความผิด ซึ่งจะสามารถริบได้ทั้งหมด เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นเนื่องจากเป็นทรัพย์ของบุคคลภายนอกที่ไม่ได้รู้เห็นในการกระทำความผิดนั้นด้วย แต่ระบบการริบทรัพย์นี้จะมีจุดอ่อนเนื่องจากทรัพย์นั้นอาจจะถูกจำหน่าย จ่ายโอนไปหรือฟอกไปเป็นทรัพย์บริสุทธิ์แล้ว การริบทรัพย์เฉพาะเจาะจงจึงไม่อาจจะกระทำได้นอกจากนี้ หากอาชญากรมีการวางแผนที่ซับซ้อน ทำให้ทรัพย์เฉพาะเจาะจงเปลี่ยนแปลงสภาพไป หรือมีการซุกซ่อนจนไม่อาจติดตามเอาทรัพย์นั้นมาได้ การริบทรัพย์แบบนี้ก็ไม่อาจจะกระทำได้อันหมายความว่าอาชญากรยังคงได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดเช่นเดิม เมื่อไม่สามารถริบทรัพย์ของอาชญากรได้ จึงไม่อาจตัดเครื่องมือหรือแรงจูงใจในการกระทำความผิดของอาชญากรได้ การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมจึงไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

1.2 การริบทรัพย์ตามมูลค่าหรือตามผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับ (Value-based or benefit confiscation system)

การริบทรัพย์มูลค่าหรือผลประโยชน์ที่ได้รับ (Value-based, or benefit system) นั้นกำเนิดขึ้นในสหราชอาณาจักรซึ่งมีหลักการที่สำคัญ คือ การมีคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชำระเงินเป็นจำนวนเท่ากับมูลค่าทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด (Value of proceeds and instrumentalities of crime and confiscation of an equivalent value) การริบทรัพย์แบบนี้จะนิยมใช้ในกลุ่มประเทศจารีตประเพณี แต่กลุ่มประเทศประมวลกฎหมาย หรือ Civil law หรือ Code law ก็รับเอาแนวคิดดังกล่าวไปใช้ด้วย เช่น เนเธอร์แลนด์ และออสเตรีย ก็ได้รับเอาแนวคิดนี้ไปใช้ด้วย

ระบบนี้ ศาลจะคำนวณ “ผลประโยชน์” ที่จำเลยจะได้รับสำหรับการกระทำผิดนั้น ๆ หลังจากนั้นศาลจะพิจารณาความสามารถของจำเลยที่ชำระเงินได้ ตัวอย่างเช่น มูลค่าของทรัพย์สินที่จำเลยนั้นมีอยู่ (Realizable assets) ในขณะนั้นที่สามารถใช้ได้ ศาลก็จะมีคำสั่งริบทรัพย์ตามจำนวนผลประโยชน์ที่จำเลยอาจจะได้รับจากการกระทำผิด หรือจำนวนทรัพย์สินที่จำเลยมีอยู่จริง โดยปกติจะสั่งตามจำนวนที่น้อยกว่าเมื่อเทียบกันแล้ว หากจำเลยไม่อาจชำระเงินตามจำนวนที่ศาลกำหนด ศาลจะสั่งขังจำเลยต่อไป

การริบทรัพย์ตามมูลค่านี้ไม่จำเป็นต้องมีทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งคำสั่งริบทรัพย์ที่จะตกเป็นของแผ่นดินในขณะที่ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์ ดังนั้น รัฐจึงมีอำนาจในการบังคับให้ผู้กระทำผิดจ่ายเงินจากทรัพย์สินใด ๆ ตามคำสั่งที่ให้ชำระตามมูลค่า โดยไม่คำนึงว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำผิด ซึ่งอาจจะเป็นทรัพย์สินอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับการกระทำผิดเลยก็ได้ เนื่องจากคำสั่งริบทรัพย์ตามมูลค่านี้เป็นการลงโทษเอาตัวทรัพย์สินที่มีมูลค่าเท่ากับทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของผู้กระทำผิด แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงสภาพหรือการฟอกหรือซุกซ่อนไปที่ทอดก็ตาม ด้วยเหตุนี้ ตามหลักการริบทรัพย์ตามมูลค่า พนักงานอัยการจึงไม่มีหน้าที่จะต้องพิสูจน์ว่าทรัพย์สินที่จะขอริบนั้นเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดแต่ประการใด เพียงแต่เสนอพยานหลักฐานว่า ผู้กระทำผิดนั้นจะได้รับผลประโยชน์หรือทรัพย์สินจากการกระทำผิดเป็นมูลค่าเท่าใด อันจะส่งผลให้การริบทรัพย์สามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะจะสามารถริบทรัพย์เอาจากทรัพย์สินอื่น ๆ ที่มีมูลค่าเท่ากัน ซึ่งจะมีผลดีคือ รัฐจะสามารถพิจารณาริบทรัพย์เฉพาะที่เป็นของผู้กระทำผิดโดยตรง โดยไม่กระทบต่อทรัพย์สินของบุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิด ระบบนี้จึงถือว่าเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง

1.3 ระบบผสมผสาน (Combinations system)

การริบทรัพย์แบบผสมผสาน (Combination system) นั้น จะใช้ในบางประเทศ เช่น ออสเตรเลียจะนำวิธีการริบทรัพย์ทั้งสองระบบข้างต้นมาใช้ โดยให้อำนาจแก่ศาลในการริบทรัพย์ตามมูลค่าภายใต้เงื่อนไขบางประการ เช่น เมื่อทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดได้ถูกใช้หมดไปหรือถูกทำลายหรือถูกซุกซ่อนไว้โดยผู้กระทำผิด อย่างไรก็ตามการจะใช้ระบบริบทรัพย์แบบนี้ได้ออสเตรเลียกำหนดว่าจำเลยจะต้องถูกพิพากษาลงโทษแล้วเท่านั้น ศาลจึงมีอำนาจสั่งการดังกล่าวได้ แต่กระบวนการในการริบทรัพย์นั้น รัฐมีหน้าที่พิสูจน์เกี่ยวกับทรัพย์สินบนมาตรฐานคดีแพ่ง (แม้จะไม่ใช่ทุกคดี) โดยใช้มาตรฐานที่เรียกว่า Balance of probabilities standard เป็นสำคัญ คือ รัฐพิสูจน์ว่าทรัพย์สินนั้นน่าจะเกี่ยวกับการกระทำผิดอาญาอย่างใดอย่างหนึ่ง ในขณะที่บางประเทศในกลุ่มจารีตประเพณี เช่น เขตปกครองพิเศษฮ่องกง ก็ไม่ได้ใช้มาตรฐานการพิสูจน์นี้ แต่ผลการพิจารณาพิสูจน์ความชอบธรรมในการมีทรัพย์สินนั้นไปให้จำเลยในกระบวนการรับฟังพยานหลักฐาน

2. การริบทรัพย์สินคดียาเสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 (สำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด, 2557, หน้า 12-15)

การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 จะกระทำได้อีกต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินในรูปของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินก่อนดังนั้นจึงต้องมีคำสั่งให้ตรวจสอบทรัพย์สินเป็นจุดเริ่มต้น ซึ่งการจะสั่งตรวจสอบทรัพย์สินของบุคคลใด กฎหมายได้กำหนดเงื่อนไข ดังนี้

2.1 เงื่อนไขในการสั่งตรวจสอบทรัพย์สินที่บัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว แยกเป็น 3 องค์ประกอบ

2.1.1 บุคคลที่จะถูกตรวจสอบทรัพย์สิน ได้แก่

- (1) บุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
- (2) บุคคลอื่นที่มีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา

อนึ่งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีมติว่า การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้มุ่งกระทำที่ตัวทรัพย์สิน ดังนั้นไม่ว่าจะจับกุมตัวผู้ต้องหาได้หรือไม่ หรือผู้ต้องหาเสียชีวิตก็สามารถดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินได้ ซึ่งแตกต่างจากคดีอาญาที่ไม่สามารถดำเนินคดีต่อไปได้

2.1.2 ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(1) พระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติไว้ว่าการกระทำความผิดฐานใดจึงเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย สมคบสนับสนุน ช่วยเหลือ พยายามกระทำความผิด หากการกระทำความผิดฐานใดเป็นความผิดตามกฎหมายอื่นแต่ไม่ใช่ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ก็ไม่สามารถตรวจสอบทรัพย์สิน เช่น เสพฯหรือมียาเสพติดไว้ในครอบครอง

(2) พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้รัฐมนตรีกำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าตัวยาเสพติดใดเป็นยาเสพติดตามพระราชบัญญัตินี้ กำหนดในกฎกระทรวง พุทธศักราช 2535 ถึงแม้จะฟังได้ว่ายาเสพติดของกลางในคดีใดเป็นยาเสพติด แต่หากยาเสพติดดังกล่าวไม่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ก็ไม่สามารถตรวจสอบทรัพย์สินได้

2.1.3 ทรัพย์สิน

การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งตกเป็นผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าว ก็ยังไม่สามารถสั่งตรวจสอบทรัพย์สินของบุคคล ดังกล่าวได้จนกว่าจะพบว่าบุคคลดังกล่าวมีทรัพย์สินที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเกี่ยวเนื่องกับการ กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวยังได้ให้นิยามของคำว่าทรัพย์สิน ให้หมายความรวมถึง

(1) ทรัพย์สินที่เปลี่ยนสภาพไป สิทธิเรียกร้อง ผลประโยชน์ รวมถึง ดอกผลจาก ทรัพย์สินดังกล่าว

(2) หนี้ที่บุคคลภายนอกถึงกำหนดชำระแก่ผู้ต้องหา

(3) ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา ทรัพย์สินที่ได้รับ ขาย จำหน่าย โอนหรือยกย้ายไปเสีย ในระหว่าง 10 ปี ก่อนมีคำสั่งยึดหรืออายัด และภายหลังนั้น

ทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในข่ายที่จะริบได้ได้แก่

(1) ทรัพย์สินที่ได้มาก่อนกฎหมายใช้บังคับ

(2) ทรัพย์สินที่ปรากฏหลักฐานว่าได้มาโดยการให้

(3) ทรัพย์สินที่เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือนเครื่องใช้ที่จำเป็นในการเลี้ยงชีพหรือ ประกอบวิชาชีพโดยคำนึงถึงความจำเป็นตามฐานะรวมทั้งวัตถุเครื่องใช้และอุปกรณ์ที่จำเป็นต้อง ใช้ทำหน้าที่แทนหรือช่วยอวัยวะ

2.2 การตรวจสอบและยึดอายัดทรัพย์สินของบุคคลอื่น มาตรา 20

ในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหา หากมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใด ของผู้อื่นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา โดยได้รับ ทรัพย์สินนั้นมาโดยเสนาหา ก็ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้อื่น ด้วย และให้นำความในมาตรา 19 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

จากการที่มาตรการริบทรัพย์สินดังกล่าวมีวัตถุประสงค์มิให้ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการ ค้ายาเสพติด รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์ใด ๆ จากเงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่อง จากการค้ายาเสพติด ทั้งจากการนำเงินหรือทรัพย์สินนั้น ไปใช้เพื่อความสุขสบายในการดำรงชีวิต รวมถึงนำไปใช้เป็นทุนในการค้ายาเสพติด ดังนั้นจึงไม่สามารถสั่งตรวจสอบทรัพย์สินหรือสั่งยึด อายัดทรัพย์สินเฉพาะผู้ต้องหาเท่านั้น เนื่องจากข้อเท็จจริงโดยทั่วไปผู้ต้องหาอาจโอนยกย้าย หรือ มอบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้กับบุคคลอื่นไปโดยเสนาหา ซึ่งทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นทรัพย์สินที่อยู่ในข่ายที่จะต้องถูกริบด้วย พระราชบัญญัติมาตรการในการ

ปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 จึงให้อำนาจคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน หรือเลขาธิการ ป.ป.ส. ที่จะสั่งตรวจสอบ และยึดหรืออายัดทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ต้องหาได้ ตามความในมาตรา 20

2.3 เป้าหมายในการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน

ตามข้อบัญญัติของพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 แสดงให้เห็นแนวทางของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน และศาลในการวินิจฉัยหรือมีคำสั่งว่า ทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วย ซึ่งแนวทางดังกล่าวคือเป้าหมายในการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน ซึ่งในส่วนของพนักงานเจ้าหน้าที่ จะต้องรวบรวมข้อมูลและเอกสารหลักฐาน เพื่อแสดงให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือศาล เห็นว่า

2.3.1 ผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้อาจอ้างเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ว่าทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกฤษฎาธารณะ

2.3.2 ผู้ถูกตรวจสอบเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาก่อน

2.3.3 เงินหรือทรัพย์สินที่ผู้นั้นมีอยู่ ได้มาเกินกว่าฐานะหรือความสามารถในการประกอบอาชีพหรือกิจกรรมอย่างอื่น โดยสุจริต

ทฤษฎีเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินคดียาเสพติด

1. ทฤษฎีการลงโทษทางอาญาและวัตถุประสงค์ของการลงโทษ

เมื่อมีการกระทำผิดขึ้นในสังคมสังคมจะต้องหาวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดการกับคนที่ทำผิดละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคมเพราะหากสังคมไม่จัดการกับคนที่ทำผิดก็เท่ากับว่าสังคมยอมรับการกระทำผิดดังกล่าวการที่สังคมจะจัดการกับคนที่ทำผิดอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำผิดและเหตุผลที่จะต้องจัดการหรือปฏิบัติกับคนที่ทำผิดซึ่งจะเปลี่ยนไปตามยุคตามสมัย ตามสถานการณ์ของแต่ละยุคโดยสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยจะมีจุดเน้นในวัตถุประสงค์และวิธีการที่จะปฏิบัติต่อคนที่ทำผิดหรือการลงโทษผู้กระทำผิดที่แตกต่างกันไปอย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติหรือการลงโทษผู้กระทำผิดที่เกิดขึ้นในยุคต่าง ๆ ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบันพอสรุปได้ดังนี้ คือ

- 1.1 การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)
- 1.2 การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence)
- 1.3 การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำผิด (Incapacitation)
- 1.4 การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation)

วัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้ง 4 ประการเป็นความคิดหรือความเชื่อของสังคมในยุคต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากวิธีการปฏิบัติหรือการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้ง 4 ข้อนี้ยังคงมีอยู่ในปัจจุบันหากแต่จุดเน้นได้เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์

1. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)

การลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่เก่าแก่มีมาแต่สมัยที่มนุษย์ยังเป็นสังคมดั้งเดิม โดยมีความเชื่อกันว่าผู้ที่ทำผิดเป็นผู้ที่มีความชั่วร้ายจึงเป็นที่จะต้องลงโทษให้สาสมกับความชั่วร้าย รูปแบบการลงโทษจึงมีลักษณะรุนแรงป่าเถื่อน เช่น การตัดอวัยวะ การเขียนตี ทรมาน และการประหารชีวิตแต่การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็เป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนโดยทั่วไปที่ต้องการจะเห็นคนที่ทำร้ายผู้อื่นได้รับผลร้ายตอบแทนเช่นกันจึงจะเกิดความยุติธรรมโดยเป็นการลงโทษที่ทดแทนและสาสมกับความผิด ตามหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (An eye for an eye, a tooth for a tooth) คือ เมื่อไปปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไรก็ควรได้รับการปฏิบัติเช่นกันตอบแทน (จิตติ ดิงศภัทย์, 2525 อ้างถึงใน กานดา ปานคำ, 2557, หน้า 13)

ปัญหามีอยู่ว่าทำไมรัฐต้องเข้าไปลงโทษผู้กระทำผิดที่รัฐเข้ามารับหน้าที่ลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อเป็นการทดแทนก็เพื่อเป็นการป้องกันมิให้มีการแก้แค้นกันเองทำให้สังคมวุ่นวายเพราะจะมีการแก้แค้นกันเองโดยไม่สิ้นสุดในขณะที่เดียวกันก็เพื่อช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่าให้ได้รับความเป็นธรรมโดยการลงโทษผู้ละเมิดให้ได้รับผลร้ายที่สาสมและทดแทนกันอย่างยุติธรรม วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นจึงเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในปัจจุบันเพราะเป็นวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความรู้สึกของประชาชนแต่จะมีมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของปัญหาอาชญากรรมในสังคมนั้น ๆ แม้ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ที่ลดความสำคัญลงเพราะสังคมมีเหตุผลหรือวัตถุประสงค์อื่นในการที่จะต้องลงโทษผู้กระทำผิดเข้ามาประกอบและวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนก็มีจุดอ่อนหลายประการ คือ

1. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้มองถึงประโยชน์ในอนาคตคือไม่ได้พิจารณาถึงว่าการลงโทษนั้นจะมีผลในการป้องกันมิให้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นอีกหรือไม่การลงโทษเพื่อทดแทนมิได้ทำให้เกิดผลอะไรกลับคืนมา

2. การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้คำนึงถึงความจำเป็นของสังคมแต่คำนึงถึงความเหมาะสมของโทษกับความผิดที่กระทำจะนั้นเมื่อได้ลงโทษผู้กระทำผิดตามอัตราโทษแล้ว ก็ต้องปล่อยตัวออกมาทั้ง ๆ ที่ยังเป็นอันตรายต่อสังคมอยู่ หรือเช่นกรณีการตัดมือผู้กระทำผิดฐานลักทรัพย์สังคมจะไม่ได้อะไรจากการลงโทษดังกล่าวนอกจากคนพิการที่สังคมจะต้องเป็นภาระเลี้ยงดูต่อไป

3. เป็นการยากที่จะวัดขนาดความรุนแรงของโทษกับความผิดว่ามีความเท่าเทียมกันจริงหรือไม่เพราะในสภาพความเป็นจริงสังคมยังไม่สามารถมีมาตรการใด ๆ ที่จะลงโทษให้ได้สัดส่วนกับความผิดอย่างแท้จริงได้ เช่นกรณีการลักทรัพย์การจะลงโทษอย่างไรจึงจะสาสมหากจะใช้โทษจำคุกจะต้องจำคุกกี่ปีจึงจะทดแทนกันได้เป็นเรื่องของความรู้สึกทั้งสิ้นยังไม่มีความมาตรฐานใด ที่จะวัดได้ว่าทดแทนกันได้ปัญหาจึงเกิดว่าผู้กระทำผิดถูกลงโทษอย่างยุติธรรมหรือผู้เสียหายได้รับการตอบแทนที่ยุติธรรมหรือไม่

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เองประกอบกับสังคมมีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นและมีการเชิดชูสิทธิมนุษยชนมากขึ้นทำให้วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทนลดความสำคัญลงในปัจจุบันแต่ก็ยังคงมีอยู่ทั้งนี้เพราะยังสอดคล้องกับความรู้สึกของผู้เสียหายและประชาชนทั่วไปในการที่จะทำให้ผู้กระทำผิดได้รับการลงโทษเพื่อทดแทนให้สาสมกันเช่นในกรณีการวางระเบิดและฆ่าหมู่รวม 93 ศพ ในประเทศนอร์เวย์มีประชาชนเรียกร้องให้มีการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างรุนแรงและนำโทษประหารชีวิตกลับมาใช้ (นัทธี จิตสว่าง, ม.ป.ป.)

2. การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้ง (Deterrence)

แนวความคิดของวัตถุประสงค์ของการลงโทษแบบนี้เป็นผลมาจากแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical school) ซึ่งเชื่อว่าการกระทำผิดเกิดขึ้นจากคนไม่เกรงกลัวกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอทั้งนี้เพราะมนุษย์มีเหตุมีผล และมีเจตจำนงอิสระ (Free will) ที่จะเลือกหรือไม่เลือกทำอะไรก็ได้โดยเลือกทำในสิ่งที่จะทำให้ตนเองได้รับประโยชน์และพอใจแต่ไม่เลือกทำสิ่งที่ทำให้เกิดความทุกข์และความเจ็บปวดมนุษย์จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองการทำความผิดจึงเกิดจากการเลือกกระทำของตนเองเนื่องจากเห็นว่าได้ประโยชน์มากกว่าจึงกล้าเสี่ยงทำผิดการลงโทษจึงควรมีขึ้นเพื่อป้องกันการทำความผิดโดยการทำให้ผู้กระทำผิดรู้สึกว่าการกระทำก่อให้เกิดความเจ็บปวดและไม่ก่อให้เกิดผลดีเลยเมื่อมนุษย์ได้รับความเจ็บปวดจากการทำความผิดมากกว่าได้รับความพอใจแล้วเขาก็จะหลีกเลี่ยงที่จะทำความผิด (สมยศ วัฒนภิรมย์, 2557)

แนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมเน้นการลงโทษเพื่อป้องกันอาชญากรรมหรือข่มขวัญยับยั้งไม่ให้เกิดการทำความผิดขึ้นอีกในอนาคตซีซาร์ เบ็คคาเรีย กล่าวไว้ว่า

ชัดเจนว่า การลงโทษต้องมุ่งผลในการป้องกันซึ่งผลของการลงโทษก่อให้เกิดการข่มขวัญยับยั้ง 2 ลักษณะ คือการข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไป (General deterrence) และการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะราย (Special deterrence)

การข่มขวัญยับยั้งโดยทั่วไปเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อข่มขวัญหรือป้องกันไม่ให้คนอื่นในสังคมกระทำความผิดแบบเดียวกันเพราะเกรงกลัวต่อการลงโทษ เช่นการลงโทษจำคุกจะทำให้คนทั่วไปเห็นว่าทำผิดแล้วต้องติดคุก ต้องลำบากทำให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าทำผิดเพราะเห็นแบบอย่าง

ส่วนการข่มขวัญยับยั้งเฉพาะรายเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดนั้นเจ็บปวดต่อการลงโทษและไม่กล้ากลับมากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก เนื่องจากได้รู้รสของความยากลำบากหรือความเจ็บปวดจากการถูกลงโทษเป็นผลให้ต้องไตร่ตรองในการกระทำความผิดว่าจะคุ้มค่าหรือไม่กับความเจ็บปวดที่เคยได้รับมาแต่การที่จะทำให้การลงโทษมีผลในการข่มขวัญและยับยั้งจะต้องทำให้การลงโทษนั้น เรย์เจฟฟอรีย์ กล่าวไว้ว่า จะต้องมีความแน่นอน รวดเร็วเสมอภาค และโทษที่เหมาะสม กล่าวคือมีลักษณะ 4 ประการ (จิตติ ดิงศภทิพย์, 2525 อ้างถึงใน กานดา ปานคำ, 2557, หน้า 9-10)

1. การลงโทษต้องมีความแน่นอนในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษกล่าวคือเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องทำให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสหลุดรอดจากการถูกจับกุมลงโทษไปได้ยากซึ่งจะมีผลในการข่มขวัญและยับยั้งให้คนทั่วไปและผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าเสี่ยงกระทำความผิดขึ้นอีกเพราะทำผิดแล้วต้องถูกจับก็ไม่คุ้มค่า

2. การลงโทษจะต้องกระทำได้อย่างรวดเร็วเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วจะต้องสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็วให้ “เห็นผลทันตา” จึงจะทำให้ผู้กระทำความผิดและคนทั่วไปเห็นเป็นตัวอย่างว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วจะได้รับผลร้ายเช่นไรในทางตรงกันข้ามหากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว อีก 3 ปีต่อมาจึงจะสามารถจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้ หรืออีก 5 ปีต่อมากว่าศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิด ก็จะทำให้คนทั่วไปลืมถึงเรื่องราวการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นและทำให้การลงโทษไม่มีผลในการข่มขวัญยับยั้งเพราะไม่เห็นผลทันตา ดังนั้นหากเป็นกรณีการกระทำความผิดในคดีที่สะท้อนขวัญประชาชนหรือคดีที่ประชาชนให้ความสนใจกระบวนการยุติธรรมโดยตำรวจ อัยการ ศาล อาจร่วมมือกันในการเร่งดำเนินคดีเพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับการพิจารณาตัดสิน โดยเร็วก็จะทำให้การลงโทษมีผลในการข่มขวัญยับยั้งมากขึ้น

3. การลงโทษต้องมีความเสมอภาคโดยผู้ที่กระทำความผิดจะต้องถูกลงโทษ เท่าเทียมกันไม่มีการเลือกปฏิบัติซึ่งจะมีผลให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่คิดจะทำผิดไม่มีโอกาสแก้ตัวหรือหาทางหลีกเลี่ยงหรือหาข้อยกเว้นจากการถูกลงโทษถ้าทำผิด การลงโทษจึงจะมีผลในการข่มขวัญยับยั้ง หากเมื่อมี

การกระทำผิดแล้วบางคนได้รับโทษ บางคนมีข้อยกเว้นก็จะทำให้การลงโทษไม่ศักดิ์สิทธิ์ทำให้ต่างหาช่องทางที่จะหลบหลีกหรือหาข้อยกเว้นที่ไม่ต้องรับโทษทำให้ไม่มีความเกรงกลัวต่อโทษ

4. การลงโทษจะต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสมและทัดเทียมกับความผิดหากบทลงโทษเบาเกินไปไม่ได้สัดส่วนกับการกระทำผิด ก็จะทำให้ผู้กระทำผิดและคนทั่วไปไม่เกิดความเกรงกลัวและคุ้มค่าที่จะเลี่ยงกระทำผิด แต่หากบทลงโทษหนักเกินไปก็จะทำให้ผู้กระทำผิดพยายามปกปิดการกระทำผิดของตนเองโดยการทำร้ายเหยื่อหรือทำให้เหยื่อได้รับผลร้ายมากขึ้น เช่น หากใช้โทษประหารชีวิตกับการปล้นหรือข่มขืนจะกระตุ้นให้มีการปล้นแล้วฆ่าเจ้าทุกข์หรือข่มขืนแล้วฆ่ามากขึ้นเพื่อปกปิดการกระทำผิดของตนเองเพราะโทษเท่ากันในขณะที่เดียวกันกระบวนการยุติธรรมจะต้องทำงานหนักมากขึ้นในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษเพราะยังมีโทษหนักยังต้องมีการพิสูจน์หรือมีพยานหลักฐานที่ชัดเจนศาลจึงจะส่งลงโทษหากพยานหลักฐานหรือการฟ้องร้องดำเนินคดีไม่รัดกุมพอก็จะเป็นโอกาสให้ผู้กระทำผิดหลุดรอดจากการถูกลงโทษไปได้ดังนั้น โทษจึงต้องมีความเหมาะสมและทัดเทียมกับการกระทำผิดจึงจะมีผลในการข่มขวัญยับยั้ง

อย่างไรก็ตามแม้หลักการของการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขวัญยับยั้งจะมุ่งในการป้องกันอาชญากรรมแต่ก็ปรากฏว่าในประเทศที่มีการลงโทษอย่างเฉียบขาดและรุนแรงก็ยังมีอาชญากรรมเกิดขึ้นอยู่ทั่วไปทำให้เกิดข้อสงสัยว่าการลงโทษจะมีผลในการข่มขวัญยับยั้งการกระทำผิดได้จริงหรือและแค่ไหนเพียงไร นอกจากนี้การลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้งนั้นยังไม่สามารถทำให้ผู้กระทำผิดเกิดความสามารที่จะยับยั้งได้เพียงแต่ทำให้เกิดความเกรงกลัว อาจไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการยับยั้งได้ เช่นกรณีผู้กระทำผิดเพราะมีบุคลิกภาพบกพร่องหรือขาดความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพอันจะนำไปสู่การกระทำผิด ดังนั้นไม่ว่าจะลงโทษรุนแรงอย่างไรก็เพียงพอทำให้เกิดความเกรงกลัวแต่ไม่เกิดความสามารที่จะยับยั้งนั้นคือ ไม่ได้ทำให้เหตุผลผลักดันไปสู่การกระทำผิดหมดไป

ข้อจำกัดของวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้งอีกประการหนึ่งก็คือ การใช้โทษเป็นเครื่องมือในการยับยั้งนั้นเป็นการยับยั้งที่เกิดจากความเกรงกลัวการลงโทษไม่ได้เกิดจากจิตใจที่ดีงามหรือการยับยั้งจากภายใน คือเพราะการเป็นผู้มีวินัยหรือมีจิตใจที่ไม่คิดจะทำผิดแม้มีโอกาสซึ่งเป็นเรื่องของการขัดเกลาทางสังคมและเป็นปัจจัยที่สำคัญในการที่จะป้องกันอาชญากรรม

3. การลงโทษเพื่อตัดโอกาสกระทำผิด (Incapacitation) (เชษฐภักดิ์ พรหมชนะ, 2546 อ้างถึงใน กานดา ปานดำ, 2557, หน้า 14)

การป้องกันสังคมหรือการตัดโอกาสกระทำผิดนี้มีหลักการว่าอาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีอาชญากรหรืออาชญากรไม่มีโอกาสที่จะทำผิดการลงโทษเพื่อเป็นการตัดโอกาสกระทำผิดมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายกับวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้งคือ เพื่อการป้องกันอาชญากรรมแต่แตกต่างกันว่าตามหลักการของการลงโทษเพื่อข่มขวัญยับยั้งมุ่งให้เกิดความเกรง

กล่าวไม่กระทำผิดขึ้นอีกส่วนการลงโทษเพื่อตัดโอกาสมุ่งป้องกันการกระทำผิดซ้ำโดยการทำให้เขาหมดโอกาสที่จะกระทำผิดขึ้นได้ซึ่งวิธีการที่จะขจัดผู้กระทำผิดอาจทำได้โดยการเนรเทศเพื่อป้องกันสังคมจากอาชญากรโดยการกักอาชญากรไปอยู่ที่อื่นเพื่อให้สังคมปลอดภัยเช่น อังกฤษเคยส่งนักโทษไปไว้ที่ออสเตรเลียหรือ โดยการทำลายอวัยวะเพื่อตัดโอกาสผู้กระทำผิดในการประกอบอาชญากรรม เช่นตัดมือพวกลักขโมย ทำให้หมดโอกาสลักขโมย หรือการประหารชีวิต

สำหรับวิธีการลงโทษที่สนองต่อวัตถุประสงค์นี้และใช้กันแพร่หลายในปัจจุบันก็คือการจำคุกโดยการกักผู้กระทำผิดออกไปจากสังคมให้สังคมปลอดภัยแต่การจำคุกเป็นวิธีที่แยกผู้กระทำผิดออกจากสังคมเป็นการชั่วคราวเพราะการลงโทษจำคุกเพื่อสนองต่อวัตถุประสงค์นี้ไม่ได้เป็นวิธีที่ดีที่สุดเนื่องจากผู้กระทำผิดยังคงต้องกลับมาอยู่ในสังคมในท้ายที่สุดแม้จะเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตซึ่งมักจะมีการลดโทษและเมื่อกลับมาแล้วผู้กระทำผิดอาจมีความโกรธแค้นสังคมมากยิ่งขึ้นเป็นผลต่อเนื่องจากการลงโทษที่เขาได้รับ หรือปรับตัวเข้ากับสังคมยากขึ้นเพราะสังคมไม่ยอมรับเนื่องจากมีตราบาปเป็นคนจู้จุก

4. การลงโทษเพื่อปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitation) (สทชน รัตน์ไพจิตร, 2547)

แนวความคิดเกี่ยวกับการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive school) ซึ่งเชื่อในเรื่องเกี่ยวกับเจตจำนงกำหนด (Determinism) กล่าวคือการกระทำของมนุษย์ถูกกำหนดจากปัจจัยต่าง ๆ มนุษย์ไม่สามารถเลือกกระทำได้อย่างอิสระให้เหตุผลในการเลือก แต่มนุษย์ถูกกดดัน หลอหลอมจากสิ่งแวดล้อมและปัจจัยต่างๆจนมีบุคลิกภาพที่บกพร่องและหันไปสู่การกระทำผิด ดังนั้นการกระทำของมนุษย์เป็นผลมาจากปัจจัยหลายอย่างรวมกัน ได้แก่ ปัจจัยทางจิตวิทยาปัจจัยทางชีวภาค และปัจจัยเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางสังคมปัจจัยเหล่านี้อยู่นอกเหนือการควบคุมของมนุษย์ ดังนั้นการกระทำผิดจึงเกิดจากปัจจัยหลายอย่างร่วมกันด้วยซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลการลงโทษจึงไม่ควรมุ่งเน้นที่การกระทำผิดเป็นหลักแต่ควรพิจารณาจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำผิดและการแก้ไขไปที่สาเหตุนั้น

การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจึงเน้นที่ตัวผู้กระทำผิดมากกว่าการกระทำผิดโดยการเน้นการศึกษาผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลหรือการจำแนกลักษณะ เพื่อหาสาเหตุการกระทำผิดและแนวทางแก้ไขทั้งนี้เพราะสังคมจัดให้มีการลงโทษขึ้นก็เพื่อเปิดโอกาสให้สังคมได้แก้ไขผู้กระทำผิดดังนั้นระยะเวลาของการลงโทษจำคุกขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้กระทำผิดที่จะแก้ไขตนเอง เช่น ผู้ต้องขังคดีฆ่า อาจได้รับการปล่อยตัวก่อนผู้ต้องขังคดีลักทรัพย์ที่กระทำผิดซ้ำหากถ้าผู้ต้องคดีฆ่าสามารถสำนึกผิดและมีพฤติกรรมตามที่สังคมต้องการและมีแนวโน้มว่าจะไม่กระทำผิดซ้ำอีก

แนวความคิดในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจึงเป็นแนวคิดที่ให้โอกาสคนกลับตัวให้โอกาสแก้ไขปรับปรุงตัวโดยการทำให้คนที่ทำผิดไม่ให้อำนาจตัวเองไปสู่การกระทำผิดมากขึ้น ทั้งนี้โดยการพยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดถูกลงโทษในลักษณะที่เป็นการทำลายคุณลักษณะหรือศักยภาพในการกลับเข้าสู่สังคมของเขา โดยการใช้นโยบายการลงโทษจำคุก เช่น การรอกการลงอาญา โดยมีการคุมประพฤติการใช้โทษปรับและการใช้มาตรการในชุมชนอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อมิให้ผู้กระทำผิดได้รับผลกระทบในทางลบในเรือนจำนอกจากนี้ยังใช้วิธีการเลี้ยงโทษจำคุกในกรณีที่ได้เข้าไปปรับโทษในเรือนจำาระดับหนึ่งแล้วก็ให้อยู่ในเรือนจำให้น้อยที่สุดเพื่อให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุดเช่นกัน โดยใช้วิธีการพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ หรือการทำงานสาธารณะและศูนย์ควบคุม ในขณะที่พวกที่ใช้วิธีการจำคุกในเรือนจำก็ให้การอบรมแก้ไข โดยการฝึกวิชาชีพให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรมและศาสนา การจัดสวัสดิการการให้การบำบัดแก้ไขเป็นกลุ่มและรายบุคคล ทั้งนี้เพื่อมุ่งแก้ไขสาเหตุที่ทำให้ผู้กระทำผิดมีความบกพร่องและเป็นเหตุให้กระทำผิด

อย่างไรก็ตาม การแก้ไขผู้กระทำผิดในปัจจุบันแม้จะเป็นแนวทางที่ยอมรับกันในวงการราชทัณฑ์โดยทั่วไปแต่ก็ยังเป็นที่สงสัยว่าจะได้รับผลตามประสงค์เพียงไร เพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจะมีอุปสรรคหลายประการ กล่าวคือ

1. ผู้กระทำผิดบางส่วนเปรียบเสมือนกับแก้วที่แตกไปแล้วยากต่อการที่จะมาต่อให้เหมือนเดิมเพราะได้สูญเสียบุคลิกภาพไปแล้วโดยถูกหล่อหลอมและขัดเกลาให้มีบุคลิกลักษณะ เช่นนั้นมาเป็นเวลานานแต่ใช้เวลาในเรือนจำไม่นาน เพื่อที่จะแก้ไขฟื้นฟูให้ฟื้นคืนกลับมาและให้ปรับตัวเข้ากับคน โดยทั่วไปในสังคมนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก
2. การลงโทษเพื่อการแก้ไขขัดกับความรู้สึกของคนในสังคมว่าผู้กระทำผิดไม่ควรได้รับการปฏิบัติที่ดีกว่าคนทั่วไปตามหลักของเจเรมี เบนเทม (Jeremy Bentham) ที่เรียกว่า“หลักการได้รับประโยชน์ที่น้อยกว่า” (Principle of less eligibility) ทั้งนี้เพราะคน โดยทั่วไปจะเห็นว่าเป็นการไม่เป็นธรรมที่ผู้กระทำผิดจะได้รับประโยชน์มากกว่าคนสุจริต โดยทั่วไปเช่น ผู้กระทำผิดจะได้รับ การอบรมแก้ไขฝึกวิชาชีพ สวัสดิการ อาหาร ที่อยู่อาศัยตลอดจนการจัดการศึกษา การหางานใน ขณะที่คน โดยทั่วไปในสังคมอีกจำนวนมากไม่ได้รับบริการดังกล่าวความรู้สึกของคนทั่วไป ดังกล่าวเห็นได้ว่าขัดกับหลักของการแก้ไขฟื้นฟู
3. การแก้ไขฟื้นฟูเหมาะสำหรับผู้กระทำผิดบางประเภทเท่านั้น เช่น ผู้กระทำผิดครั้งแรก ซึ่งได้กระทำผิดไปเพราะอารมณ์ชั่ววูบหรือ โดยพลั้งพลาด หรือทำไปเพราะความจำเป็นการแก้ไขฟื้นฟูไม่ทำให้กระทำผิดซ้ำขึ้นอีกย่อมมีทางทำสำเร็จได้มากแต่สำหรับผู้กระทำผิดที่เคยกระทำผิดและถูกลงโทษมาหลายครั้งแล้วหรือพวกอาชญากรอาชีพหรือพวกทำผิดติดนิสัยโอกาสที่จะแก้ไขฟื้นฟู

ให้กลับตัวยอมเป็นไปได้อีก ดังนั้นการแก้ไขฟื้นฟูจึงไม่สามารถจะทำให้ผู้กระทำผิดกลับตัวได้
ทุกกรณีไป

4. การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในเรือนจำ จะทำให้ผู้กระทำผิดได้รับทราบกลายเป็น
คนซื่อๆที่ตรง เมื่อพ้นโทษออกไปก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมจึงต้องไปคบหาสมาคมกับ
พวกเดียวกันที่ยอมรับและกลับเข้ามาในเรือนจำใหม่

อย่างไรก็ตามแม้การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจะมีข้อจำกัดอยู่หลายประการดังกล่าวแต่ก็
เป็นวัตถุประสงค์ที่ได้รับการยอมรับและปฏิบัติอยู่ในวงการราชทัณฑ์ของประเทศต่าง ๆ โดยทั่วไป
โดยจะต้องทำควบคู่ไปกับหลักการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อแยกคนที่สมควรแก้ไขฟื้นฟูมา
ดำเนินการอย่างจริงจัง ทั้งนี้โดยผสมผสานไปกับวัตถุประสงค์ข้ออื่นๆ

วัตถุประสงค์ในการลงโทษทั้งสี่ข้อข้างต้นยังเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่แพร่หลาย
อยู่ในสังคมปัจจุบันหากแต่จุดเน้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เน้นการลงโทษเพื่อการแก้แค้น
ทดแทนไปสู่การลงโทษเพื่อการอบรมแก้ไขแต่การลงโทษเพื่อการแก้แค้นทดแทน
ก็ยังคงปรากฏอยู่ในความคาดหวังของสังคมซึ่งจะเห็นได้จากการที่รัฐยังคงลงโทษเพื่อตอบสนอง
ความรู้สึกของประชาชนในกรณีที่มีอาชญากรรมรุนแรงเกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันการลงโทษยังเป็น
การทำให้คนทั่วไปเกิดความเกรงกลัวในการถูกลงโทษการลงโทษจึงมุ่งเพื่อข่มขู่ยับยั้งเช่นกัน
นอกจากนี้การลงโทษโดยการจำคุกยังถือเป็นการลงโทษเพื่อตัดออกจากสังคม ดังนั้นวัตถุประสงค์
ในการลงโทษทั้งสี่ข้อจึงยังเป็นวัตถุประสงค์ที่ผสมผสานในการลงโทษอยู่ในปัจจุบัน

การดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปราม ผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534

การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามมาตรา 27
แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534จะ
กระทำได้อีกต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินในรูปของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน
ก่อน ดังนั้นจึงต้องมีคำสั่ง ให้ตรวจสอบทรัพย์สินเป็นจุดเริ่มต้น ซึ่งการจะตั้งตรวจสอบทรัพย์สิน
ของบุคคลใด กฎหมายได้กำหนดเงื่อนไข ไว้ดังนี้ (สำนักงาน ป.ป.ส., 2548, หน้า 69-77)

1. เงื่อนไขในการตรวจสอบทรัพย์สิน

ตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว แยกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ

1.1 บุคคลที่จะถูกตรวจสอบทรัพย์สิน ได้แก่

(1) บุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(2) บุคคลอื่นที่มีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา

อนึ่งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีมติว่า การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติดังกล่าว มุ่งกระทำที่ตัวทรัพย์สิน ดังนั้นไม่ว่าจะจับกุมตัวผู้ต้องหาได้หรือไม่ หรือผู้ต้องหาเสียชีวิตก็สามารถดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินได้ ซึ่งแตกต่างจากคดีอาญาที่ไม่สามารถดำเนินคดีต่อไปได้

1.2 ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(1) พระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติไว้ว่าการกระทำความผิดฐานใดจึงเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย สมคบสนับสนุน ช่วยเหลือ พยายามกระทำความผิด หากการกระทำความผิดฐานใดเป็นความผิดตามกฎหมายอื่นแต่ไม่ใช่ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ก็ไม่สามารถตรวจสอบทรัพย์สิน เช่น เสพ หรือมียาเสพติดไว้ในครอบครอง

(2) พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้รัฐมนตรีกำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยยาเสพติดใดเป็นยาเสพติดตามพระราชบัญญัตินี้ กำหนดในกฎกระทรวง พ.ศ. 2534 ถึงแม้จะฟังได้ว่ายาเสพติดของกลางในคดีใดเป็นยาเสพติด แต่หากยาเสพติดดังกล่าวไม่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ ก็ไม่สามารถตรวจสอบทรัพย์สินได้

3. ทรัพย์สิน

การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งตกเป็นผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ได้ ก็ยังไม่สามารถสั่งตรวจสอบทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวได้จนกว่าจะพบว่าบุคคลดังกล่าวมีทรัพย์สินที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้ให้นิยามของคำว่าทรัพย์สินให้หมายความรวมถึง

(1) ทรัพย์สินที่เปลี่ยนสภาพไป สิทธิเรียกร้อง ผลประโยชน์ ดอกผลจากทรัพย์สินดังกล่าว

(2) หนี้ที่บุคคลภายนอกถึงกำหนดชำระแก่ผู้ต้องหา

(3) ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา ทรัพย์สินที่ได้รับ ขาย จำหน่าย โอนหรือยกย้ายไปเสีย ในระหว่าง 10 ปีก่อนมีคำสั่งยึดหรืออายัด และภายหลังนั้น

ทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในข่ายที่จะริบได้ ได้แก่ ทรัพย์สินที่ได้มาก่อนกฎหมายใช้บังคับ ทรัพย์สินที่ปรากฏหลักฐานว่าได้มาโดยการให้ ทรัพย์สินที่เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือนเครื่องใช้ที่

จำเป็นในการเลี้ยงชีพหรือประกอบวิชาชีพโดยคำนึงถึงความจำเป็นตามฐานะรวมทั้งวัตถุประสงค์การใช้และอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ทำหน้าที่แทนหรือช่วยอวัยวะ

2. การตรวจสอบและยึดอายัดทรัพย์สินของบุคคลอื่น (มาตรา 20)

ในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหา หากมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินใดของผู้อื่นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา โดยได้รับทรัพย์สินนั้นมาโดยเสน่หา ก็ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้นั้นด้วย และให้นำความในมาตรา 19 วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

จากการที่มาตรการริบทรัพย์สินดังกล่าวมีวัตถุประสงค์มิให้ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด รวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง ได้รับประโยชน์ใด ๆ จากเงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการค้ายาเสพติด ทั้งจากการนำเงินหรือทรัพย์สินนั้นไปใช้เพื่อความสุขสบายในการดำรงชีวิต รวมถึงนำไปใช้เป็นทุนในการค้ายาเสพติด ดังนั้นจึงไม่สามารถสั่งตรวจสอบทรัพย์สินหรือสั่งยึดอายัดทรัพย์สินเฉพาะผู้ต้องหาเท่านั้น เนื่องจากข้อเท็จจริงโดยทั่วไปผู้ต้องหาอาจโอนยกย้าย หรือมอบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้กับบุคคลอื่นไปโดยเสน่หา ซึ่งทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นทรัพย์สินที่อยู่ในข่ายที่จะต้องถูกริบด้วย พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 จึงให้อำนาจคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือเลขาราชการ ป.ป.ส. ที่จะสั่งตรวจสอบ และยึดหรืออายัดทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้ต้องหาได้ ตามความในมาตรา 20

3. แนวทางการวินิจฉัยคดีของศาลและมติหรือคำสั่งของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน

ตามข้อบัญญัติของพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 แสดงให้เห็นแนวทางของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน และศาลในการวินิจฉัยหรือมีคำสั่งว่า ทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้วยซึ่งแนวทางดังกล่าวคือเป้าหมายในการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน ซึ่งในส่วนของพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องรวบรวมข้อมูลและเอกสารหลักฐาน เพื่อแสดงให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือศาล เห็นว่า

3.1 ผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้อาจอ้างเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ว่าทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมา โดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ

3.2 ผู้ถูกตรวจสอบเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาก่อน

3.3 เงินหรือทรัพย์สินที่ผู้นั้นมีอยู่ ได้มาเกินกว่าฐานะหรือความสามารถในการประกอบอาชีพหรือกิจกรรมอย่างอื่น โดยสุจริต

4. รวบรวมข้อมูลและเอกสารหลักฐานในคดี

เมื่อได้รับรายงานการจับกุมคดียาเสพติด ตำรวจตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติดจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานโดยดำเนินการ ดังนี้

4.1 ตรวจสอบข้อมูลเอกสารหลักฐาน

(1) ข้อมูลบุคคล โดยตรวจสอบจาก บันทึกการจับกุมหรือหมายจับ ตรวจสอบหลักฐานทางทะเบียนราษฎร์

(2) ตรวจสอบในเบื้องต้นว่าผู้ต้องหาที่มีทรัพย์สินอะไรบ้างจากแหล่งที่สำคัญคือจากการตรวจค้นยึดทรัพย์สินในชั้นจับกุมธนาคารพาณิชย์และแหล่งข้อมูลอื่นที่มีข้อมูลสนับสนุนว่าผู้ต้องหาที่มีทรัพย์สินอยู่

(3) ตรวจสอบและรวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับตัวทรัพย์สินเช่นทะเบียนรถยนต์รถจักรยานยนต์หมายเลขกำกับขนาด และรูปพรรณ

4.2 ประสานหน่วยงานต่าง ๆ

(1) ประสานพนักงานสอบสวน หน่วยจับกุม เพื่อขอข้อมูลคดีอาญาเพิ่ม เนื่องจากเอกสารที่ได้รับยังไม่พอต่อการพิจารณา โดยวิธีการโทรศัพท์ โทรสาร หรือทำเป็นหนังสือขอเอกสาร

(2) ประสานธนาคาร มี 2 ลักษณะ คือ

ก. ขอตรวจสอบเงินฝากธนาคาร ของผู้ต้องหา และผู้มีทรัพย์สินเกี่ยวเนื่อง เป็นกรณีเร่งด่วน โดยวิธีการโทรศัพท์ โทรสาร เนื่องจากเมื่อมีการจับกุม และตรวจค้นพบบัญชีเงินฝากของผู้ต้องหา หรือของบุคคลอื่นซึ่งผู้ต้องหารับว่าโอนเงินให้ หรือใช้ชื่อบุคคลอื่นเปิดบัญชีแทน ถือเป็นทรัพย์สินที่ต้องตรวจสอบ โดยเร็ว เพราะเป็นทรัพย์สินที่สามารถโอนย้ายได้ง่าย

ข. ขอตรวจสอบเงินฝากธนาคาร โดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่ง ตำรวจตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด ได้มีการใช้ช่องทางการประสานทางระบบอินเทอร์เน็ตกับธนาคารต่าง ๆ จำนวน 19 แห่ง ในกรณีที่ไม่มีบัญชีธนาคารในขณะที่เข้าตรวจค้น จับกุม โดยทางปฏิบัติจะต้องมีการตรวจสอบทุกคดีว่าผู้ต้องหาเงินฝากที่ธนาคารใดบ้างหรือไม่ โดยใช้ชื่อผู้ต้องหาสอบถามไปยังธนาคารต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้การตรวจสอบซ้ากว่าข้อ ก.

(3) ประธานบริษัทผู้ให้เข้าซื้อรถยนต์ กรณีตรวจสอบทางทะเบียนรถยนต์แล้วพบว่าติดภาระเข้าซื้อ ต้องประสานขอยอดหนี้ค้ำชำระ โดยประสานทางโทรสาร เมื่อได้ยอดหนี้ค้ำชำระแล้ว นำมาประเมินกับราคากลางของรถยนต์ โดยเทียบกับ ปีที่จดทะเบียน ยี่ห้อและรุ่นของรถยนต์ เพื่อทราบมูลค่าคงเหลือหลังหักหนี้ค้ำชำระ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาการยึดทรัพย์สิน

(4) ประสานหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่มีข้อมูลบ่งชี้ เช่น บริษัทประกันชีวิต ตลาดหลักทรัพย์

5. ขั้นตอนการจัดให้มีการพิสูจน์ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่รับผิดชอบคดีแล้วต้องดำเนินการเกี่ยวกับคดี ประกอบด้วย

5.1 การแจ้งคำสั่ง

เมื่อมีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินชั่วคราวแล้ว ให้คณะกรรมการจัดให้มีการพิสูจน์โดยเร็ว ซึ่งกำหนดไว้ว่า ในกรณีทรัพย์สินที่ตรวจสอบมีหลักฐานของทางราชการหรือหลักฐานอื่นระบุว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นของบุคคลอื่น หรือพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าบุคคลอื่นอาจอ้างตัวเป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้น ได้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหนังสือแจ้งให้บุคคลดังกล่าวทราบถึงการตรวจสอบ ทรัพย์สินนั้นและการยึดทรัพย์สิน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหนังสือแจ้งการยึดให้ผู้ถูกตรวจสอบ เจ้าของทรัพย์สิน หรือเจ้าของร่วมทราบหากไม่สามารถแจ้งการยึดได้ ให้ปิดประกาศการยึด ณ ที่ทำการสำนักงานในส่วนกลางและภูมิภาค และเมื่อคณะกรรมการมีคำสั่งให้อายัดทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องใดแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งคำสั่งให้ผู้ถูกตรวจสอบหรือเจ้าของทรัพย์สินและบุคคล ภายนอกซึ่งต้องรับผิดชอบชำระเงินหรือส่งมอบสิ่งของนั้น

5.2 การรวบรวมข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐาน

5.2.1 พิสูจน์ข้อสันนิษฐานของกฎหมาย

ในการพิจารณาว่าทรัพย์สินรายการใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พนักงานเจ้าหน้าที่จะใช้ข้อสันนิษฐานของกฎหมายที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 29 วรรคสอง เมื่อจะใช้ข้อสันนิษฐานดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่จึงมีหน้าที่พิสูจน์ให้เข้าข้อสันนิษฐานนั้น ในการพิสูจน์ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 29 วรรคสอง พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐานหรือสอบปากคำบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ปรากฏว่า

(ก) จำเลยหรือผู้ถูกตรวจสอบเป็นผู้เกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาก่อนอย่างไร

(ข) จำเลยหรือผู้ถูกตรวจสอบประกอบอาชีพใด มีรายได้ประมาณเท่าใด เมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าทรัพย์สินที่ตรวจสอบแล้วเกินกว่าฐานะหรือความสามารถการประกอบอาชีพอย่างไร

5.2.2 พิสูจน์คำชี้แจงของผู้ตรวจสอบทรัพย์สิน

ผู้ต้องหาหรือเจ้าของทรัพย์สินจะชี้แจงที่มาของทรัพย์สินใน 3 ลักษณะ คือ

(1) ที่มาจากรายได้จากการประกอบอาชีพ กรณีอ้างที่มาของทรัพย์สินจากอาชีพ จะไม่มีปัญหาหากได้มีการรวบรวมข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อสันนิษฐานของกฎหมายอยู่แล้ว

(2) ที่มาจากกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่อาชีพเป็นภาระพิสูจน์โดยตรงของผู้ต้องหา ที่จะต้องนำเอกสารหลักฐานมาแสดง แต่อย่างไรก็ตามพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ต้องรวบรวมข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าคำชี้แจงหรือเอกสารที่ผู้ต้องหานำมาแสดงนั้นมีขัดพิรุช ไม่น่าเชื่อถืออย่างไรด้วย เพื่อสนับสนุนเหตุผลการสรุปสำนวนว่าผู้ต้องหาไม่สามารถพิสูจน์ที่มาของทรัพย์สินได้ว่าได้มาโดยสุจริต

(3) เป็นทรัพย์สินของบุคคลอื่นบุคคลที่อ้างเป็นเจ้าของทรัพย์สินต้องพิสูจน์ว่าตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ต้องรวบรวมข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าคำชี้แจงหรือเอกสารที่บุคคลดังกล่าวนำมาแสดงนั้นมีขัดพิรุช ไม่น่าเชื่อถืออย่างไรเช่นกัน เพื่อสนับสนุนเหตุผลการสรุปสำนวนว่าไม่อาจรับฟังได้ว่าบุคคลดังกล่าวเป็นเจ้าของที่แท้จริง หรือบุคคลดังกล่าวเป็นเจ้าของที่แท้จริงแต่พิสูจน์ไม่ได้ว่าไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหา

5.3 ขั้นตอนการสรุปผลการตรวจ สอบทรัพย์สินในการพิจารณาข้อเท็จจริงและสรุปความเห็นประกอบด้วย

5.3.1 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับพฤติการณ์พฤติการณ์นี้มี 2 ส่วน คือ

5.3.1.1 พฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด คือ พฤติการณ์แห่งคดีที่มีการจับกุมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานปรากฏต่อศาลในคดีหลักอยู่แล้ว การพิจารณาว่าผู้ต้องหาที่ถูกรวบกุมเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือไม่ ขึ้นกับการพิจารณาของศาล หากศาลสั่งลงโทษก็เท่ากับมีพฤติการณ์เกี่ยวข้อง จึงไม่จำเป็นต้องรวบรวมรายละเอียดและพิจารณาในส่วนนี้ เพียงอ้างการจับกุมและผลคดีก็พอ

5.3.1.2 พฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำคือ ส่วนที่จำเป็นที่พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องนำเสนอ เป็นเรื่องที่ยากลำบากในทางปฏิบัติที่จะสามารถหาข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานมาแสดงได้ว่าจำเลยมีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาตั้งแต่เมื่อใด

พนักงานเจ้าหน้าที่ควรจะดำเนินการดังต่อไปนี้

- (ก) ให้หาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานจากแหล่งอื่น ๆ ด้วย มิใช่เน้นเพียงการสอบปากคำผู้จับกุม อาจมีหน่วยงานอื่นมีข้อมูลในส่วนที่ผู้จับกุมไม่ทราบ
- (ข) เมื่อไม่สามารถหาพยานหลักฐานมายืนยันว่าจำเลยมีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในช่วงที่ได้ทรัพย์สินนั้นมาหรือตั้งแต่เมื่อใด พนักงานเจ้าหน้าที่ควรนำเรื่องฐานะของผู้ต้องหาที่มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นหรือรัวรายผิดปกติมาสนับสนุนให้เชื่อว่าจำเลยน่าจะมีพฤติการณ์เกี่ยวข้องมาตั้งแต่เวลานั้น ทดแทนข้อมูลการสืบสวนที่ไม่สามารถหาได้

5.3.2 ข้อพิจารณาเกี่ยวกับฐานะ อาชีพ รายได้

การพิจารณาเกี่ยวกับอาชีพรายได้ ไม่สามารถใช้เพียงการหักล้างคำชี้แจงของผู้ต้องหาเพราะไม่ใช่ข้อยุติว่าผู้ต้องหาประกอบอาชีพใด รายได้เท่าใด ประเด็นหลักในข้อนี้จึงไม่ใช่ว่าผู้ต้องหาชี้แจงว่าอย่างไร ไม่รับฟังเพราะเหตุใด แต่เป็นกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาจากการสอบปากคำบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้วมีความเห็นว่าฟังได้ว่าผู้ต้องหาประกอบอาชีพใด มีรายได้เท่าใด ที่ผู้ต้องหาชี้แจงรับฟังได้หรือไม่ ชัดแย้งกับพยานบุคคลหรือเอกสารที่รวบรวมมาอย่างไร

ดังนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ควรใช้เหตุผล"กล่าวอ้างลอยๆหรือไม่มีหลักมาแสดง"หักล้างคำชี้แจงของผู้ต้องหาที่ถูกส่งตรวจสอบเรื่องอาชีพ เพราะเท่ากับเปิดโอกาสให้กับผู้ต้องหาในชั้นศาลที่อาจสร้างพยานหลักฐานหรือพยานบุคคลมาให้การสนับสนุน

5.3.3 ข้อพิจารณาการได้มาของทรัพย์สินแต่ละรายการ

กรณีที่ผู้ต้องหาที่ถูกส่งตรวจสอบอ้างที่มาของทรัพย์สินจากการประกอบอาชีพ แต่เมื่อพิจารณารายได้และรายจ่ายแล้ว ผู้ต้องหาไม่มีรายได้อะไรพอใช้จ่าย หรือใช้จ่ายไม่มีเงินเหลือพอไปซื้อทรัพย์สิน พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถใช้เหตุนี้เพื่อให้เข้าข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่าเป็นทรัพย์สินที่มีอยู่หรือได้มาเกินกว่าฐานะได้ แต่สิ่งที่จะต้องระวัง คือพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องนำเสนอรายละเอียดให้ชัดเจนว่าผู้ต้องหาใช้จ่ายอะไร เท่าไหร่รายจ่ายที่นำมาหักกับรายได้ ต้องเป็นรายจ่ายในการครองชีพหรือใช้จ่ายส่วนตัวเท่านั้น ไม่ให้นำจำนวนเงินที่ผ่อนชำระค่าทรัพย์สินมาคิดเป็นรายจ่ายอีก จะเกิดการซ้ำซ้อน เช่น สรุปว่ารายได้ผู้ต้องหาหมดไปกับรายจ่ายในแต่ละเดือน คือการใช้จ่ายในครอบครัวและผ่อนรถยนต์ แล้วสรุปว่าไม่มีเงินเหลือไปผ่อนรถยนต์

5.4 การส่งสำนวนพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการดังนี้

5.4.1 ระยะเวลาการดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการส่งตรวจสอบ การส่งยึดอายัด การดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินของพนักงานเจ้าหน้าที่ การพิจารณากลับครองของคณะอนุกรรมการ การวินิจฉัยของคณะกรรมการ การจัดทำคำวินิจฉัย จนถึง

ยื่นคำร้องของพนักงานอัยการ ต้องใช้เวลารวมไม่น้อยกว่า 6 เดือน (กรณีที่มียุติบัตรประเภท เงินฝากอาจใช้เวลาถึง 9 เดือน) ดังนั้นภายใต้เงื่อนไขตามมาตรา 27 คดีที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้ว และมีเวลาดำเนินการน้อยกว่า 6 เดือนนับแต่ได้รับเรื่อง ควรเป็นกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการใด

5.4.2 พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องสรุปสำนวนเสนอให้คณะกรรมการพิจารณา ไม่น้อยกว่า 3 เดือนก่อนครบ 1 ปี หลังศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา เพื่อให้มีเวลาเพียงพอในการ พิจารณากลับกรองของคณะกรรมการ การดำเนินการเพิ่มเติมตามมติ รวมทั้งจัดทำคำวินิจฉัย ของคณะกรรมการ

5.4.3 กรณีที่ต้องยื่นคำร้องหลังศาลมีคำพิพากษาแล้วขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ บรรยายถึงเหตุผลความจำเป็นในหนังสือส่งสำนวนด้วย โดยเหตุผลดังกล่าวขอให้สอดคล้องกับ ข้อเท็จจริงในสำนวน และเป็นความล่าช้าจากหน่วยงานหรือบุคคลอื่น

5.5 การฟ้องร้องเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

5.5.1 การยื่นคำร้องต่อศาล เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้อง และทรัพย์สินที่ คณะกรรมการมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด ก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น โดยจะยื่นคำร้องไปพร้อมกับ คำฟ้องหรือในเวลาใด ๆ ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาก็ได้ แต่ถ้ามีเหตุอันสมควรแสดงได้ว่า ไม่สามารถยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา จะยื่นคำร้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ศาลชั้นต้น มีคำพิพากษาก็ได้ เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง

เมื่อศาลสั่งริบคำร้องของพนักงานอัยการแล้ว ให้ศาลสั่งให้ประกาศใน หนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นสองวันติดต่อกัน เพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างเป็นเจ้าของ ทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอเข้ามาในคดีก่อนคดีถึงที่สุด (มาตรา 27)

บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ เครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ใช้ใน การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้ริบเสียทั้งสิ้นไม่ว่าจะ มีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม โดยให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้น เพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวเมื่อศาลสั่งริบคำร้องแล้วให้ศาลสั่งให้ประกาศใน หนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นสองวันติดต่อกัน เพื่อให้บุคคลซึ่งอาจอ้างว่าเป็น เจ้าของทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอเข้ามาในคดีก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ทั้งนี้ ไม่ว่า ในคดีดังกล่าวจะปรากฏตัวบุคคลซึ่งอาจเชื่อได้ว่าเป็นเจ้าของหรือไม่ก็ตาม (มาตรา 29)

5.5.2 การไต่สวนของศาลหากคดีมีมูลว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น เว้นแต่บุคคลซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน

ได้ยื่นคำร้องขอคืนก่อนคดีถึงที่สุดและแสดงให้เห็นว่าตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือตนเป็นผู้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ

ถ้าปรากฏหลักฐานว่าจำเลยหรือผู้ถูกตรวจสอบเป็นผู้เกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาเงินหรือทรัพย์สินที่ ผู้นั้นมีอยู่หรือได้มาเกินกว่าฐานะ หรือความสามารถในการประกอบอาชีพหรือกิจกรรมอย่างอื่น โดยสุจริตเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (มาตรา 29)

บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ เครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ใช้ใน การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ถ้าไม่มีผู้ใดอ้างตัวเป็น เจ้าของก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่งหรือปรากฏเจ้าของ แต่เจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า ตนไม่มีโอกาสทราบ หรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดและจะมีการนำทรัพย์สิน ดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด หรือ มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวได้เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่เริ่มประกาศในหนังสือพิมพ์รายวัน

5.5.3 กรณีมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีหรือศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดยกฟ้อง ให้การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดหรืออายัดไว้ เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสิ้นสุดลง ส่วนทรัพย์สินที่ไม่ปรากฏตัวเจ้าของที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยราย นั้น ถ้าไม่มีผู้ใดมาขอรับคืนภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่มิคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง ให้ตกเป็นของกองทุน

ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินคดีได้ภายในสองปีนับแต่วันที่การกระทำความผิดเกิดและไม้อาจจับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ให้ทรัพย์สินที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นตกเป็นของกองทุน แต่ถ้าไม้อาจดำเนินคดีต่อไปได้เพราะเหตุที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใดถึงแก่ความตาย ให้ทรัพย์สินตกเป็นของกองทุนเว้นแต่ภายในสองปีนับแต่วันที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นถึงแก่ความตาย และทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสามารถพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นได้ทรัพย์สินดังกล่าวมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะก็ให้คืนทรัพย์สินนั้นให้แก่ทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น (มาตรา 32)

5.5.4 กองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ให้จัดตั้งกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดขึ้นกองทุนหนึ่งประกอบด้วยทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งริบหรือตกเป็นของกองทุนตามมาตรา 32 หรือทรัพย์สินที่มีผู้ให้ หรือทรัพย์สินที่ได้รับจากรัฐบาล หรือผลประโยชน์ที่เกิดจากทรัพย์สินดังกล่าว

แนวคิดเกี่ยวกับริบทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน

1. หลักทั่วไปของการฟอกเงินและกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในประเทศไทย

ความหมายของการฟอกเงินในประเทศสหรัฐอเมริกาคำว่า “การฟอกเงิน” (Money laundering) เป็นที่รู้จักมากกว่าหกสิบปีในเหล่าองค์กรอาชญากรรมโดยกล่าวกันว่าผู้ที่คิดค้นแนวคิดของการฟอกเงินได้แก่ นายเมเยอร์ แลนสกี (Meyer Lansky) อันมีหลักการเกี่ยวกับการนำเงินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือที่มักเรียกกันโดยทั่วไปว่า “เงินสกปรก” (Dirty money) มาผ่านกระบวนการทางพาณิชย์กรรมหรือธุรกรรมเพื่อให้กลายเป็นเงินที่ต้องตามกฎหมายหรือที่กันว่า “เงินสะอาด” (Clean money) หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการจัดร่องรอยของผลประโยชน์ซึ่งเกิดจากการกระทำอันผิดกฎหมายโดยผ่านขั้นตอนของการ โอนและธุรกิจต่าง ๆ เพื่อให้จำนวนผลประโยชน์เดียวกันดังกล่าวกลายเป็นรายได้ที่ชอบด้วยกฎหมายในที่สุดจึงอาจกล่าวได้ว่า “การฟอกเงิน” เป็นเล่ห์เหลี่ยมการสร้างและปกปิดผลประโยชน์อันมหาศาลซึ่งมีที่มาจากประกอบอาชญากรรมต่าง ๆ เช่น การค้ายาเสพติดการฉ้อโกงการค้าสินค้าเถื่อนการค้าพัสดุการค้าอาวุธเถื่อนการค้าการร้ายและการหลอกลวงเป็นต้น (ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2540)

สำหรับความหมายของการฟอกเงินได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้สามารถสรุปได้ว่าการฟอกเงินคือ กระบวนการซึ่งกระทำโดยบุคคลต่อทรัพย์สิน (สินทรัพย์ ประยูรรัตน์, 2542) เพื่อเปลี่ยนแปลงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่สุจริต (เงินสกปรก) จากกิจกรรมที่ถือว่าเป็นอาชญากรรมร้ายแรงหรืออาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ หรือได้มาโดยการกระทำความผิดมูลฐาน (Predicate offence) (อรรถพลิจิตจิตตะ, 2542) ให้กลายเป็นเงินหรือทรัพย์สินซึ่งบุคคลทั่วไปหลงเชื่อว่าได้มาโดยสุจริตถูกกฎหมายหรือพิสูจน์ไม่ได้ว่าทุจริต (เงินสะอาด) หรือกลายเป็นเงินที่สามารถอ้างอิงได้ว่ามาอย่างไร (วิระพงษ์ บุญโญภาส, 2547) เพื่อปิดบังหรือกลบเกลื่อนการกระทำความผิดและป้องกันมิให้เงินหรือทรัพย์สินจากอาชญากรรมนั้นต้องถูกดำเนินการตามกฎหมาย เพื่อปกปิดแหล่งที่มาของรายได้ที่ผิดกฎหมาย โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงคำว่า “ฟอกเงิน” ย่อมเป็นที่เข้าใจว่ามีใจจำกัดเฉพาะการฟอก “เงิน” เท่านั้นแต่รวมถึงการฟอก “ทรัพย์สิน” ด้วย ส่วนใหญ่การฟอกเงินนั้นจะเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมร้ายแรงต่าง ๆ เช่น อาชญากรรมทางเศรษฐกิจการค้าหุนึ่งค้าเค็กรการทุจริตการฉ้อโกงประชาชนโดยกรรมการผู้จัดการ

หรือผู้บริหารสถาบันการเงิน (ลัมบนฟูก) การลักลอบหนีศุลกากรและโดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้ายาเสพติด ทั้งนี้ เพราะผู้กระทำผิดกฎหมายซึ่งส่วนมากเป็นผู้ค้ายาเสพติดไม่ต้องการให้ผู้อื่นทราบที่มาของทรัพย์สินจึงจำเป็นต้องใช้วิธีปิดบังหรือซุกซ่อนทรัพย์สินอันจะช่วยปิดบังการกระทำ ความผิดของตนนอกจากนี้ผู้กระทำผิดยังสามารถใช้เงินหรือทรัพย์สินที่ได้เปลี่ยนสภาพเป็น “เงินสด ” แล้วเป็นทุนในการขยายเครือข่ายอาชญากรรมยาเสพติดธุรกิจผิดกฎหมายและ ค้ำครองความมั่นคงให้กับเครือข่ายอาชญากรรมดังกล่าวของตนได้อีกด้วย

การฟอกเงิน โดยตัวของมันเอง (Money laundering per se) อาจไม่ใช่สิ่งที่ชั่วร้ายหรือเกี่ยวข้องกับความคิดทางอาญาแต่อย่างใดเช่นเป็นการกระทำเพื่อปกปิดฐานะทางการเงินของบริษัท เพื่อมิให้คู่แข่งหรือรัฐบาลรู้การปกปิดความร่ำรวยของบุคคลหรือกรณีเงินราชการลับของทางการ เป็นต้นซึ่งประเทศต่าง ๆ ไม่ได้กำหนดให้เป็นความผิดอาญาจนกระทั่งเมื่อไม่นานมานี้โดยส่วนใหญ่ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะเป็นความผิดมูลฐานของการฟอกเงินความผิดมูลฐานอื่นมักจะพิจารณาถึงความร้ายแรงและผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคมและการเมืองประเทศต่าง ๆ จึงกำหนดความผิดมูลฐานแตกต่างกันไป (นิกร เกรีกูล, 2543)

สำหรับความหมายของคำว่า “การฟอกเงิน” ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พุทธศักราช 2542 ไม่ได้บัญญัติให้นิยามไว้เป็นการเฉพาะแต่ได้มีการบัญญัติในถึงลักษณะของการกระทำความผิดฐานฟอกเงินไว้ในมาตรา ๖ ว่า “ผู้ใด”

(1) โอนรับโอนหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อซุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้นหรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อนขณะหรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐานหรือ

(2) กระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงการได้มาแหล่งที่ตั้งการจำหน่ายการโอนการได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

“ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน”

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากฎหมายได้จำแนกการกระทำความผิดฐานฟอกเงินออกเป็น 2 ลักษณะกล่าวคือ

(1) การโอนรับโอนหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อซุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้นหรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อนขณะหรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน

(2) กระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงการได้มาแหล่งที่ตั้งการจำหน่ายการโอนการได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ดังนั้นในความเห็นจึงสรุปได้ว่าการฟอกเงินคือกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือเงินสกปรกให้กลายเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ดูเสมือนหนึ่งว่าได้มาโดยถูกต้องตามกฎหมายสามารถอ้างอิงแหล่งที่มาได้หรือเงินสะอาดเพื่อปกปิดหรือเปลี่ยนสภาพแหล่งที่มาของเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายป้องกันมิให้ถูกตรวจสอบหรือหลบเลี่ยงมิให้ถูกดำเนินคดีอาญาและเพื่อที่องค์กรอาชญากรรมจะได้นำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายไปขยายการประกอบอาชญากรรมต่อไปให้กว้างขวางเพิ่มเติมมากยิ่งขึ้นจนยากแก่

2. บทบัญญัติสำคัญของกฎหมายฟอกเงิน

บทบัญญัติสำคัญของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พุทธศักราช 2542 และภายหลังมีการแก้ไขเพิ่มเติมอีกหลายฉบับ บทบัญญัติในประเด็นนิยามคำว่า “ความผิดมูลฐาน” และคำว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” (มาตรา 3) ประเด็นว่าด้วย “ความผิดฐานฟอกเงิน” (มาตรา 5) ประเด็น “เจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริง (มาตรา 50) ประเด็น “ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน และข้อสันนิษฐาน” (มาตรา 51) และประเด็น “ความปรากฏในภายหลังว่าไม่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” (มาตรา 51/1)

2.1 ความผิดมูลฐานที่ถือเป็นความผิดฐานฟอกเงิน

2.1.1 ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

2.1.2 ความผิดเกี่ยวกับเพศตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจารหญิงและเด็ก เพื่อสนองความใคร่ของผู้อื่นและความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก หรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี เฉพาะที่เกี่ยวกับการเป็นธุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไปเพื่อให้บุคคลนั้นกระทำการค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของกิจการการค้าประเวณี ผู้ดูแลหรือผู้จัดการกิจการค้าประเวณี หรือสถานการค้าประเวณี หรือเป็นผู้ควบคุมผู้กระทำการค้าประเวณีในสถานการค้าประเวณี

2.1.3 ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญาหรือความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

2.1.4 ความผิดเกี่ยวกับการยักยอกหรือฉ้อโกงหรือประทุษร้ายต่อทรัพย์สินหรือกระทำความผิดโดยทุจริตตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ กฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ หรือกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

ซึ่งกระทำโดย กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสถาบันการเงินนั้น

2.1.5 ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น

2.1.6 ความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิด หรืออิทธิพลที่กระทำโดยอำนาจอั้งยี่หรือช่องโจรตามประมวลกฎหมายอาญา

2.1.7 ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

2.1.8 ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

2.1.9 ความผิดเกี่ยวกับการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน เฉพาะความผิดเกี่ยวกับการเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนัน โดยไม่ได้รับอนุญาต และมีจำนวนผู้เข้าเล่นหรือเข้าพนันในการเล่นแต่ละครั้งเกินกว่าหนึ่งร้อยคน หรือมีวงเงินในการทำความผิดรวมกันมีมูลค่าเกินกว่าสิบล้านบาทขึ้นไป

2.1.10 ความผิดเกี่ยวกับการเป็นสมาชิกอั้งยี่ตามประมวลกฎหมายอาญา หรือการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมที่มีกฎหมายกำหนดเป็นความผิด

2.1.11 ความผิดเกี่ยวกับการรับของโจรตามประมวลกฎหมายอาญา เฉพาะที่เกี่ยวกับการช่วยจำหน่าย ซื่อ รับจำนำ หรือรับไว้ด้วยประการใดซึ่งทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำ ความผิดอันมีลักษณะเป็นการค้า

2.1.12 ความผิดเกี่ยวกับการปลอมหรือการแปลงเงินตรา ควางตรา แสตมป์ และตั๋วตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีลักษณะเป็นการค้า

2.1.13 ความผิดเกี่ยวกับการค้าตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะที่เกี่ยวกับการปลอม หรือการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้า หรือความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอันมีลักษณะเป็นการค้า

2.1.14 ความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารสิทธิ บัตรอิเล็กทรอนิกส์ หรือหนังสือเดินทางตามประมวลกฎหมายอาญาอันมีลักษณะเป็นปกติธุระหรือเพื่อการค้า

2.1.15 ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม โดยการใช้อยึดถือหรือครอบครองทรัพยากรธรรมชาติหรือกระบวนการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยมิชอบด้วยกฎหมายอันมีลักษณะเป็นการค้า

2.1.16 ความผิดเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อชีวิตหรือร่างกายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายสาหัสตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้ได้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สิน

2.1.17 ความผิดเกี่ยวกับการหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่นตามประมวลกฎหมายอาญาเฉพาะกรณีเพื่อเรียกหรือรับผลประโยชน์หรือเพื่อต่อรองให้ได้รับผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง

2.1.18 ความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์ ทรัพย์ กระ โจร ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ น้อ โกงหรือยักยอก ตามประมวลกฎหมายอาญามีลักษณะเป็นปกติธุระ

2.1.19 ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นโจรสลัดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นโจรสลัด

2.1.20 ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

2.1.21 ความผิดเกี่ยวกับอาวุธหรือเครื่องมืออุปกรณ์ของอาวุธที่ใช้หรืออาจนำไปใช้ในการรบหรือการสงครามตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมยุทธภัณฑ์*

2.2 ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด* มีหมายความว่า

(1) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือความผิดฐาน ฟอกเงินหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หรือความผิดฐานฟอกเงินและให้รวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้ เพื่อใช้หรือสนับสนุนการกระทำความผิดมูลฐานตาม (8) ของบทนิยามคำว่า “ความผิดมูลฐาน” ด้วย

(2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใด ๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ

(3) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (2)

ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินตาม (1) (2) หรือ (3) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนแปลงไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด

2.3 ความผิดฐานฟอกเงิน ได้กำหนดในกฎหมายว่า ผู้ใดการทำดังต่อไปนี้ถือเป็นการผิดฐานฟอกเงิน

(1) โอน รับ โอนหรือเปลี่ยนแปลงสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อซุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้นหรือเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ไม่ว่าก่อน ขณะหรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ

(2) กระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะที่แท้จริงการได้มาแหล่งที่ตั้ง การจำหน่ายการ โอน การ ได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

*มาตรา 3 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 นิยามคำว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด”

(3) ได้มาครอบครอง หรือใช้ทรัพย์สิน โดยรู้ในขณะที่ได้มาครอบครอง หรือใช้ทรัพย์สินนั้นว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

2.4 เจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริง

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พุทธศักราช 2542 มาตรา 50 กำหนดว่า ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 49 อาจยื่นคำร้องก่อนศาลมีคำสั่งตามมาตรา 51 โดยแสดงให้ศาลเห็นว่า

(1) ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือ

(2) ตนเป็นผู้รับโอนโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาโดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ

ผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นผู้รับประโยชน์ในทรัพย์สินที่พนักงานอัยการร้องขอให้ตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 49 อาจยื่นคำร้องขอคุ้มครองสิทธิของตนก่อนศาลมีคำสั่ง โดยแสดงให้ศาลเห็นว่าตนเป็นผู้รับประโยชน์โดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาซึ่งประโยชน์โดยสุจริตและตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ

2.5 ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน และข้อสันนิษฐาน

ตามมาตรา 51 เมื่อศาลทำการไต่สวนคำร้องของพนักงานอัยการตามมาตรา 49 แล้ว หากศาลเชื่อว่าทรัพย์สินตามคำร้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และคำร้องของผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้รับโอนทรัพย์สินตามมาตรา 50 วรรคหนึ่ง ฟังไม่ขึ้น ให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดินโดยทรัพย์สินที่ศาลมีคำสั่งดังกล่าวที่เป็นเงิน ให้สำนักงานส่งเข้ากองทุนกึ่งหนึ่งและส่งให้กระทรวงการคลังอีกกึ่งหนึ่ง ถ้าเป็นทรัพย์สินอื่น ให้ดำเนินการตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

เพื่อประโยชน์ในมาตรานี้ หากผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของหรือผู้รับโอนทรัพย์สินตามมาตรา 50 วรรคหนึ่ง เป็นผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงินมาก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบรรดาทรัพย์สินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดหรือได้รับโอนมาโดยไม่สุจริต แล้วแต่กรณีซึ่งเป็นบทสันนิษฐานทางกฎหมาย และผลักการกระการพิสูจน์ไปที่ผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สินดังกล่าว

2.6 ความปรากฏในภายหลังว่าไม่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดตามมาตรา 51/1

ตามมาตรา 51/1 ในกรณีที่ศาลเห็นว่าทรัพย์สินตามคำร้องไม่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้ศาลสั่งคืนทรัพย์สินนั้น และในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าไม่มีผู้ใดขอรับคืนทรัพย์สินภายในสองปีนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งดังกล่าว ให้สำนักงานนำทรัพย์สินนั้นส่งเข้ากองทุน

ในกรณีที่มีผู้มาขอรับคืน โดยใช้สิทธิ์ขอรับคืนตามกฎหมายอื่นซึ่งสามารถทำได้ถึงแม้จะเกินกว่ากำหนดสองปีตามวรรคหนึ่ง ให้สำนักงานส่งคืนทรัพย์สินนั้นแก่ผู้มาขอรับคืน หากไม่อาจส่งคืนทรัพย์สินได้ให้คืนเป็นเงินจากกองทุนแทน หากยังไม่มีผู้มารับคืนเมื่อล่วงพ้นยี่สิบปีให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุน ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ วิธีการ การเก็บรักษาและการจัดการทรัพย์สินหรือเงินในระหว่างที่ยังไม่มีผู้มารับคืนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

บทที่ 3

ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการริบทรัพย์สิน

ในประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับการริบทรัพย์สิน ซึ่งผู้วิจัยจะยกกฎหมายเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศแคนาดา มาทำการเปรียบเทียบ ดังนี้

กฎหมายเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินในต่างประเทศ

การริบทรัพย์สินในประเทศสหรัฐอเมริกา

1. แนวทางการริบทรัพย์สินลักษณะทั่วไป

หลักการริบทรัพย์สินในประเทศสหรัฐอเมริกามีรากฐานมาตั้งแต่ยุคล่าอาณานิคม โดยกฎหมายให้อำนาจรัฐบาลในการยึดเรือและสินค้าบนเรือที่ฝ่าฝืนกฎหมายศุลกากรและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าในกรณีที่เจ้าของเรือที่ถูกริบนั้นจะไม่ได้รู้เห็นกับการกระทำความผิดก็ตาม หลักการดังกล่าวแสดงให้เห็นชัดว่ารัฐบาลมุ่งเน้นวัตถุที่เป็นเรือที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมากกว่าที่จะมุ่งเน้นลูกเรือหรือกัปตันเรือ ต่อมาหลักการดังกล่าวจึงนำมาซึ่งกระบวนการในการริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil forfeiture)

ในปี ค.ศ. 1969 สภาองเกรส ได้นำหลักการหลักการริบทรัพย์สินดั้งเดิมนี้มาใช้เป็นเครื่องมือต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรมและปราบปรามขบวนการค้ายาเสพติด โดยสภาองเกรสมีความมุ่งประสงค์ที่จะใช้กฎหมายดังกล่าวเพื่อเป็นเครื่องมือในการตัดทอนอำนาจทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ กำไรและทรัพย์สินที่ใช้ในขบวนการอาชญากรรมดังกล่าวต่อมาช่วงประมาณปี ค.ศ. 1970 สภาองเกรส ได้ผ่านกฎหมาย 3 ฉบับซึ่งเน้นให้เห็นถึงการออกกฎหมายของสหพันธรัฐในการริบทรัพย์สินทางอาญาและการริบทรัพย์สินทางแพ่งกล่าวคือกฎหมาย RICO, CCE และ BSA โดยกฎหมาย RICO มุ่งเน้นการปราบปรามและริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมกฎหมาย CCE มุ่งเน้นการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดในขณะที่ BSA มุ่งเน้นการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน

ทรัพย์สินที่เข้าข่ายที่จะถูกริบได้ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกามีดังนี้

1. ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับขบวนการค้ายาเสพติด (Property related to drug crimes)
2. ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน (Property related to money-laundering crimes)
3. ทรัพย์สินที่อาจถูกริบได้ตามกฎหมายอื่น

ทรัพย์สินที่ใช้ในการอำนวยความสะดวกในการกระทำความผิดบางอย่างก็อาจเข้าข่ายที่จะถูกริบได้ อย่างไรก็ตามจะต้องปรากฏหลักฐานว่าทรัพย์สินนั้นจะต้อง “เกี่ยวข้อง” หรือ “มีส่วนร่วม” ในอาชญากรรมที่ฝ่าฝืนกฎหมายสหพันธรัฐ ยกตัวอย่าง การที่รัฐบาลจะริบเรือของผู้ค้ายาเสพติดได้นั้นรัฐจะต้องพิสูจน์ให้เห็นได้ว่าเรือลำดังกล่าวถูกใช้ในการกระทำความผิดครั้งใด หรือถูกมุ่งประสงค์ที่จะใช้ในการกระทำความผิดครั้งใดหรือทำให้การสืบสวนขยายผลไปยังการกระทำความผิดได้

4. ในปี ค.ศ. 1970* ที่สภากรองเกรสได้ผ่านกฎหมาย “Racketeer Influenced and Corrupt Organization Act” หรือเรียกกันว่า “RICO” ถือเป็นกฎหมายฉบับแรกของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ให้อำนาจสหพันธรัฐในการริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดในคดีอาญาได้** กฎหมาย RICO ให้อำนาจสหพันธรัฐที่จะยึดทรัพย์สินโดยเฉพาะเงินได้อันเนื่องมาจากกิจกรรมขององค์กรอาชญากรรม (Pattern of racketeering activity) ซึ่งสภากรองเกรสมุ่งหวังที่จะให้กฎหมาย RICO เป็นเครื่องมือทางกฎหมายสำคัญที่จะทำลายอำนาจการเงินทางเศรษฐกิจ (Economic power) ขององค์กรอาชญากรรมและมีเป้าหมายที่สำคัญในการบั่นทอนแรงจูงใจในทรัพย์สินอันเกี่ยวพันกับขบวนการค้ายาเสพติดโดยใช้มาตรการการริบทรัพย์สินเป็นเครื่องมือทางกฎหมาย***

ในปี ค.ศ. 1984 สภากรองเกรสได้ผ่านกฎหมายอีกฉบับที่มีชื่อว่า “Continuing Criminal Enterprise Act” หรือ CCE โดยมุ่งหวังให้เป็นเครื่องมือในการทำสงครามกับขบวนการอาชญากรรมค้ายาเสพติดเป็นสำคัญ**** และต่อมาในปี 1986 สภากรองเกรสได้พิจารณาแก้ไขกฎหมายที่มีชื่อว่า “Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control Act” หรือ CDAPCA โดยมีบทบัญญัติเพิ่มเติมให้รัฐมีอำนาจยึดและริบผลกำไรที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด รวมไปถึงเครื่องมือที่ถูกใช้ในกระบวนการค้ายาเสพติดด้วย***** หลังจากนั้นกฎหมาย CDAPCA ก็ได้ถูกใช้

* นับแต่ได้มีการบังคับใช้รัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ก่อตั้งรัฐธรรมนูญฯ ได้ยกเลิกแนวความคิดในการริบทรัพย์สินซึ่งเคยนำมาใช้อย่างกว้างขวางในประเทศอังกฤษ ดังปรากฏใน Amendment IV บทท้ายรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา จนกระทั่งมีการตื่นตัวในเรื่องปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งขึ้นในรูปแบบขององค์กร สภากรองเกรสจึงผ่านร่างกฎหมาย RICO นี้เพื่อป้องกันและปราบปรามปัญหาอาชญากรรมดังกล่าว

** Alexander R. Cain, Section 1963(A)(1) of RICO and Article 240 of the Italian Penal Code: Two Potential Weapons against Russian Organized Crime, New England International & Comparative Law Annual.

*** Pino Arlacchi, Nation Build Alliances to Stop Organized Crime,

<<http://usinfo.state.gov/journals/itgic/0801/ijge/gj08.htm>>

**** Alexander R. Cain, Section 1963(A)(1) of RICO and Article 240 of the Italian Penal Code: Two Potential Weapons against Russian Organized Crime, New England International & Comparative Law Annual.

***** กฎหมายฉบับนี้มีสาระสำคัญเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติด พ.ศ.2534

เป็นเครื่องมืออย่างมีประสิทธิภาพในการปราบปรามขบวนการค้ายาเสพติดทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ โดยบทแก้ไขในกฎหมายฉบับนี้ได้บัญญัติให้อำนาจอัยการแห่งสหพันธรัฐ (Federal prosecutors) ในการดำเนินคดีเพียงคดีเดียวอันเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่สำคัญในการขอให้มีการริบทรัพย์ของผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติด* ภายใต้กฎหมาย RICO เมื่อรัฐบาลจะเริ่มกระบวนการริบทรัพย์อันเกี่ยวเนื่องกับคดียาเสพติดนั้น มีข้อสังเกตที่สำคัญสองประการที่ต้องพึงพิจารณา กล่าวคือ ต้องมีการกระทำความผิดตามที่กฎหมาย RICO กำหนดไว้โดยเฉพาะนั้นก่อน ดังนั้นหากรัฐไม่สามารถดำเนินการกับผู้กระทำความผิดได้ รัฐก็ไม่อาจที่จะยึดหรือริบทรัพย์สินและกำไรอันเกี่ยวเนื่องกับยาเสพติดนั้นได้** ดังที่ระบุไว้ในรายงานประจำปีของกระทรวงยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา (Attorney General's 1991 Annual report) ว่าเนื่องจากการริบทรัพย์ทางอาญานั้นถูกกำหนดให้เป็นโทษทางอาญา ดังนั้นจึงตั้งอยู่บนเงื่อนไขว่ารัฐบาลจะต้องดำเนินการกับจำเลยให้ได้ก่อนจึงจะสามารถใช้มาตรการการลงโทษเช่นนี้ได้ คำกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่าหลักการเรื่องริบทรัพย์ตามกฎหมาย RICO นี้ไม่อาจจะนำมาใช้ปฏิบัติได้หากรัฐยังไม่สามารถพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ แม้ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐจะมีหลักฐานพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินที่ขอให้ริบทรัพย์นั้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดก็ตาม

ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการนำหลักทรัพย์มาใช้โดยการออกกฎหมายใหม่มารับรองนั้นอาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติได้ ทั้งนี้ เนื่องมาจากกฎหมายนั้นเองอาจไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ

การริบทรัพย์ทางแพ่ง (Civil forfeiture proceedings) ในสหรัฐอเมริกา***

การริบทรัพย์ทางแพ่งคือกระบวนการทางกฎหมายมุ่งที่ระงับต่อตัวทรัพย์ มิใช่ต่อบุคคลที่เป็นอาชญากรรม โดยทฤษฎีแล้วถือว่าตัวทรัพย์สินเองที่กระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย เพราะสนับสนุนให้เกิดอาชญากรรมขึ้น การริบทรัพย์ทางแพ่งนี้กำหนดให้รัฐเป็นผู้มีภาระการพิสูจน์ "เหตุอันควรสงสัย" (Probable cause) ว่าทรัพย์นั้นฝ่าฝืนกฎหมายสหพันธรัฐ จากนั้นภาระการพิสูจน์ ก็จะตกเป็นของผู้อ้างขอคืนทรัพย์ที่ถูกริบ (Claimant) โดยจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าทรัพย์ดังกล่าวไม่เข้าข่ายที่จะถูกริบตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามการริบทรัพย์ทางแพ่งนี้แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้ (ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์, 2531)

* คำแปลจาก "The statutory modifications made by Congress allow federal prosecutors to develop in one proceeding the facts necessary to establish guilt and justify forfeiture."

** ศาลอุทธรณ์แห่งสหพันธรัฐที่ 10 (The Tenth Circuit) อธิบายว่ามาตรการริบทรัพย์ตามกฎหมาย RICO 1963(a)(1) นั้น

*** James R. Richards, Transnational Criminal Organization, Cybercrime, and Money Laundering: A Handbook for Law Enforcement Officers, Auditors, and Financial Investigator, (Florida: CRC Press LLC.,1999), pp. 194-198.

1. การริบทรัพย์ชั้นศาล (Judicial civil forfeiture actions)

การริบทรัพย์ชั้นศาลนี้จะใช้เวลานานและมีขั้นตอนยุ่งยากกว่าการริบทรัพย์ของฝ่ายบริหาร โดยมีขั้นตอนโดยสรุปดังนี้

เริ่มด้วยการยึดทรัพย์ก่อนการสอบสวน (Pre-seizure) และการยึดทรัพย์โดยการออกหมายยึดทรัพย์ (Seizure warrant US District Court Magistrate หรือ US Marshals Service และต่อมากจะมีการเก็บรักษาและประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดไว้โดย US Marshals Service รัฐมีหน้าที่ต้องประกาศการยึดทรัพย์ดังกล่าวกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นเป็นเวลา 3 อาทิตย์ต่อเนื่องกันในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพื่อแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลมีความมุ่งหมายในการยึดและริบทรัพย์ดังกล่าว หากมีผู้มีส่วนได้เสียก็สามารถยื่นคำร้องขอคัดค้านตามกระบวนการที่กำหนดไว้ได้ หากมีผู้คัดค้านยื่นคำร้องเพื่อขอคืนทรัพย์สิน (Expedited release) อัยการสหพันธรัฐจะมีหน้าที่ที่จะต้องตอบกลับผู้คัดค้านดังกล่าวภายใน 20 วัน ตั้งแต่วันได้รับคำร้อง

2. การริบทรัพย์ของฝ่ายบริหาร (Civil forfeiture administrative proceedings)

ระบบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเปิดช่องให้หน่วยงานฝ่ายบริหารของรัฐบาลกลางมีอำนาจยึดทรัพย์ที่ฝ่าฝืนกฎหมายของสหพันธรัฐ โดยวิธีการริบทรัพย์ของฝ่ายบริหาร อย่างไรก็ตาม ทรัพย์สินที่จะถูกริบตามวิธีนี้ได้ต้องมีมูลค่าไม่เกิน 500,000 เหรียญ แต่หากเป็นทรัพย์สินประเภทยานพาหนะที่ใช้ในการเคลื่อนย้ายสิ่งผิดกฎหมายและตัวเงินหรือตราสารทางการเงินอาจถูกริบได้โดยไม่คำนึงถึงมูลค่าของทรัพย์สินนั้น

หลังจากที่หน่วยงานของสหพันธรัฐยึดทรัพย์ดังกล่าวแล้ว หน่วยงานนั้นจะต้องแจ้งความประสงค์ในการริบทรัพย์สินนั้น (Notice of intent to forfeit) ไปยังบุคคลหรือหน่วยงานทั้งหมดที่อาจมีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง (Potential claimants) ในทรัพย์สินที่ถูกยึดให้ทราบเพื่อโต้แย้งกรรมสิทธิ์ภายในระยะเวลาที่กำหนด เมื่อผู้ใดต้องการจะโต้แย้งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกยึด บุคคลนั้นจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลที่เรียกว่า “In forma pauperis petition” ซึ่งเมื่อมีการยื่นคำร้องโต้แย้งกรรมสิทธิ์ดังกล่าวต่อศาลหน่วยงานของสหพันธรัฐนั้นจะต้องยื่นเรื่องไปยังอัยการของสหพันธรัฐ (US Attorney) เพื่อต่อสู้คดีในกระบวนการริบทรัพย์ในชั้นศาล

กระบวนการริบทรัพย์ของฝ่ายบริหารนี้ใช้ระยะเวลาประมาณ 3 ถึง 5 เดือน จึงจะเสร็จสิ้น โดยมีกระบวนการตามลำดับดังนี้

1. กระบวนการก่อนยึดทรัพย์ (Pre-seizure investigation) โดยจะต้องพิจารณาเรื่องเหตุอันควรสงสัยก่อนจะเข้ายึดทรัพย์และการประเมินราคาและการตรวจสอบความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกยึด (appraisal and title investigation)

2. การเข้ายึด โดยมีและไม่มีหมายของหน่วยงานรัฐ หรือการออกหมายของหน่วยงานรัฐ เพื่อยึดทรัพย์

3. การเข้ายึดทรัพย์ และประเมินราคาในทรัพย์ที่ถูกยึด

4. การแจ้งการยึดทรัพย์แก่บุคคลที่อาจเกี่ยวข้อง (Notice of seizure to all potential claimants) ภายในกำหนด 3 สัปดาห์ติดต่อกันในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นเจตจำนงของรัฐบาลในการริบทรัพย์เพื่อให้บุคคลดังกล่าวแสดงว่าได้แย่งกรรมสิทธิ์และยื่นคำร้องขอให้ปล่อยหรือคืนทรัพย์ (Expedited release)

5. เมื่อมีผู้ได้แย่งกรรมสิทธิ์โดยยื่นคำร้องขอให้ปล่อยทรัพย์ (Expedited release)

ผู้อำนวยการของหน่วยงานของสหพันธรัฐจะต้องตอบผลดังกล่าวกลับภายใน 20 วัน นับแต่วันได้รับคำร้อง

6. การประกาศแจ้งการริบทรัพย์ (Decree of forfeiture) ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดได้แย่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์ที่ถูกยึดภายในกำหนด 20 วันนับแต่วันที่มีประกาศหนังสือพิมพ์วันสุดท้าย ผู้อำนวยการของหน่วยงานสหพันธรัฐมีอำนาจออกประกาศแจ้งการริบทรัพย์ได้

7. การร้องขอให้ยกเลิกการริบทรัพย์ (Remission or mitigation) ในกรณีที่มีการร้องขอให้มีการยกเลิกการริบทรัพย์ เมื่อผู้อำนวยการหน่วยงานตรวจสอบหลักฐานแล้วเห็นว่าผู้ร้องขอนั้น ไม่รู้เห็นกับการกระทำผิดที่มีอำนาจคืนทรัพย์ดังกล่าวได้ (Granting partial relief)

8. การจัดการกับทรัพย์ที่ถูกริบ (Disposition) โดยใช้วิธีการ โอนเงินจากบัญชีของหน่วยงานดังกล่าวไปยังกองทุนริบทรัพย์หรือโดยการใช้ทรัพย์สินที่มีใช้เงินสดในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่หรือโดยขายทรัพย์ดังกล่าว ฯลฯ

3. กระบวนการริบทรัพย์ทางอาญา (Criminal forfeiture proceeding) ในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในขณะที่การริบทรัพย์ทางแพ่งมุ่งเน้นตัวทรัพย์เป็นประธานของความผิด (Property in rem) การริบทรัพย์ทางอาญามุ่งเน้นถึงตัวบุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาโดยทรัพย์ที่ถูกริบนั้นถูกนำมาใช้หรือถูกตั้งใจให้นำไปใช้หรืออำนวยความสะดวกในการกระทำความผิดของผู้ต้องหา

ข้อแตกต่างที่สำคัญของการริบทรัพย์ทางแพ่งและทางอาญาตามกฎหมายของประเทศอเมริกา มีดังนี้

1. การริบทรัพย์ในทางแพ่งไม่ขึ้นกับผลของการดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหา ดังนั้น ไม่ว่าผลการที่รัฐดำเนินคดีอาญากับผู้ต้องหาจะเป็นอย่างไร การริบทรัพย์ในทางแพ่งยังคงดำเนินกระบวนการไปได้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในทางตรงกันข้ามการริบทรัพย์ทางอาญาถือเป็นโทษ

อย่างหนึ่งทางอาญา ดังนั้นผลของคดีอาญาจะมีความสำคัญที่จะกำหนดว่ารัฐจะริบทรัพย์ของผู้ต้องหาได้หรือไม่ หากผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตาย โทษย่อมระงับไปตามกฎหมาย การริบทรัพย์จึงไม่สามารถทำได้โดยปริยาย

2. มาตรฐานในการพิสูจน์การริบทรัพย์คดีอาญาจะมีภาระการพิสูจน์ที่สูงกว่าคดีแพ่ง โดยโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ปราศจากข้อสงสัย (Beyond reasonable doubt)

3. ห้ามมิให้นำสืบพยานบอกเล่าในการต่อสู้ในคดีริบทรัพย์ทางอาญา

4. กฎหมายที่เกี่ยวกับการริบทรัพย์ทางอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่จะอนุญาตให้มีการสืบเปลี่ยนหรือแทนที่ทรัพย์สินที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้กระทำผิดได้ในกรณีที่มีการปะปนกันของทรัพย์ที่ชอบด้วยกฎหมายกับทรัพย์ที่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ สามารถยึดทรัพย์สินตามมูลค่าได้

กระบวนการริบทรัพย์ทางอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาอยู่ภายใต้การบังคับใช้ของกฎหมาย Speedy Trial Act ซึ่งบังคับให้ต้องมีการพิจารณาคดีภายใน 70 วัน นับแต่วันที่จำเลยปรากฏตัวโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนก่อนการแจ้งข้อกล่าวหาในชั้นสอบสวน ซึ่งรวมไปถึงการพิจารณาเหตุอันควรสงสัย การประเมินราคาทรัพย์และตรวจสอบเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์

2. ขั้นตอนการออกหมายเพื่อใช้ในการสงวนรักษาทรัพย์บางประเภทก่อนจะมีการแจ้งข้อกล่าวหา

3. การแจ้งข้อกล่าวหาในความผิดต่อสหพันธรัฐ โดยคณะลูกขุนใหญ่ (Federal grand jury) ต่อผู้ต้องหา รวมถึงทรัพย์ที่เข้าข่ายจะถูกริบ

4. ขั้นตอนการออกหมายเพื่อใช้ในการสงวนรักษาทรัพย์บางประเภทหลังที่มีการแจ้งข้อกล่าวหา

5. ขั้นตอนที่จำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลยกข้อกล่าวหาที่สหพันธรัฐมีต่อจำเลย

6. ขั้นตอนการพิจารณาชั้นศาลและมีคำสั่งให้ริบทรัพย์

7. ออกคำสั่งเบื้องต้นให้ริบทรัพย์โดยศาล ซึ่งมีผลโดยตรงให้เจ้าหน้าที่ US Marshall มีอำนาจเข้ายึดทรัพย์ดังกล่าว

8. ขั้นตอนการเข้ายึดทรัพย์ในเบื้องต้น เก็บรักษาหรือประเมินราคาทรัพย์ที่ริบ

9. ขั้นตอนที่เจ้าหน้าที่ US Marshal แจ้งคำสั่งเบื้องต้นในการริบทรัพย์ไปยังผู้เกี่ยวข้องกับทรัพย์และเปิดเผยต่อสาธารณะซึ่งใช้ระยะเวลา 30 วัน ยกเว้นกรณีที่มีการอ้างโต้แย้งกรรมสิทธิ์

10. ขั้นตอนการพิจารณาคำร้องของผู้โต้แย้งกรรมสิทธิ์โดยผู้พิพากษา

11. ออกคำสั่งถึงที่สุดให้ริบทรัพย์สินในกรณีศาลยกคำร้องของผู้ได้แย่งกรรมสิทธิ์ คำสั่งดังกล่าวมีรวมไปถึงการจำหน่ายหรือขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ถูกริบ

12. การขอให้ศาลยกเลิกการริบทรัพย์สิน หากมีการยื่นคำร้องของผู้ได้แย่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกยึด สำนักงานอัยการสูงสุดมีอำนาจในการปล่อยทรัพย์สินให้กับเจ้าของทรัพย์สินที่ไม่รู้เห็นกับการกระทำผิดได้

13. การจัดการหรือจำหน่ายทรัพย์สินโดยวิธีการ โอนเงินสดจากหน่วยงานของสหพันธรัฐไปยังกองทุนการริบทรัพย์สิน หรือ โดยการนำทรัพย์สินที่มีเงินสดมาใช้ในราชการ หรือขายทรัพย์สินดังกล่าวไป

4. หลักการผลการบังคับริบทรัพย์สินย้อนหลัง (Relation Back Doctrine) ในประเทศสหรัฐอเมริกา

หลัก Relation back doctrine ถือว่าการริบทรัพย์สินมีผลย้อนหลังไปยังเวลาที่ทรัพย์สินที่ถูกริบนั้นถูกใช้โดยผิดกฎหมาย หรือย้อนหลังไปถึงเวลาที่มีการกระทำให้เกิดการริบทรัพย์สินได้ หลักดังกล่าวนี้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อป้องกันกรณีที่อาชญากรเคลื่อนย้ายหรือซ่อนทรัพย์สินเพื่อมิให้ถูกยึดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยผลของหลัก Relation back doctrine นี้ กรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินที่ถูกริบจะตกเป็นของรัฐบาลตั้งแต่วันที่ที่มีการกระทำให้เกิดการริบทรัพย์สินนั้น และส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่อาจซ่อนหรือหนีทรัพย์สินดังกล่าวให้พ้นจากการริบทรัพย์สินได้ ข้อยกเว้นประการเดียวจากหลักนี้คือกรณีที่เขาของกรรมสิทธิ์อ้างในกรรมสิทธิ์ของทรัพย์สินว่าไม่รู้เห็นหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่ก่อให้เกิดการริบทรัพย์สินนั้น ที่เรียกว่า “Innocent owner”

Innocent owner โดยหลักแล้วจะต้องเป็นบุคคลที่ไม่รู้เห็นหรือไม่ได้ยินยอมกับการกระทำความผิดและรวมไปถึงจะต้องไม่สามารถที่จะรู้ถึงการกระทำความผิดนั้นได้ ทั้งนี้ Innocent owner จะต้องพิสูจน์ความเป็นเจ้าของผู้บริสุทธิ์ในทรัพย์สินที่ถูกริบในชั้นศาลโดยมาตรฐานการนำสืบประเภท preponderance of the evidence ซึ่งเป็นมาตรฐานการนำสืบที่ต่ำกว่า beyond reasonable doubt แต่สูงกว่า probable cause

2. แนวทางการริบทรัพย์สินบุคคลที่สาม

ในการริบทรัพย์สินผู้ต้องหาที่ถึงแก่ความตายหรือผู้ต้องหาที่หลบหนีการจับกุม ซึ่งไม่สามารถโต้แย้งคดีในชั้นศาลได้ ในกรณีที่มีบุคคลภายนอกมีหลักฐานทางทะเบียนเป็นชื่อบุคคลที่สามหรือบุคคลภายนอก ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีระบุมไว้ในการริบทรัพย์สินบุคคลที่สาม แม้ว่าการริบทรัพย์สินทางแพ่งจะยึดถือหลักการดำเนินคดีแพ่งก็ตาม แต่เมื่อสภาพที่แท้จริงเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญา การบังคับใช้กฎหมาย จึงมีปัญหาทางทฤษฎีอาญาสอดแทรกอยู่ด้วย ซึ่งศาลสูงสหรัฐก็เคยวินิจฉัยในปี ค.ศ. 1886 และ ค.ศ. 1965 วางหลักว่า หลักรัฐธรรมนูญในทาง

อาญาเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่ได้มาจาก ผู้กระทำผิดเอง (Compulsory self-incrimination) และ หลักพยานหลักฐานที่ได้มาโดยการค้นและการยึดโดยมิชอบ (Unreasonable search and seizures) ต้องนำมาใช้ในคดีรับทรัพย์ทางแพ่งด้วย (Cherry, 1978) สำหรับปัญหาของบุคคลที่สามซึ่งมิใช่ ผู้กระทำผิดหรือเป็นผู้สนับสนุนหรือตัวการร่วมด้วยนั้น ในสหรัฐอเมริกาที่มีคดีในศาลวินิจัยกัน หลายคดีว่า บุคคลที่สามจะต้องถูกริบทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาหรือไม่ ตั้งแต่เดิมมาศาลวางหลักไว้แน่ชัดว่า ความสุจริตของบุคคลที่สามไม่เป็นข้อต่อสู้มิให้มีการริบ ทรัพย์สินของตน* แต่ต่อมาในปี ค.ศ. 1971 ศาลวินิจัยว่าการไม่รู้เห็นกับการกระทำความผิด (Privity with the crime) เป็นข้ออ้างไม่ให้รับได้** กรณีดังกล่าวมีผู้วิจารณ์ว่าที่ศาลตัดสินเช่นนั้น เพราะบทบัญญัติในกฎหมายศาลการในขณะนั้นซึ่งว่าด้วยอำนาจคืนทรัพย์สินที่รับของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เริ่มกำหนดแนวทางในการคืนทรัพย์สินไว้เช่นนั้น หลักจากนั้น ศาลสูงของสหรัฐในคดีต่อมาจึงวางหลักเกณฑ์แน่ชัดในคดี Calero Toledo v. Pearson Yacht Leasing Co. ว่าความสุจริตของเจ้าของไม่เป็นข้ออ้างมิให้รับ (ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์, 2531)

คดี Calero Toledo v. Pearson Yacht Leasing Co. นี้ได้ถูกนำมาอ้างอิงตลอดมาเกี่ยวกับการ ริบทรัพย์สินบุคคลที่สาม กล่าวสรุปได้ดังนี้

ข้อเท็จจริงคดีนี้ได้ความว่า บริษัท เพียร์สัน ยอร์ช ลิซซิง มีกิจการให้เช่าเรือยอร์ช แก่ลูกค้า และในคดีนี้เรือยอร์ช ลำหนึ่งของบริษัทที่ให้ลูกค้าเช่าไปได้ถูกเจ้าหน้าที่ตรวจพบกัญชา จำนวนเล็กน้อยในขณะที่ผู้เช่ากำลังนำเรือแล่นเดินทาง ข้อเท็จจริงดังกล่าวรับฟังเป็นยุติว่าเจ้าของ เรือยอร์ช ผู้ให้เช่าไม่รู้ว่าทรัพย์สินของตนถูกนำไปใช้โดยผิดกฎหมายและไม่มีส่วนร่วมกระทำผิด กับผู้เช่าด้วย ต่อมาเรือยอร์ช ดังกล่าว ถูกริบตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งกฎหมายดังกล่าว กำหนดให้ริบยานพาหนะที่ใช้หรือต้องการจะใช้ในการขนส่งหรือในกิจการอื่นใดเกี่ยวกับกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด*** ในคดีนี้ศาลชั้นต้น (District court) พิพากษาไม่ริบเรือยอร์ช โดยให้ เหตุผลว่า การริบทรัพย์สินดังกล่าวโดยมิได้มีการฟ้องร้องและพิจารณาคดี เป็นการขัดกับ กระบวนการทางกฎหมายอันชอบธรรม (Due process of law) เพราะเป็นการเอาไปซึ่งทรัพย์สินโดย ไม่มีค่าตอบแทนที่สมควรแต่ศาลสูงของสหรัฐ (The U.S. Supreme court) พิพากษากลับคำวินิจัย ดังกล่าวเป็นให้รับเรือยอร์ช ของบริษัท เพียงสั้น ๆ ว่า

* U.S. v. One Ford Coupe Automobile, 272 U.S. 321 (1926)

** U.S. v. U.S. Coin & Currency, 401 U.S. 715 (1971)

*** Pearson Yacht Leasing Co. v. Massa, 363 F. Supp. 1337, 1340 (D.P.R. 19), rev'd sub. nom., Calero Toledo v. Pearson Yacht Leasing Co., 416 U.S. 633 (1979)

1. การริบเรือดังกล่าวเป็นหลักประกันในการลงโทษ (To warrant a punitive sanction)
2. เพื่อให้เจ้าของทรัพย์สินต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ (To exercise greater care in transferring possession of their property) เหตุผลในข้อนี้ศาลสูงของสหรัฐได้บันทึกไว้ในการปฏิเสธไม่ขอใช้ค่าเสียหายแก่ บริษัท เพียร์สัน ว่า “เป็นหน้าที่ที่เข้มงวดของเจ้าของทรัพย์สินที่จะต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้ทรัพย์สินของตนเข้าไปเกี่ยวข้องกับนำไปใช้ที่ผิดกฎหมาย” ดังนั้น การที่บริษัท เพียร์สัน ทำหน้าที่บกพร่องจึงเป็นข้อสนับสนุนในการลงโทษริบทรัพย์สินของเจ้าเสียได้
3. การริบทรัพย์สิน (เรือยอร์ช) จะเป็นการป้องกันมิให้นำเรือลำนี้ไปใช้ในการกระทำผิดอีก
4. เป็นการลงโทษให้เสียหายทางเศรษฐกิจเพื่อมิให้มีผลประโยชน์เกิดขึ้นจากการกระทำผิด
5. การริบทรัพย์สินเป็นวิถีทางในการชดเชยค่าใช้จ่ายให้แก่รัฐบาลที่ต้องเสียไปเนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายอาญา

คดีดังกล่าวผู้พิพากษา White และผู้พิพากษา Powell เห็นว่า เนื่องจากผลประโยชน์สาธารณะที่สำคัญปรากฏในคดีนี้การริบทรัพย์สินโดยไม่มี การพิจารณาก่อนที่จะริบทรัพย์สินนั้นจึงไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ แต่มีความเห็นแย้ง โดยผู้พิพากษา Stewart และผู้พิพากษา Douglass เห็นว่าการริบทรัพย์สินในคดีนี้ขัดต่อกระบวนการตามกฎหมายอันชอบธรรม โดยผู้พิพากษา Douglass ได้ชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงว่าการริบทรัพย์สินโดยมิได้มีการพิจารณาคดีเสียก่อนดังในคดีนี้เป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องกระทำ เพราะการยึดเรือได้มีขึ้นเป็นเวลานานถึงสองเดือน นับแต่การตรวจพบกัญชาบนเรือนั้น ยิ่งกว่านั้นเจ้าของเรือยังระบุไว้ในสัญญาเช่าเรือด้วยว่าห้ามมิให้นำเรือนั้นไปใช้ในกิจการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย คำพิพากษาคดีนี้จึงเป็นกรณีไม่จำเป็นและมีได้ก่อนให้เกิดผลดังที่มุ่งจะให้มี และคำพิพากษาที่รุนแรงเช่นนี้ควรจะบรรเทาลงบ้างเพื่อความยุติธรรม

3. การคุ้มครองประโยชน์ของบุคคลที่สามในการริบทรัพย์สินทางอาญา*

หลังจากมีคำพิพากษาและกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ริบตกเป็นของรัฐแล้วกระบวนการริบทรัพย์สินทางอาญาก็จะเป็นถึงกระบวนการทางแพ่ง (Quasi-civilphase) บุคคลที่สามที่รัฐรู้ว่าผลประโยชน์ในทรัพย์สินที่ริบนั้นจะถูกแจ้งให้ทราบเป็นการส่วนตัวและจะถูกเชิญให้เข้ามาพิสูจน์ว่าเขามีสิทธิเหนือกว่าประโยชน์ของรัฐบาล ซึ่งกรณีนี้จะต้องมั่นใจได้ว่าได้ส่งคำบอกกล่าวไปถึงผู้มีสิทธิเรียกร้องอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้มีสิทธิเรียกร้องเหล่านี้จะต้องยื่นเรื่องต่อศาลเพื่อให้มีการพิจารณาถึงสิทธิของเขามีต่อทรัพย์สินที่ถูกริบ ถ้าสิทธิของผู้เรียกร้องถูกพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้มีสิทธิดีกว่ารัฐบาล คำสั่งในเรื่องการริบทรัพย์สินก็จะถูกเปลี่ยนเป็นยอมรับถึงผลประโยชน์ของ

* 21 U.S.C. มาตรา 853 (n). These statutory proceedings to hear third party claims to property forfeited in a criminal case have been held to be “civil” for purposes of calculating time allowed for appeals. United states v. Lavin, 942 F.2d 177, 182 (3d Cir. 1991).

บุคคลที่สาม และคืนทรัพย์สินให้แก่เขา การขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบจะมีการพิจารณาต่อไปภายหลัง จากที่การดำเนินคดีอาญาเสร็จสิ้นแล้ว โดยมีวิธีการดังนี้ (ชัชววัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, 2531)

(1) เมื่อศาลออกคำสั่งริบแล้ว รัฐต้องพิมพ์ประกาศแจ้งความเผยแพร่การมีคำสั่งริบและการจะจำหน่ายทรัพย์สิน พร้อมทั้งส่งแจ้งความไปยังผู้มีส่วนได้เสียที่รัฐได้ทราบ

(2) ผู้คัดค้านจะต้องร้องเข้ามาใน 30 วัน นับแต่วันที่เสร็จสิ้นการประกาศหรือวันที่ตนได้รับแจ้งความ ในคำร้องขอต่อศาลนั้นจะต้องอ้างอิงพยานหลักฐาน ด้วย

(3) ศาลจะไต่สวนคำร้องขอคืนทรัพย์สินให้เสร็จภายใน 30 วัน ในการนี้ศาลจะรวมการพิจารณาคำขอต่าง ๆ เข้าด้วยกันก็ได้ และให้พิจารณาคำนวนคดีอาญาที่ได้วินิจฉัยไปแล้วด้วย

(4) การพิจารณาจะยึดหลักน้ำหนักพยานหลักฐานที่มากกว่าเป็นสำคัญ (Preponderance of the evidence) โดยศาลอาจสั่งคืนทรัพย์สินที่ริบไว้แล้วได้ในกรณี

(ก) ขณะเกิดการกระทำความผิดทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ร้องขอมิใช่ของผู้กระทำความผิด เพราะ การริบทรัพย์สินบุคคลที่สามจะเป็นไปตามหลักการริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil forfeiture) หรือ

(ข) ผู้ร้องขอเป็นผู้รับโอนโดยสุจริต มีค่าตอบแทนและขณะที่รับโอนไม่มีเหตุเชื่อได้ว่าทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในข่ายที่ถูกริบ

(5) ถ้าศาลยกคำร้องขอของบุคคลที่สามที่ร้องขอทรัพย์สินคืน หรือไม่มีการยื่นคำร้องขอภายในกำหนดเวลา สิทธิในทรัพย์สินเป็นอันยุติการโต้แย้งอีกต่อไป

ทรัพย์สินที่ริบไว้นั้นไม่ตัดอำนาจของอธิบดีอัยการที่จะสั่งคืน ชดใช้ราคา หรือ ประณีประนอมยอมความ ทั้งนี้เพื่อป้องกันสิทธิของบุคคลที่สามผู้สุจริต

2. การริบทรัพย์สินในประเทศออสเตรเลีย*

2.1 การริบทรัพย์สินลักษณะทั่วไป

ประเทศออสเตรเลียมีกฎหมายที่เรียกว่า “Proceeds of Crime Act 1987” ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ระบบ Conviction-based model กฎหมายฉบับนี้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐในการติดตามยึด อาศัย และริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด (Criminal asset) เนื่องจากการใช้แนวความคิด Conviction-based system นี้เองจึงห้ามมิให้มีคำสั่งริบทรัพย์สินหรือคำสั่งใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินบุคคลผู้กระทำความผิดจะถูกตัดสินว่าผิดหรือมีการพิสูจน์แล้วฟังได้ว่ามีความผิดเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม กฎหมายของประเทศออสเตรเลียให้อำนาจอัยการสูงสุด (Director of Public Prosecution) ในการระงับการเคลื่อนไหวในสิทธิของทรัพย์สินที่ถูกยึดหลักจากผู้กระทำความผิดถูกแจ้งข้อหาทางอาญา หรือ

* จากเอกสารที่ได้จากรองอัยการสูงสุดของประเทศออสเตรเลียที่เข้าร่วมประชุมกับสำนักงานต่างประเทศ

ภายใน 48 ชั่วโมง ก่อนที่จะมีการแจ้งข้อกล่าวหากับบุคคลดังกล่าว

กฎหมาย Proceeds of Crime Act 1987 เป็นกฎหมายริบทรัพย์ของประเทศเครือจักรภพอังกฤษ กฎหมายนี้กำหนดให้รัฐมีอำนาจใช้มาตรการยึดอายัด และริบทรัพย์ที่ใช้ในการกระทำความผิดอาญา หรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอาญาตามที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะในมาตรา 81 และ 82 ของกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินไว้ โดยกำหนดด้วยว่าสถาบันการเงินจะต้องรักษา "ร่องรอยการเงิน" เอาไว้โดยต้องเก็บรักษาเอกสารที่เกี่ยวข้องไว้เป็นเวลาเจ็ดปี โดยมาตรา 81 กำหนดความผิดหลักสำหรับความผิดฐานฟอกเงิน โดยกำหนดโทษจำคุก 20 ปี และปรับไม่เกิน 200,000 เหรียญออสเตรเลีย สำหรับบุคคลธรรมดา สำหรับนิติบุคคลปรับไม่เกิน 600,000 เหรียญออสเตรเลีย

มาตรา 82 กำหนดความผิดในลักษณะไม่ร้ายแรงสำหรับการรับ หรือการครอบครองเงินหรือทรัพย์สินซึ่งต้องสงสัยว่าเป็นรายได้จากการกระทำความผิดอาญา โดยกำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี และ/ หรือปรับไม่เกิน 5,000 เหรียญออสเตรเลีย สำหรับบุคคลธรรมดา หรือไม่เกิน 15,000 เหรียญออสเตรเลีย สำหรับนิติบุคคล

โดยรวมแล้วเป้าหมายของกฎหมายฉบับนี้เพื่อให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐในการติดตามทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดและบั่นทอนอำนาจทางเศรษฐกิจของอาชญากร โดยอาศัยการริบทรัพย์เป็นเครื่องมือทางกฎหมาย

อัยการสูงสุดของประเทศออสเตรเลียอาจใช้อำนาจในการริบทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดได้ภายใต้มาตรา 19 ของกฎหมาย Proceeds of Crime Act 1987 เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องกระทำความผิดถูกตัดสินว่ามีความผิดในข้อกล่าวหาที่เป็นความผิดต่อกฎหมายสหพันธรัฐของประเทศออสเตรเลีย คำว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด” (Tainted property) ตามกฎหมายฉบับนี้หมายถึง “ทรัพย์สินที่ถูกนำไปใช้หรือที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือได้จากการกระทำความผิด เช่น ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ตามมาตรา 19(3) ของกฎหมายดังกล่าว หากจะมีการออกคำสั่งริบทรัพย์ที่ระบอบอย่างเฉพาะเจาะจงนั้น ศาลจะต้องใช้ดุลพินิจอย่างละเอียดรอบคอบว่าการริบทรัพย์เช่นนั้นจะกระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลอื่นด้วยหรือไม่

มาตรา 26 ของกฎหมาย Proceeds of Crime 1987 ให้อำนาจอัยการสูงสุดที่จะออกคำสั่งที่เรียกว่า “Pecuniary penalty orders”^{*} โดยสามารถริบกำไรที่ได้จากการกระทำความผิดให้ตกเป็นของเครือจักรภพอังกฤษ (The commonwealth) ได้ด้วย โดยสามารถบังคับใช้ได้กับทรัพย์สิน

^{*}Arie Freiberg, Confiscating the Proceeds of White-Collar Crime, Australian Institute of Criminology. <<http://library.wjin.net/>>

ใดของบุคคลใด ๆ ก็ตามที่พิสูจน์ว่าเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ซึ่งศาลของสหพันธรัฐจะเป็นผู้ประเมินว่าค่าของรายได้หรือกำไรจากการกระทำความผิดนั้น ๆ เป็นจำนวนเท่าไร

กฎหมาย Proceed of Crime 2001 ของประเทศออสเตรเลีย

ในปี พ.ศ. 2544 รัฐบาลกลางของประเทศออสเตรเลียได้มีความพยายามที่จะผ่านกฎหมาย Proceeds of Crime Bill 2001 โดยร่างกฎหมายฉบับนี้ได้ตระหนักถึงการริบทรัพย์อันถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะปราบปรามอาชญากรรมระดับองค์กร ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวให้เป็นอำนาจของอัยการสูงสุดที่เรียกว่า “The Commonwealth Director of Public Prosecutions (DPP) ที่จัดการภายใต้กฎหมายดังกล่าว

ตามกฎหมาย Proceeds of Crime 2001 นั้นได้ยอมรับแนวความคิดเรื่อง “การริบทรัพย์ทางแพ่ง” (Civil forfeiture) มาใช้ด้วย ทั้งนี้ ตามกฎหมายฉบับนี้นั้นมาตรฐานภาระการพิสูจน์ทางแพ่งเพื่อใช้ในการริบทรัพย์ของผู้กระทำความผิด แม้ว่าจะไม่มีคำพิพากษาของศาลเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดก็ตาม ส่วนทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่อยู่ในข่ายที่จะริบ (Proceeds) ตามกฎหมายฉบับนี้นั้น ได้แก่ ทรัพย์ที่ได้มาโดยทั้งหมดหรือบางส่วนจากการกระทำความผิดแม้ว่าจะเป็นการได้มาจากการซื้อขายกันก็ตาม เครื่องมือที่ใช้ในการกระทำความผิด (Instrument) หมายถึงเครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ที่ถูกใช้ในการกระทำความผิด หรือที่ผู้กระทำความผิดมีเจตนาที่จะใช้เพื่อกระทำความผิดแม้ว่าจะยังมิได้มีการใช้ก็ตาม และหมายความรวมถึงเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ต้องการที่จะขยายความให้ครอบคลุมทรัพย์ที่ใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และแม้ว่าทรัพย์ที่ถูกริบนั้นจะยังไม่ได้ถูกใช้ในการกระทำความผิด แต่หากรัฐมีหลักฐานพิสูจน์ต่อศาลได้ว่าทรัพย์นั้นถูกเตรียมเพื่อนำมาใช้ในการกระทำความผิด ทรัพย์ดังกล่าวก็เข้าข่ายที่จะถูกริบตามกฎหมายฉบับนี้ได้

ขั้นตอนและวิธีการริบทรัพย์ตามกฎหมายฉบับนี้ คือ

(1) ความผิดอาญาทั่วไป (Indictable offence) เมื่อบุคคลใดต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดทางอาญาต่อสหพันธรัฐ บุคคลดังกล่าวอาจต้องถูกริบทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น หรือถูกปรับตามจำนวนเท่ากับผลกำไรที่ได้จากการกระทำความผิดดังกล่าว และเครื่องมือหรืออุปกรณ์ใดที่ถูกนำมาใช้ในการกระทำความผิดนั้นอยู่ในข่ายที่จะริบได้

(2) ความผิดอาญาร้ายแรง (Serious offence) เมื่อผู้ใดต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดอาญาร้ายแรง ทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดของบุคคลดังกล่าวจะถูกริบเป็นของรัฐ ทั้งนี้ ภาระการพิสูจน์จะตกอยู่กับผู้กล่าวอ้างทรัพย์นั้นคืน โดยต้องพิสูจน์ว่าทรัพย์นั้นได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ทรัพย์หรือเครื่องมือใด ๆ ที่ถูกนำมาใช้ในการกระทำความผิดก็อาจถูกริบได้ตามกฎหมาย

(3) การริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil forfeiture) บุคคลใด ๆ อาจต้องคำสั่งศาลให้ริบทรัพย์สินทางแพ่งนี้ได้ เมื่อรัฐพิสูจน์ได้ว่าตัวทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่ถูกต้องแล้วหา การริบทรัพย์สินทางแพ่งนี้แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันประเทศออสเตรเลียก็ยอมรับหลักการริบทรัพย์สินในทางแพ่งซึ่งมองทรัพย์สินเป็นประธานของการกระทำความผิด แม้ว่ารัฐไม่อาจพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดได้ อย่างไรก็ตามข้อแตกต่างที่สำคัญของการริบทรัพย์สินทางแพ่งก็คือ รัฐไม่อาจริบเครื่องมือหรืออุปกรณ์ของผู้กระทำความผิดได้เช่นตามข้อ (1) และ (2) ตามที่ได้กล่าวมา ทั้งนี้เนื่องมาจากการจะริบเครื่องมือหรือ อุปกรณ์ของผู้กระทำความผิดได้นั้นจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อได้มีการพิสูจน์ให้ศาลเห็นแล้วว่าผู้ต้องหากระทำความผิด ทั้งนี้ เป็นไปตามระบบ (Conviction-based system)

2.2 กฎหมายในการริบทรัพย์สินของประเทศออสเตรเลียที่เกี่ยวข้อง มีกฎหมายที่สำคัญดังนี้

2.2.1 กฎหมาย Cash Transaction Report Act 1988 ได้ปรับปรุงแก้ไขและเปลี่ยนชื่อเป็น Financial Transaction Report Act 1988-FTR Act โดยกฎหมาย Cash Transaction Report Act 1988 ได้กำหนดให้มีหน่วยงานที่เรียกว่า Cash Transaction Report Agency (CTRA) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือการสืบสวนผู้หลบเลี่ยงภาษีและผู้กระทำความผิดซึ่งนำเงินรายได้จากอาชญากรรมเข้าสู่ระบบการเงิน นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนการติดตามแหล่งที่มาของรายได้จากอาชญากรรมและการให้รายงานการโอนเงินสด ทั้งนี้ ได้อาศัยประสบการณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาตามกฎหมาย Bank Secrecy Act (1970) โดยหน่วยงาน CTRA มีหน้าที่ตรวจสอบการโอนเงินสดของผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับเงินสด อย่างไรก็ตาม ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม กฎหมายดังกล่าวโดยขยายให้การรายงานรวมไปถึงคำสั่งให้โอนเงินระหว่างประเทศ (International Funds Transfer Instruction - IFTI) เข้าสู่หรือออกจากประเทศออสเตรเลียโดยทางเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์หรือโทรเลขด้วย ซึ่งการเพิ่มอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน CTRA เช่นนี้ เป็นผลให้มีการเปลี่ยนชื่อของ CTRA ใหม่กลายเป็นชื่อว่า “Austrac” ในที่สุด

2.2.2 กฎหมาย Telecommunications (Interception)-Amendment Act 1987 เป็นกฎหมายที่เพิ่มอำนาจในการติดตามและรับทราบข่าวทางอุปกรณ์สื่อสาร เช่น โทรศัพท์ซึ่งแต่เดิมนั้นมีการใช้วิธีการนี้สำหรับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดบางประการ ต่อมาได้กำหนดให้หน่วยงานที่จำเป็นต้องติดตามและลอบฟังการสื่อสารเท่านั้นที่สามารถขออนุญาตได้คือหน่วยงานที่เรียกว่า Australian Federal Police เท่านั้น

2.3 กฎหมาย Mutual Assistance in Criminal Matters Act 1987 หรือกฎหมายความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา เป็นกฎหมายที่ออสเตรเลียมีความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงแก้ไขตั้งแต่ปี ค.ศ. 1985 ทั้งในลักษณะความตกลงสองฝ่ายและความตกลงหลายฝ่าย

โดยเฉพาะอาชญากรรมซึ่งมีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นผลให้ต้องจัดปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับเขตอำนาจอธิปไตยในการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดโดยให้มีความร่วมมือระหว่างรัฐในการดำเนินคดีอาญาตามที่กำหนดไว้ กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดหลักการพื้นฐานด้านกฎหมายสำหรับประเทศออสเตรเลียในการทำ ความตกลงกับประเทศต่าง ๆ โดยแต่ละฝ่ายสามารถร้องขอความช่วยเหลือในการสืบสวนสอบสวน ฟ้องคดี และดำเนินคดีทางอาญาอันเป็นผลให้คำสั่งยึดอายัดและริบทรัพย์สินของประเทศออสเตรเลียสามารถดำเนินการบังคับได้นอกอาณาเขต และประเทศอื่น ๆ ก็สามารถดำเนินการได้เช่นเดียวกัน

3. การริบทรัพย์สินในประเทศแคนาดา*

แนวความคิดเรื่องการริบทรัพย์สินของประเทศแคนาดานั้นแตกต่างไปจากของประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากมองว่าการริบทรัพย์สินของบุคคลซึ่งยังมิได้ต้องคำพิพากษาของศาลว่ากระทำความผิดนั้นเป็นการไม่สมควรเนื่องจากการกระทำที่ยังไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรม และปฏิเสธแนวความคิดที่มีการริบทรัพย์สินของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายปกครองโดยยังไม่ผ่านกระบวนการทางศาล อย่างไรก็ตามเนื่องจากความจำเป็นทางด้านภูมิศาสตร์ที่ประเทศแคนาดามีอาณาเขตนดินแดนติดกับประเทศสหรัฐอเมริกา และยังมีธุรกิจที่เกี่ยวข้องระหว่างกันจำนวนมาก ปัญหาการฟอกเงินที่เกิดจากการทำธุรกิจของทั้งสองประเทศนี้จะยากที่จะแก้ไขหากไม่มีความร่วมมือกันของทั้งสองประเทศ ดังนั้นหากประเทศสหรัฐอเมริกาผ่านกฎหมายว่าด้วยการริบทรัพย์สินอย่างเข้มงวดเพื่อป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ประเทศแคนาดาจึงไม่มีกฎหมายเรื่องการริบทรัพย์สินเพื่อต่อต้านกับปัญหาดังกล่าว ความกดดันนี้เองที่เป็นเหตุสำคัญให้ประเทศแคนาดาต้องเข้าร่วมให้มีความสำคัญเรื่องการริบทรัพย์สิน โดยเฉพาะเมื่อประเทศสหรัฐอเมริกาได้ผ่านร่างกฎหมาย RICO ในช่วงปี ค.ศ. 1970 อย่างไรก็ตามหลักการสำคัญของการริบทรัพย์สินของประเทศแคนาดายังคงแตกต่างจากของประเทศสหรัฐอเมริกา คือ การริบทรัพย์สินของประเทศแคนาดาตั้งอยู่บนพื้นฐานของการที่มีคำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดขึ้นแล้วก่อนที่จะให้อำนาจรัฐในการริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิด (Conviction-based-system)

การให้ความช่วยเหลือทางอาญาซึ่งกันและกันของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป (European Union)**

* What is Federal Forfeiture ?<http://www.civiforfeiture.com/>

** Hans G Nilsson. Merits of Multilateral Treaties on Extradition and on Mutual legal Assistance in Criminal Matters: Theory and Practice (Visiting experts' papers) in Part Two resource Material Series No.57 , Work Product of the 114th International Seminar: "International Cooperation To Combat Transnational Organized Crime-With Special Emphasis On Mutual Legal Assistance And Extradition" UNAFEI <http://www.unafei.or.jp/>

ความเป็นมา

การให้ความร่วมมือทางอาญาในประเทศยุโรปได้มีการพัฒนาการอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วในช่วง 5-10 ปีที่ผ่านมา ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดพัฒนาการอย่างรวดเร็วดังกล่าวเนื่องมาจากการร่วมกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในกลุ่มประเทศยุโรปภายใต้บังคับแห่งอนุสัญญาที่เรียกกันว่า "Treaty of Maastricht" ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2536 และกำหนดให้ความร่วมมือทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นวัตถุประสงค์หลังของ "ผลประโยชน์ร่วมกัน" ของประเทศสมาชิกในกลุ่มสหภาพยุโรป*

ก่อนหน้าที่จะมีอนุสัญญาดังกล่าว ความร่วมมือในด้านกฎหมายอาญา (Criminal law co-operation) ได้มีมาในยุโรปตั้งแต่ปี ค.ศ. 1957 ภายใต้การทำงานของ Council of Europe องค์กรระหว่างประเทศทั้งในรูปแบบของ International และ Intergovernmental organization ซึ่งมีประเทศสมาชิกจำนวน 41 ประเทศ โดยประเทศสมาชิกจำนวน 15 ประเทศจากกลุ่มสหภาพยุโรป และกลุ่มประเทศยุโรปตอนกลางและยุโรปตะวันออกเช่น ประเทศฮังการี โปแลนด์ สหภาพโซเวียต และยูเครน

ต่อมาเมื่อช่วงปี ค.ศ. 1970 ได้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างชัดเจนเพื่อพยายามแก้ไขปัญหาการก่อการร้ายระหว่างประเทศโดยเฉพาะในประเทศอิตาลี สเปน และเยอรมัน จนกระทั่งช่วงปี ค.ศ. 1980 ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปจำนวนหนึ่งได้สร้างมาตรการความร่วมมือระหว่างกันทางอาญาให้มีทิศทางที่ชัดเจนและเป็นทางการมากขึ้น โดยกำหนดให้มี Working group ในการทำงานของ The European Political Co-operation ตามกฎหมายของสหภาพยุโรปที่เรียกว่า the Single European Act in 1987 และมีการบัญญัติข้อตกลงที่เรียกว่า Schengen Implementation Agreement หรือ Schengen Convention ในปี ค.ศ. 1990 ข้อตกลงดังกล่าวได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักการสำคัญสำหรับประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป โดย Schengen Convention มีผลผูกพันประเทศสมาชิก 13 ประเทศในจำนวน 15 ประเทศ ยกเว้นประเทศอังกฤษและไอร์แลนด์ ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวมีผลใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2542 ใน The Treaty of Amsterdam

ความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปทางอาญาตาม Schengen agreement มีเป้าหมายหลักในการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นหลังจากที่กลุ่มประเทศสหภาพยุโรปได้เปิดพรมแดนให้มีการผ่านและเข้าออกได้อย่างเสรี โดยความร่วมมือดังกล่าวจะช่วยป้องกันและปราบปรามการผ่านเข้าออกระหว่างประเทศสมาชิกโดยผิดกฎหมายและอาชญากรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

* Judicial co-operation in criminal matters as a question of "common interest" to the Member States of the European Union.

ทั้งนี้ ได้กำหนดมาตรการขึ้นมาที่เรียกว่า “Compensatory measures” เพื่อช่วยในการให้ความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกัน

หลักการพื้นฐาน

กฎหมายหลักในเรื่องการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ได้กำหนดอยู่ในอนุสัญญา the Council of Europe Convention of 1959 on Mutual Assistance in Criminal Matters ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดย Protocol of 1978 โดยหลักการแล้วการร้องขอความช่วยเหลือทางกฎหมายทุกประเภทภายในกลุ่มประเทศยุโรปต้องอยู่ภายใต้หลักการพื้นฐานของอนุสัญญาดังกล่าว อนุสัญญาดังกล่าว (กำหนดให้ขยายรวมถึงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในการดำเนินกระบวนการทางอาญาในขอบเขตที่กว้างที่สุด โดยกำหนดให้ประเทศที่ถูกร้องขอให้ดำเนินการโดยวิธีการใช้ Letters rogatory เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานที่จะต้องใช้ในการดำเนินคดีอาญา นอกจากนี้ยังได้กำหนดให้มีการส่งมอบเอกสารในชั้นศาลและการนำพยานบุคคล พยานผู้เชี่ยวชาญ และผู้ต้องหาเพื่อดำเนินคดีอาญา

อนุสัญญาดังกล่าวได้กำหนดหลักการสำคัญโดยให้มี “ผู้ประสานงานกลาง” (Central authority) ซึ่งได้แก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมของประเทศสมาชิก ในกรณีที่เร่งด่วน หน่วยงานทางตุลาการ (Judicial authority) อาจขอความช่วยเหลือโดยใช้วิธีการใช้ Letter rogatory ไปยังหน่วยงานทางตุลาการของประเทศผู้รับคำร้องโดยตรง ทั้งนี้อาจขอความร่วมมือในการใช้ตำรวจสากล (Interpol) เพื่อช่วยเหลือทางอาญา อย่างไรก็ตามเมื่อประเทศผู้รับคำร้องขอดำเนินการเสร็จแล้วต้องส่ง Letter rogatory กลับประเทศผู้ร้อง โดยผ่าน Central authority หรือผู้ประสานงานกลาง

ตามอนุสัญญาดังกล่าวประเทศสมาชิกอาจปฏิเสธคำร้องซึ่งกระทบกระเทือนกับผลประโยชน์และความมั่นคงของประเทศและความคิดเกี่ยวกับการเมืองและงบประมาณของประเทศ ซึ่งต่อมา Protocol ปี 1978 ได้ยกเลิกข้อยกเว้นเกี่ยวกับความคิดที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณของประเทศออกไป อย่างไรก็ตามประเทศที่ลงนามในอนุสัญญาดังกล่าวอาจปฏิเสธคำร้องขอให้ยึดและอายัดทรัพย์สินบนพื้นฐานดังนี้

- (1) การดำเนินคดีซ้ำ (Double criminality)
- (2) ความผิดที่ไม่อาจส่งผู้ร้ายข้ามแดนได้ (Non-extraditionable offence) หรือ
- (3) กรณีที่ไม่ใช่ความผิดของประเทศผู้รับคำร้อง (Non-compatibility with its law)

อนุสัญญาปี 1959 ได้มีกฎหมายของประเทศสหภาพยุโรปอีกหลายฉบับที่ออกมาสนับสนุนและบังคับใช้ในภายหลัง เช่น the special arrangements between the Nordic countries and the Benelux Treaty of 1962 (แก้ไขโดย Protocol of 1974) มีบทบัญญัติในเรื่องการให้ความช่วยเหลือทางอาญาไว้ใน the 1990 Council of Europe Convention on money laundering, search,

seizure and confiscation of the proceeds from crime และยังมีความร่วมมือทางอาญาไว้ใน Schengen Convention of 1990 อีกด้วย

Schengen agreement มีข้อสังเกตที่สำคัญว่าข้อตกลงดังกล่าวจะไม่ใช้บังคับกับประเทศอังกฤษและประเทศไอร์แลนด์ อย่างไรก็ตามมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนบังคับใช้ในอนาคต บทบัญญัติเรื่องความร่วมมือทางอาญาตาม Schengen Convention ถูกกำหนดให้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการบังคับใช้อนุสัญญาปี ค.ศ. 1959 และ the Benelux Treaty ซึ่งถือเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงความร่วมมือทางอาญาของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปครั้งสำคัญ โดย Schengen Convention ได้วางมาตรการที่สำคัญไว้ดังนี้

- (1) การให้ความช่วยเหลือทางอาญาให้รวมไปถึงกระบวนการบริหารทางปกครอง (Administrative proceedings) ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญาด้วย (Article 49)
- (2) กำหนดให้มีความร่วมมือทางอาญาเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีบริโภคและภาษีสรรพสามิต ภาษีมูลค่าเพิ่ม และงานเกี่ยวกับศุลกากร (Article 50)
- (3) การปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือสำหรับการค้นและยึดถูกจำกัดเช่นเดียวกับอนุสัญญา ค.ศ. 1959 (Article 51)
- (4) ให้มีการส่งเอกสารชั้นศาลโดยตรงไปยังประเทศสมาชิก (Article 52)
- (5) คำร้องขอให้ช่วยเหลือทางอาญาอาจถูกส่งโดยตรงไปยังหน่วยงานตุลาการของประเทศผู้รับคำร้อง (Article 53)

ภายในประเทศกลุ่มสมาชิกยุโรป การให้ความช่วยเหลือทางอาญาระหว่างประเทศสมาชิกได้ถูกมาก โดยเฉพาะเมื่อได้มีการบังคับใช้ของอนุสัญญา Maastricht Treaty ซึ่งมีการกำหนดรูปแบบการให้ความร่วมมืออย่างเป็นทางการ โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

- (1) ในปี ค.ศ. 1997 The EU Council ได้จัดตั้ง Action Plan โดยมุ่งในการต่อสู้กับอาชญากรรมที่จัดตั้งขึ้นในรูปองค์กร โครงการดังกล่าวใช้บังคับกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ, ศุลกากร และความร่วมมือทางตุลาการระหว่างประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป นอกจากนี้ยังรวมถึงการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินด้วย
- (2) ในปี ค.ศ. 1998 ได้มีการจัดตั้ง the 1998 Action Plan of EU Council and the Commission on how best to implement the provisions of the Amsterdam Treaty on an area of freedom, security and justice โครงการดังกล่าวถือเป็นการเร่งสนับสนุนให้มีการพัฒนาการให้ความช่วยเหลือในกระบวนการยุติธรรมระหว่างประเทศสมาชิก โดยเฉพาะในการปฏิบัติการของตำรวจสากล

(3) ในเดือนธันวาคมปี ค.ศ. 1997 the EU Council ได้จัดตั้ง Joint Action โดยเป็นการสร้างรูปแบบการประเมินการบังคับใช้กฎหมายของประเทศสมาชิกเรื่องให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ Joint Action ยังได้กำหนดให้มีการประเมินประเทศสมาชิกว่าได้มีการให้ความช่วยเหลือทางอาญาตามที่ถูกร้องขอเพียงใด การประเมินดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างมาตรการที่เข้มแข็งในการให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ และความจำเป็นในการสร้างกฎหมายและระเบียบฝ่ายบริหารในกฎหมายภายในของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปอีกด้วย

(4) ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1998 the EU Council ได้จัดตั้ง Joint Action on Money Laundering, the identification of instrumentalities and the proceed of crime ขึ้นมา มาตรการดังกล่าวถูกใช้เป็นเครื่องมือในการบังคับตามอนุสัญญา The 1990 Council of Europe Convention on Money Laundering และ The 1998 United Nations Convention against illicit traffic in narcotic drugs and psychotropic substances

เมื่อประมาณกลางปี ค.ศ. 1998 คณะกรรมการสหภาพยุโรป (The EU Council) ได้ออกบังคับมาตรการที่สำคัญ 2 มาตรการ คือ

(ก) A Joint Action on the Creation of the European Judicial Network โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หลักในการสร้างเครือข่ายติดต่อระหว่างกันในกระบวนการยุติธรรมระหว่างประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปและผู้ประสานงานกลางเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการให้ความช่วยเหลือทางอาญาและสร้างการประสานงานอย่างใกล้ชิดโดยวิธี direct contacts ทั้งนี้จะต้องมีการประชุมเป็นประจำที่กรุง Brussels เพื่อประชุมหารือและแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ

(ข) A Joint Action on Good Practice in Mutual Legal Assistance in Criminal Matter โครงการดังกล่าวจัดตั้งขึ้นโดยมุ่งหวังให้ประเทศสมาชิกแห่งสหภาพยุโรปปฏิบัติตามให้ความช่วยเหลือทางอาญาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะมีการตรวจสอบการปฏิบัติงานอย่างเป็นประจำทุกระยะเพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ

(5) The EU Council ยังได้จัดตั้งอนุสัญญา The Convention on Mutual Assistance and Co-operation between Customs Authorities (Naples II) ในปี ค.ศ. 1997 อนุสัญญาดังกล่าวว่ามีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศด้วย โดยได้วางหลักเกณฑ์ที่สำคัญไว้ว่า ในกรณีที่มีการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาขึ้นในอาณาเขตได้บังคับแห่งอนุสัญญานับนี้หรือภายในบังคับของหน่วยงานทางศุลกากรใด ให้หน่วยงานทางศุลกากรที่มีเขตอำนาจเหนืออันมีอำนาจตัดสินใจว่าการปฏิบัติตามคำร้องขอความช่วยเหลือนั้นจะอยู่ภายใต้บังคับของอนุสัญญานับนี้ หรือจะบังคับตามข้อกำหนดที่เกี่ยวกับการให้ความร่วมมือทางอาญาโดยทั่วไปตามปกติ

(6) มาตรการที่สำคัญประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือทางอาญาได้ถูกกำหนดขึ้นในเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 1996 เรียกว่า “Joint Action” กำหนดให้มีสำนักงานติดต่อกองข้าราชทูตการ (Iiaison magistrates) โดยมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความร่วมมือทางกระบวนการตุลาการภายในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป โดยในปัจจุบันมีสำนักงาน Iiaison magistrates ในประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี เนเธอร์แลนด์ และสเปน

ในปัจจุบัน the EU Council Working party on Co-operation in Criminal Matters ได้มีความพยายามร่วมกันพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปโดยการผ่านร่างอนุสัญญาขึ้นมาใหม่ที่เรียกว่า Draft Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters Between Member States of the European Union อนุสัญญาดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นเครื่องมือในการบังคับใช้อนุสัญญาที่มีอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้แก่ อนุสัญญาปี ค.ศ. 1959 อนุสัญญา Benelux และอนุสัญญา Schengen ทั้งนี้ร่างอนุสัญญาใหม่ดังกล่าวมีบทบัญญัติที่สำคัญดังนี้

1. การพัฒนาต่อเนื่องจากอนุสัญญา Schengen

Article 2 การให้ความช่วยเหลือทางอาญาให้การขยายรวม ไปถึงการให้ความช่วยเหลือในชั้นการดำเนินงานของฝ่ายบริหารที่อาจเกี่ยวข้องกับกระบวนการชั้นศาลต่อไป

Article 5 ให้มีการจัดส่งเอกสารที่ใช้ในชั้นศาลจากประเทศสมาชิกด้วยกัน โดยวิธีการไปรษณีย์

Article 6 อนุญาตให้มีการส่งคำร้องขอโดยตรงระหว่างหน่วยงานทางตุลาการของประเทศสมาชิก อย่างไรก็ตามบางทีกรณีอาจให้ส่งคำร้องขอความช่วยเหลือผ่านผู้ประสานงานกลางได้

Article 7 ให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างประเทศสมาชิกโดยตรง

Article 12 อนุญาตให้ใช้วิธีการ Control Delivery ในการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ

2. กรณีในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับอนุสัญญา Schegen

Article 4 ประเทศผู้รับคำร้องขอต้องปฏิบัติตามวิธีการที่กำหนดไว้ในคำร้อง ยกเว้นแต่การปฏิบัติดังกล่าวจะขัดต่อหลักกฎหมายพื้นฐานของประเทศผู้รับคำร้อง ซึ่งหลักดังกล่าวถือเป็นพัฒนาการใหม่สำหรับการให้ความช่วยเหลือทางอาญาระหว่างประเทศและเป็นที่เชื่อว่าจะทำให้เกิดผลสำเร็จในการให้ความช่วยเหลือทางอาญาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีชื่อว่า “Forum RegitActum”

Article 9 ของอนุสัญญาปี ค.ศ. 1959 เป็นเรื่องที่ประเทศผู้ร้องขอต้องการให้บุคคลผู้ถูกคุมขังอยู่ในประเทศผู้รับคำร้องมาดำเนินคดีในประเทศผู้ร้อง ส่วน Article 9 เป็นกรณีที่ประเทศผู้ร้องต้องการที่จะเคลื่อนย้ายบุคคลที่ถูกคุมขังในประเทศของตนไปยังประเทศผู้รับคำร้องเพื่อ

คำเนนคดีอาญา

Article 10 ได้กำหนดวิธีการรับฟังพยานในชั้นศาลโดยวิธีการ Vidio conference และถือเป็นก้าวหนึ่งที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาความร่วมมือทางอาญาของอนุสัญญา

Article 11 เกี่ยวข้องกับการรับฟังพยานบุคคลและพยานผู้เชี่ยวชาญโดยวิธีการใช้ telephone conference

Article 12, 13 และ 14 กำหนดวิธีการใช้มาตรการ controlled delivery, Joint investigation teams และ covert investigations ตามบทบัญญัติแห่ง Naples II Convention มาตรการดังกล่าวยังเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับวิธีการในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและการแก้ไขช่องว่างในทางปฏิบัติระหว่างหน่วยงานตุลาการของประเทศสมาชิก และความร่วมมือระหว่างตำรวจสากล

Article 15 ถึง 20 กำหนดการดักฟังการสื่อสารโดยวิธีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ดาวเทียม เพื่อเข้าถึงการสื่อสารขององค์กรอาชญากรรม อย่างไรก็ตาม อนุสัญญาดังกล่าวได้ตระหนักถึงการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลด้วย

ปัญหาเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาในกลุ่มประเทศสมาชิกยุโรป คือความไม่ชัดเจนระหว่างการให้ความช่วยเหลือทางอาญา และความร่วมมือในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสากล เจ้าหน้าที่ศุลกากร และ joint investigation teams และปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งคือ ความไม่ชัดเจนทางข้อกำหนดสำหรับผู้ปฏิบัติ โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือดังกล่าว และหน่วยงานใดหรือบุคคลใดที่มีอำนาจรับผิดชอบในการปฏิบัติตามคำร้องความช่วยเหลือทางอาญาการให้ความช่วยเหลือทางอาญาซึ่งกันและกันและกิจของประเทศสหรัฐอเมริกา*

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ใช้วิธีการร่วมมือช่วยเหลือระหว่างประเทศในการดำเนินคดีอาญาเป็นจำนวนมาก โดยใช้วิธีการที่สำคัญดังนี้

1. การให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศของเจ้าหน้าที่ตำรวจสากล (Police to police assistance)

ความร่วมมือระหว่างประเทศในทางปฏิบัติส่วนใหญ่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้นั้นเป็นการปฏิบัติร่วมกันของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ตั้งขึ้นเฉพาะกิจระหว่างประเทศผู้ร้องและประเทศผู้รับคำร้องที่เรียกกันว่า cop to cop cooperation โดยไม่ต้องอยู่บนเงื่อนไขบังคับของอนุสัญญาใด โดยเฉพาะหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ แต่การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวอาจอาศัยหลักต่างตอบแทนหรือ

* John E. Harris, International Cooperation in Fighting Transnational Organized Crime: Special Emphasis on Mutual legal Assistance and Extradition

ผลประโยชน์ร่วมกันในการป้องกันอาชญากรรม หน่วยงานที่เป็นปัจจัยสำคัญในความร่วมมือดังกล่าวคือ The International Criminal Police Organization หรือ INTERPOL หน่วยงานดังกล่าวประกอบด้วย National Central Bureaus ซึ่งมาจากหน่วยงานตำรวจของประเทศสมาชิก โดย INTERPOL ทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงานระหว่างประเทศในการให้ความช่วยเหลือทางด้านข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา

2. Letters rogatory

แม้ว่าการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบ Police to police liaison จะเป็นประโยชน์เป็นอย่างมากในทางปฏิบัติ แต่ยังมีบางกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจของประเทศผู้รับคำร้องไม่อาจปฏิบัติตามคำร้องได้โดยปราศจากคำสั่งศาลหรือกระบวนการชั้นศาล ในกรณีดังกล่าวนี้จึงมีความจำเป็นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องขอความช่วยเหลือจากศาล

Letter rogatory เป็นคำร้องจากศาลในประเทศผู้ร้องไปยังศาลของประเทศผู้รับคำร้องเพื่อขอให้ดำเนินการใช้อำนาจศาลในการช่วยเหลือศาลของประเทศผู้ร้อง ในขณะที่กระบวนการใช้ Letter rogatory เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันและระหว่างศาลต่างประเทศ ศาลในประเทศผู้ร้องขออาจออก Letter rogatory ในนามของหน่วยงานตำรวจหรืออัยการของประเทศผู้ร้องได้ โดยรวบรวมและทุกประเทศมีกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้ Letter rogatory หรือให้อำนาจศาลในการบังคับ Letter rogatory ในฐานะที่เป็นมารยาทที่ดีในทางปฏิบัติระหว่างประเทศ

3. Mutual Legal Assistance Treaties

มาตรการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศที่สำคัญนอกเหนือจากการใช้วิธี Letter rogatory คือ การใช้อนุสัญญาเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทางอาญา (Mutual legal assistance treaties หรือ MLATs ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีอนุสัญญา MLAT กับประเทศอื่น ๆ จำนวน 31 ประเทศอันได้แก่ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ตุรกี อิตาลี เนเธอร์แลนด์ แคนาดา เม็กซิโก บาฮามาส ประเทศในเครือจักรภพ หมู่เกาะเคย์แมน รัฐบริเวณหมู่เกาะแคริบเบียน ไทย โมร็อกโค สเปน อาร์เจนตินา จาไมกา อูรุกวัย ปานามา ฟิลิปปินส์ ฮังการี เกาหลี ออสเตรีย อิสราเอล แอนติกัว ลิชัวเนีย St. Vincent and the Grenadines Grenada Latvia โปแลนด์ ออสเตรเลีย ตรินิแดด เบลีเยียม ฮองกง และอยู่ระหว่างที่จะลงนามในอนุสัญญากับอีก 23 ประเทศ

อนุสัญญา MLAT กำหนดภาระหน้าที่ของสมาชิกในการที่จะต้องให้ความช่วยเหลือทางอาญาต่อประเทศผู้ร้องในประเด็นที่สำคัญดังนี้

- (1) ส่งมอบเอกสารเกี่ยวกับบัญชีธนาคารและเอกสารทางการเงิน
- (2) สืบสวนสอบสวนพยานบุคคล และส่งมอบคำให้การในชั้นสอบสวนหรือคำเบิกความชั้นศาลของพยาน

(3) ส่งมอบเอกสารหรือสำเนาเอกสารของทางราชการ รวมถึงรายงานการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

(4) เคลื่อนย้ายบุคคลที่ถูกคุมขังจากประเทศสมาชิกด้วยกัน

(5) คืบและยึดทรัพย์

(6) आयัตร์พัพย์ที่เกี่ยวกับการกระทำผิดทางอาญาและส่งมอบคืน (Repatriate) เจ้าของที่แท้จริง

(7) กฎหมาย MALT ของประเทศสหรัฐอเมริกาไม่จำกัดการให้ความช่วยเหลือเพียงเท่าที่กำหนดไว้ในอนุสัญญากับประเทศสมาชิก แต่ยังสามารถนำวิธีการและรูปแบบการให้ความช่วยเหลือวิธีอื่นมาบังคับใช้ได้เท่าที่ไม่ขัดกับกฎหมายของประเทศผู้รับคำร้อง ในขณะที่อนุสัญญา MLAT ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ทำกับประเทศสมาชิกแตกต่างกันไป แต่กฎหมาย MLAT แต่ละฉบับมีหลักการพื้นฐานสำคัญ 5 ประการ ที่ส่งผลให้การปฏิบัติตามคำร้องตาม MLAT บรรลุวัตถุประสงค์ได้รวดเร็วและเห็นผลชัดกว่าความร่วมมือระหว่างประเทศโดยวิธีการอื่น ดังนี้

(1) ขอบเขตของ MLAT

อนุสัญญา MLAT ทุกฉบับจะมีขอบเขตจำกัดในการให้ความช่วยเหลือทางอาญาอย่างไรก็ตาม การให้ความช่วยเหลือในช่วงแรกของการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะก่อนหน้าที่จะมีการแจ้งข้อกล่าวหากับผู้ต้องหาซึ่งถือเป็นการลดช่องว่างที่วิธีการใช้ Letters rogatory ใช้บังคับไม่ได้ในชั้นนี้

(2) การปฏิเสธคำร้อง

อนุสัญญา MLAT ทุกฉบับได้กำหนดหลักการพื้นฐานที่ประเทศสมาชิกอาจปฏิเสธที่จะให้ความช่วยเหลือตามคำร้องได้ในกรณีที่คำร้องขอเกี่ยวกับ การกระทำความผิดทางการเมือง การทหารที่ไม่เกี่ยวข้องกับความผิดอาญาพื้นฐาน หรือการปฏิบัติตามคำร้องขอนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญของประเทศผู้รับคำร้อง หรือขัดต่อผลประโยชน์ของประเทศผู้รับคำร้อง เช่น ความมั่นคงของประเทศหรือนโยบายสาธารณะพื้นฐานของประเทศ

(3) การจำกัดการใช้งานด้านข้อมูล

อนุสัญญา MLAT ทุกฉบับได้จำกัดการใช้ข้อมูลหรือพยานหลักฐานตามที่ได้รับคำร้องขอจากประเทศภาคีเฉพาะในกรณีตามที่ได้ร้องขอเพียงเท่านั้น ห้ามมิให้ประเทศผู้ร้องขอ นำข้อมูลหรือพยานหลักฐานที่ได้จากประเทศผู้รับคำร้องไปใช้ในกรณีอื่น ๆ นอกเหนือและผิดวัตถุประสงค์จากที่ระบุไว้ในคำร้องขอ หลักการดังกล่าวถูกกำหนดไว้เช่นเดียวกับหลัก The rule of specialty ในเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยเป็นการยืนยันกับประเทศผู้รับคำร้องว่าข้อมูลที่ให้ไปจะถูกนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ตามคำร้องเท่านั้น

(4) ผู้ประสานงานกลาง

การจัดตั้งผู้ประสานงานกลางหรือ Central authority ของประเทศภาคีสมาชิกเป็นการกำหนดทิศทางทำให้ความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศให้มีมาตรฐานเดียวกัน โดยจะมีผู้ประสานงานกลางจะเป็นผู้ดำเนินการรับผิดชอบคำร้องให้สัมฤทธิ์ผล ซึ่งผู้ประสานงานกลางส่วนใหญ่จะกำหนดจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรืออัยการสูงสุดของประเทศภาคีสมาชิก ในทางปฏิบัติผู้ประสานงานกลางไม่ควรปฏิบัติหน้าที่เป็นเพียงไปรษณีย์ในการส่งคำร้องไปยังหน่วยงานปฏิบัติของประเทศผู้รับคำร้อง แต่ผู้ประสานงานกลางควรดำเนินการในเชิงรุกเพื่อให้การให้ความช่วยเหลือเป็นไปได้โดยมีประสิทธิภาพ

(5) การริบทรัพย์

การให้ความช่วยเหลือทางอาญาที่ประสบความสำเร็จในทางปฏิบัติมักจะมีการกำหนดให้มีการช่วยเหลือในการริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิดที่ถูกเคลื่อนย้ายมายังประเทศผู้รับคำร้อง อนุสัญญา MLAT ส่วนใหญ่กำหนดให้มีการแบ่งส่วนทรัพย์สินที่ได้มาจากการริบทรัพย์ระหว่างประเทศภาคีสมาชิก

โดยสรุป จากประสบการณ์ทางปฏิบัติของประเทศสหรัฐอเมริกา การให้ความช่วยเหลือทางอาญาโดยวิธีการใช้อุสัญญา MLAT กับประเทศภาคีสมาชิกส่งผลในทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการให้ความช่วยเหลือโดยวิธีการอื่นๆ

เปรียบเทียบกฎหมายริบทรัพย์สินประเทศไทยและต่างประเทศ

1. เปรียบเทียบกฎหมายริบทรัพย์สิน Racketeer Influenced and Corrupt Organization Statue (RICO) และ Continuing Criminal Enterprise Act (CCE)

จากสภาพปัญหามาตรการทางกฎหมายในการริบทรัพย์สินคดีอาชญากรรมของประเทศไทย และมาตรการทางกฎหมายในการริบทรัพย์สินในต่างประเทศ โดยกรณีศึกษาของประเทศไทย สหรัฐอเมริกาออสเตรเลีย และแคนาดา พบว่า มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้ร่วมกันกระทำ ความผิดควรนำหลักการสมคบและการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พุทธศักราช 2542 มาใช้ร่วมกับหลักการร่วมกันกระทำความผิดและการซุกซ่อนทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดในส่วนของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศแคนาดาได้นำหลักการสมคบกันกระทำความผิดและการริบทรัพย์สิน ตามกฎหมาย Racketeer Influenced and Corrupt Organization Statue (RICO) และ Continuing Criminal Enterprise Act (CCE) มาใช้เสริมหลักตัวการผู้ให้สนับสนุนในประมวลกฎหมายอาญา (2) มาตรการเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินได้แก่ หลักการริบทรัพย์สินทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาหลักการริบทรัพย์สินทางอาญากึ่งแพ่ง

ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 และหลักการริบทรัพย์สินทางแพ่งตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พุทธศักราช 2542 มาใช้เสริมกันเช่นเดียวกันกับประเทศสหรัฐอเมริกาที่ใช้หลักการริบทรัพย์สินทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาและหลักการริบทรัพย์สินทางแพ่งตามกฎหมาย Racketeer Influenced and Corrupt Organization Statue (RICO) มาใช้เสริมกันและพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พุทธศักราช 2542 มาตรา 46 และ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พุทธศักราช 2547 มาตรา 25 ได้กำหนดมาตรการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของเจ้าพนักงานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่แต่ยังมีข้อจำกัดคือต้องเป็นข้อมูลที่ใช้ในการกระทำความผิดเฉพาะฐานความผิดที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้นหากเป็นข้อมูลอื่น ๆ ไม่อาจนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลได้ จึงเห็นควรนำมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้

ยาเสพติดนับว่าเป็นปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่มีลักษณะของเครือข่ายองค์กรอาชญากรรมรวมทั้งเงินหรือ ทรัพย์สินได้จากการค้ายาเสพติดมาตรการหนึ่งของการปราบปรามยาเสพติด คือ การริบเงินหรือทรัพย์สินที่ได้จากการค้ายาเสพติด และการฟอกเงินจากการค้ายาเสพติด ซึ่งการศึกษานี้มีจุดประสงค์ เพื่อศึกษาการริบทรัพย์สินคดียาเสพติดระหว่างประเทศไทยและสหรัฐอเมริกาโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศโดยหลักการของกฎหมายทั้งสองประเทศ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในเรื่องเกี่ยวกับ ยาเสพติดหรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ ต่อจิตและประสาท กระบวนการเกี่ยวกับการยึดหรือริบทรัพย์สิน และการฟอกเงิน นอกจากนี้การให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการริบทรัพย์สินสามารถกระทำได้โดยผ่านช่องทางสนธิสัญญาระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสหรัฐอเมริกาว่าด้วยความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท คริสต์ศักราช 1988 เมื่อประเทศไทยได้เป็นภาคีอนุสัญญาฯ คริสต์ศักราช 1988 อย่างไรก็ตามกฎหมายภายในของประเทศไทยยังมีข้อจำกัดในการให้ความช่วยเหลือซึ่งไม่สอดคล้องกับสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาสหประชาชาติกรุงเวียนนา คริสต์ศักราช 1988 ทำให้ประสิทธิภาพในการริบทรัพย์สินเพื่อปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติดไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควร ผลจากการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวการเรื่องนี้พบว่า การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายภายในเพื่อให้มีผลบังคับตาม สนธิสัญญาหรืออนุสัญญาฯ ย่อมทำให้เกิดประสิทธิภาพในการริบทรัพย์สินเพื่อปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติดบรรลุผลมากขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศในการให้ความช่วยเหลือกันในเรื่องทางอาญาตามหลักถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติ (Comity) และหลักต่างตอบแทน (Reciprocity)

2. อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 (The United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988) หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า “อนุสัญญาฯ คริสต์ศักราช 1988” อนุสัญญานี้มีหลักการที่สำคัญหลายประการแต่ที่เป็นจุดเด่น ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการใหม่ ๆ ที่นำมากำหนดไว้ให้ประเทศภาคี นำไปปฏิบัติในแนวทางเดียวกัน ได้แก่

1. ความผิดและกำหนดโทษ (Offences and sanctions)
2. เขตอำนาจรัฐ (Jurisdiction)
3. การบริหารทรัพย์สิน (Confiscation)
4. การส่งผู้ร้ายข้ามแดน (Extradition)
5. การช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางกฎหมาย (Mutual legal assistance)
6. การโอนการดำเนินคดี (Transfer of proceedings)
7. การปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติดทางทะเล (Illicit traffic by sea)

โดยอนุสัญญานี้ได้มีการกำหนดหลักการที่สำคัญ สรุปได้พอสังเขปดังนี้ หลักการคือ กำหนดให้รัฐภาคีจะต้องดำเนินการตามพันธกรณีภายใต้หลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. ความผิดและการลงโทษ (Offences and sanction)

ซึ่งได้กำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้ายาเสพติดครอบคลุมกิจกรรมทุกประเภท และจะต้องได้รับการลงโทษอย่างรุนแรงเหมาะสมกับฐานความผิด

2. การริบทรัพย์สินผู้ค้ายาเสพติด (Forfeiture of the process of Illicit trafficking)

เป็นมาตรการซึ่งกำหนดให้มีการสืบเสาะ ติดตาม อายัด ยึดหรือริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการลักลอบค้ายาเสพติด ทั้งทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยตรง และทรัพย์สินที่มีใช้ ได้มาจากการกระทำความผิดแต่มีมูลค่าเทียบเท่าเนื่องจากการแปลงสภาพทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด รวมถึงการริบอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้หรือเจตนาที่จะใช้ในการผลิตหรือการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทในเรื่องของการริบทรัพย์สินนี้ อนุสัญญาได้กำหนดให้มีการร่วมมือกันเพื่อสามารถริบทรัพย์สินตามคำขอของต่างประเทศ หรือคำพิพากษาต่างประเทศด้วย ซึ่งนับว่าเป็นมาตรการใหม่ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศาล (Judicial assistance) หรือการยอมรับหรือการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศด้วย

3. การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางกฎหมาย (Mutual Legal Assistance)

ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือทางด้านพยานหลักฐานระหว่างประเทศเพื่อให้มีผลในการลงโทษผู้กระทำความผิดได้ สำหรับมาตรการนี้อาจทำได้ทั้งในลักษณะของความตกลงทวิภาคี

(Bilateral) หรือพหุภาคี (Multilateral)

สาระสำคัญของอนุสัญญาฉบับนี้ มีข้อกำหนด 34 ข้อ ที่สำคัญ ได้แก่ การยึดทรัพย์สิน นักค้ายาเสพติดการให้ความร่วมมือทางอาญา การส่งผู้ร้ายข้ามแดน การสกัดกั้น การลักลอบค้ายาเสพติดทางทะเล การสกัดกั้นการฟอกเงินที่ได้จากการค้ายาเสพติด การควบคุมการส่งผ่านยาเสพติด เป็นต้น ซึ่งขณะนี้มีประเทศต่าง ๆ เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาแล้วจำนวน 153 ประเทศ และ 1 องค์การระหว่างประเทศ สนธิสัญญาดังกล่าวผูกพันประเทศที่เข้าเป็นสมาชิก รวมถึงประเทศไทยด้วย

เนื่องจากประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาดังกล่าวแล้ว เมื่อ วันที่ 3 พฤษภาคม 2545 อนุสัญญาดังกล่าวถือเป็นบ่อเกิดของกฎหมายและความร่วมมือกันในทางระหว่างประเทศ ด้านยาเสพติดและเป็นจุดเริ่มจุดแรก ๆ ของการเอาใจจริงเอาใจกับการปราบปรามยาเสพติดที่เริ่มทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นเพราะการค้ายาเสพติดส่วนใหญ่มีลักลอบและผลิตกันตามแนวเขตชายแดนด้วยสะดวกต่อการค้าขายและหลบหนีการติดตามของเจ้าหน้าที่

ตัวบทของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทซึ่งรับเอาโดยสหประชาชาติเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ. 1988 ภาคีแห่งอนุสัญญานี้ด้วยความห่วงใยอย่างยิ่งต่อขอบเขตและแนวโน้มที่สูงขึ้นของการผลิต ความต้องการ และการค้าที่มีขอบซึ่งยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท อันก่อให้เกิดภัยคุกคามอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพและสวัสดิภาพของมนุษย์และผลเสียหายต่อ รากฐานทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการเมืองของสังคมด้วยความห่วงใยอย่างยิ่งเช่นกันต่อการแทรกซึมที่เพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอของการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทเข้าไปในกลุ่มสังคมต่าง ๆ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อข้อเท็จจริงที่ว่าในหลายส่วนของโลก เด็กถูกใช้เป็นตลาดผู้ใช้ยาเสพติดและเพื่อวัตถุประสงค์ในการผลิต การจำหน่าย และการค้าที่มีขอบซึ่งยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ซึ่งก่อให้เกิดภัยร้ายแรงอันประมาณมิได้โดยยอมรับความเกี่ยวพันกันระหว่างการลักลอบค้ายาเสพติดกับอาชญากรรมเป็นระบบที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ซึ่งบั่นทอนระบบเศรษฐกิจที่ถูกต้องตามกฎหมาย และคุกคามเสถียรภาพ ความมั่นคง และอธิปไตยของรัฐต่าง ๆ โดยยอมรับด้วยว่าการลักลอบค้ายาเสพติดนั้นเป็นอาชญากรรมระหว่างประเทศซึ่งจำต้องให้ความเอาใจใส่อย่างยิ่งและให้ความสำคัญในลำดับสูงสุดในการปราบปราม โดยตระหนักว่าการลักลอบค้ายาเสพติดสร้างผลกำไรและความร่ำรวยมหาศาล ซึ่งทำให้องค์การอาชญากรรมข้ามชาติสามารถแทรกซึม สร้างความเสื่อมเสีย และบั่นทอนโครงสร้างของรัฐบาลธุรกิจการค้าและการเงินอันชอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งสังคมในทุกระดับชั้น โดยมุ่งมั่นที่จะตัดผลตอบแทนอันเกิดจากอาชญากรรมของผู้ดำเนินการลักลอบค้ายาเสพติดเพื่อขจัดแรงจูงใจสำคัญของการกระทำเช่นนั้น โดยปรารถนาที่จะขจัด รากเหง้าของปัญหาการใช้ยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทโดยผิด

วัตถุประสงค์รวมทั้งความต้องการที่ผิดกฎหมายที่มีต่อยาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ดังกล่าวและ รายได้อันมหาศาลที่ได้จากการลักลอบค้ายาเสพติดโดยเห็นว่ามาตรการต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการควบคุมสารบางประเภท ซึ่งรวมถึงสารตั้งต้น สารเคมีและตัวทำละลายที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด และวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท เพราะการที่สามารถจัดหาสารดังกล่าวได้อย่างสะดวกทำให้ การลักลอบผลิตยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทดังกล่าวเพิ่มขึ้น โดยมุ่งมั่นที่จะ ปรับปรุงความร่วมมือระหว่างประเทศในการปราบปรามการลักลอบค้ายาเสพติดทางทะเลโดย ขอมรับว่าการจัดการลักลอบค้ายาเสพติดเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของรัฐ และด้วยเหตุนี้ การร่วมมือดำเนินการภายในกรอบของความร่วมมือระหว่างประเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ บรรลุผลดังกล่าวโดยรับรู้ถึงประสิทธิภาพขององค์การสหประชาชาติในการควบคุมยาเสพติดและ วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และปรารถนาให้องค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การควบคุมเช่นว่าควรอยู่ภายในกรอบขององค์การสหประชาชาติโดยยื่นยันอีกครั้งหนึ่งถึงหลักการ ที่เป็นแนวทางของสนธิสัญญาต่าง ๆ ที่มีอยู่เกี่ยวกับยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและ ประสาท และระบบการควบคุมที่ระบุไว้ในสนธิสัญญาเหล่านั้นด้วยโดยขอมรับความจำเป็นที่ จะต้องเสริมสร้างและเพิ่มความเข้มแข็งของมาตรการที่ระบุไว้ในอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติด คริสต์ศักราช 1961 อนุสัญญาเดียวกันนี้ที่ได้รับการแก้ไขโดยพิธีสาร คริสต์ศักราช 1972 และอนุสัญญา ว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท คริสต์ศักราช 1971 เพื่อจะได้ต่อต้านกับความรุนแรงและ ขอบเขตของการลักลอบค้ายาเสพติดและผลกระทบอันร้ายแรงที่ตามมาโดยขอมรับเช่นกันถึง ความสำคัญของการเสริมสร้างและส่งเสริมมาตรการทางกฎหมายที่มีประสิทธิผล เพื่อความร่วมมือ ระหว่างประเทศในการดำเนินการทางอาญา ในการปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับการลักลอบ ค้ายาเสพติดระหว่างประเทศโดยปรารถนาที่จะจัดทำอนุสัญญาระหว่างประเทศที่สมบูรณ์แบบ มีประสิทธิผลและใช้บังคับได้ ที่มุ่งโดยตรงต่อการลักลอบค้ายาเสพติด และพิจารณาลักษณะต่าง ๆ ของปัญหานี้โดยส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่สนธิสัญญาเกี่ยวกับยาเสพติดและวัตถุที่ ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่มีอยู่ในปัจจุบันมิได้ครอบคลุมถึงได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

ข้อ 5 การริบทรัพย์สิน

1. แต่ละภาคีจะต้องรับเอามาตรการตามที่อาจจำเป็น เพื่อให้ภาคีสามารถริบทรัพย์สิน ดังต่อไปนี้

(ก) ผลตอบแทนที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่บัญญัติไว้ตามข้อ 3 วรรคแรก หรือ ทรัพย์สินซึ่งมีมูลค่าเท่าเทียมกับผลตอบแทนดังกล่าวนี้

(ข) ยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท วัสดุและอุปกรณ์หรือเครื่องมืออื่น ซึ่งได้ใช้หรือเจตนาจะใช้ในลักษณะใด ๆ ในการกระทำความผิดที่บัญญัติไว้ตามข้อ 3 วรรคแรก

2. แต่ละภาคีจะต้องรับเอามาตรการตามที่อาจจำเป็นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของตนสามารถระบุ สืบหาแหล่งที่มาของ อายัด หรือยึดผลตอบแทน ทรัพย์สิน เครื่องมือ หรือสิ่งอื่นใดที่อ้างถึงในวรรคแรกของข้อนี้เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะริบทรัพย์สินในที่สุด

3. เพื่อดำเนินมาตรการซึ่งอ้างถึงในข้อนี้แต่ละภาคีจะต้องให้อำนาจแก่ศาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจอื่นของตนในการสั่งให้จัดหาหลักฐานทางการพาณิชย์ ทางการเงิน หรือทางธนาคาร หรือสั่งให้ยึดหลักฐานเหล่านั้น ภาคีใดจะต้องไม่ปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามบทบัญญัติของข้อนี้โดยอ้างว่าเป็นการรักษาความลับทางธนาคาร

4. (ก) หลังจากที่มีการร้องขอตามข้อนี้โดยภาคีอีกภาคีหนึ่งซึ่งมีเขตอำนาจเหนือความผิดที่บัญญัติไว้ตามข้อ 3 วรรคแรก ภาคีซึ่งมีผลตอบแทน ทรัพย์สิน เครื่องมือ หรือสิ่งอื่นใดที่อ้างถึงในวรรคแรก หรือในข้อนี้อยู่ในดินแดนของตน จะต้อง

(1) ยื่นคำร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของตน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้นำมาซึ่งคำสั่งริบทรัพย์สิน และหากได้รับคำสั่งดังกล่าวแล้ว ให้ดำเนินการบังคับตามคำสั่งนั้น หรือ

(2) ยื่นคำสั่งริบทรัพย์สินซึ่งออกโดยภาคีผู้ร้องขอตามวรรคแรก ของข้อนี้ต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของตน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การริบทรัพย์สินมีผลบังคับเท่าที่ได้รับการร้องขอและเท่าที่การริบทรัพย์สินดังกล่าวเกี่ยวข้องกับผลตอบแทน ทรัพย์สิน เครื่องมือ หรือสิ่งอื่นใดที่อ้างถึงในวรรคแรก ซึ่งอยู่ในดินแดนของภาคีผู้ได้รับการร้องขอ

(ข) หลังจากที่มีการร้องขอตามข้อนี้โดยภาคีอีกภาคีหนึ่งซึ่งมีเขตอำนาจเหนือความผิดที่บัญญัติไว้ตามข้อ 3 วรรคแรก ภาคีผู้ได้รับการร้องขอจะต้องดำเนินการที่จะระบุ สืบหา แหล่งที่มาของและอายัด หรือยึดผลตอบแทน ทรัพย์สิน เครื่องมือ หรือสิ่งอื่นใดที่อ้างถึงในวรรคแรก ของข้อนี้เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะให้มีการริบทรัพย์สินในที่สุด ที่จะได้มีคำสั่งโดยภาคีผู้ร้องขอ หรือโดยภาคีผู้ได้รับการร้องขอตามคำร้องขอภายในเดือนวรรค (ก) ของวรรคนี้

(ค) การวินิจฉัยหรือการดำเนินการที่บัญญัติไว้ในอนุวรรค (ก) และ (ข) ของวรรคนี้ จะต้องกระทำโดยภาคีผู้ได้รับการร้องขอ โดยให้สอดคล้องและเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายภายในและวิธีพิจารณาความของตนหรือสนธิสัญญาความตกลง หรือข้อตกลงลักษณะทวิภาคีหรือพหุภาคีใด ๆ ซึ่งตนอาจมีพันธะผูกพันอยู่ในส่วนที่เกี่ยวกับภาคีผู้ร้องขอ

(ง) บทบัญญัติของข้อ 7 วรรค 6 ถึงวรรค 19 นำมาใช้บังคับได้โดยอนุโลม นอกเหนือจากข้อมูลที่ระบุไว้ในข้อ 7 วรรค 10 แล้ว คำร้องขอตามข้อนี้จะต้องประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

(1) ลักษณะรายละเอียดของทรัพย์สินที่จะถูกริบและเอกสารแสดงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ภาคี ผู้ร้องขอเชื่อถือ ซึ่งเพียงพอที่จะให้ภาคีผู้ได้รับการร้องขอสามารถขอคำสั่งดังกล่าวตามกฎหมายภายในของตน ในกรณีที่มีการร้องขอตามอนุวรรค (ก) (1) ของวรรคนี้

(2) สำเนาคำสั่งรับทรัพย์สินที่ได้รับอนุญาตให้ใช้เป็นพยานหลักฐานได้ตามกฎหมาย ซึ่งออกโดยภาคีผู้ร้องขอและเป็นหลักของการร้องขอนั้น รวมทั้งเอกสารแสดงข้อเท็จจริงและข้อมูล เกี่ยวกับขอบเขตของการที่จะให้ปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ในกรณีที่มีการร้องขอตามอนุวรรค (ก) (2)

(3) เอกสารแสดงข้อเท็จจริงที่ภาคีผู้ร้องขอเชื่อถือและลักษณะรายละเอียดของการ ดำเนินการที่ร้องขอ ในกรณีที่มีการร้องขอตามอนุวรรค (ข)

(จ) แต่ละภาคีจะต้องให้ตัวบทของกฎหมายและระเบียบข้อบังคับใด ๆ ของตนซึ่งทำให้ วรรคนี้มีผลบังคับรวมทั้งตัวบทของการแก้ไขภายหลังใด ๆ ของกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ ดังกล่าวแก่ เลขานุการ

(ฉ) ถ้าภาคีใดเลือกที่จะดำเนินการซึ่งอ้างถึงในอนุวรรค (ก) และ (ข) ของวรรคนี้ ก็ ต่อเมื่อมีสนธิสัญญาในเรื่องดังกล่าวอยู่ ให้ภาคีนั้นถือเอาอนุสัญญานี้เป็นหลักที่จำเป็นและเพียงพอ

(ช) ภาคีจะต้องพยายามจัดทำสนธิสัญญา ความตกลง หรือข้อตกลง ทั้งลักษณะทวิภาคี และพหุภาคีเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิผลของความร่วมมือระหว่างประเทศตามข้อนี้

5. (ก) ผลตอบแทนหรือทรัพย์สินที่ภาคีใดได้รับไว้ตามวรรคแรก หรือ วรรค 4 ของ ข้อนี้ จะต้องถูกจำหน่ายโดยภาคีนั้นตามกฎหมายภายในและกระบวนวิธีทางการบริหารของตน

(ข) ขณะที่ดำเนินการตามการร้องขอของภาคีอีกภาคีหนึ่ง โดยสอดคล้องกับข้อนี้ภาคีหนึ่ง อาจให้การพิจารณาเป็นพิเศษสำหรับการจัดทำความตกลงในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) การมอบค่าของผลตอบแทนและทรัพย์สินดังกล่าว หรือเงินกองทุนที่ได้มาจากการขายผลตอบแทนหรือทรัพย์สินดังกล่าว หรือส่วนสำคัญของสิ่งดังกล่าวให้แก่องค์กรระหว่าง รัฐบาลที่มีหน้าที่เฉพาะในการต่อต้านการลักลอบค้าและการใช้ยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิต และประสาท

(2) การจัดแบ่งผลตอบแทนหรือทรัพย์สินดังกล่าว หรือเงินกองทุนซึ่งได้มาจากการ ขายผลตอบแทนหรือทรัพย์สินดังกล่าวให้แก่ภาคีอื่นเป็นปกติหรือเป็นรายกรณีไป โดยสอดคล้อง กับกฎหมายภายใน กระบวนวิธีทางการบริหาร หรือความตกลงทวิภาคีหรือพหุภาคีของตนที่สร้างขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์นี้

6. (ก) หากผลตอบแทนถูกเปลี่ยนรูปหรือแปรสภาพเป็นทรัพย์สินอื่นแล้ว ทรัพย์สิน ดังกล่าวจะต้องถูกดำเนินการตามมาตรการซึ่งอ้างถึงในข้อนี้แทนผลตอบแทนนั้น

(ข) หากผลตอบแทนถูกนำมารวมกับทรัพย์สินอื่นที่ได้มาจากแหล่งที่มาซึ่งชอบด้วย กฎหมายทรัพย์สินดังกล่าวจะต้องถูกริบไม่เกินมูลค่าอันประเมินแล้วของผลตอบแทนที่ถูกนำมา รวมไว้ นั้น ทั้งนี้โดยไม่กระทบต่ออำนาจใด ๆ ที่เกี่ยวกับการยึดหรืออายัด

(ค) รายได้หรือผลประโยชน์อื่นที่ได้มาจาก

(1) ผลตอบแทน

(2) ทรัพย์สินที่เกิดจากการเปลี่ยนรูปหรือแปรสภาพของผลตอบแทน หรือ

(3) ทรัพย์สินที่มีผลตอบแทนรวมอยู่ด้วยจะต้องถูกดำเนินการตามมาตรการซึ่งอ้างถึง

ในข้อนี้ด้วย ในลักษณะและขอบเขตเดียวกันกับ ผลตอบแทน

7. แต่ละภาคีอาจพิจารณาที่จะประกันว่าภาระในการพิสูจน์กลับเป็นของจำเลยในเรื่องเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดที่ถูกต้องตามกฎหมายของทรัพย์สินอื่นที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผลตอบแทน หรือทรัพย์สินอื่นที่จะต้องถูกริบ ครอบคลุมเท่าที่การดำเนินการดังกล่าวสอดคล้องกับหลักแห่งกฎหมายภายในของตน และลักษณะของกระบวนการยุติธรรมรวมทั้งกระบวนการอื่น ๆ

8. บทบัญญัติของข้อนี้จะต้องไม่ตีความให้กระทบต่อสิทธิของบุคคลที่สามผู้สุจริต

9. ไม่มีข้อความใดในข้อนี้จะกระทบต่อหลักการที่ว่า มาตรการซึ่งข้อนี้อ้างถึงจะถูกกำหนดและดำเนินการ โดยสอดคล้องและเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายภายในของภาค

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการริบทรัพย์สินผู้ต้องหาตาม มาตรา 32 วรรคสอง

การริบทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีและผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตาย ตามมาตรา 32 วรรคสองในระบบการพิจารณาของศาลในประเทศไทย จะไม่ทำให้มีการไต่สวน ในชั้นการพิจารณาของศาล ดังนี้ ผู้มีทรัพย์สินเกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีหรือทายาท ของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถึงแก่ความตาย ได้พิสูจน์ในชั้นคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ภายใน สองปีนับแต่วันกระทำความผิดหรือถึงแก่ความตาย หากพิสูจน์แล้วฟังไม่ขึ้น โดยผลของกฎหมาย ทรัพย์สินดังกล่าวที่มีการยึดหรืออายัดไว้ชั่วคราวเพื่อตรวจสอบก็จะตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งจะไม่ผ่านการพิจารณาหรือการไต่สวนของศาล ซึ่งถือเป็นองค์กรกลางที่มีความศักดิ์สิทธิ์ในการใช้ดุลพินิจ อีกทั้งภายใต้มาตราเดียวกันกับหลักเกณฑ์เดียวระหว่างผู้ต้องหา หรือจำเลยหลบหนีและผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตาย ยังคงมีความเลื่อมล้ำหรือมีข้อแตกต่าง กันซึ่งเป็นสาระและผลกระทบต่อความเป็นธรรมในสิทธิและเสรีภาพในทรัพย์สินระหว่างผู้ต้องหา หรือจำเลยหลบหนีและผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตายเป็นอย่างมาก ดังนั้นสารนิพนธ์ฉบับนี้ จะศึกษาถึงประเด็นปัญหา ดังนี้คือ

1. ปัญหาทางกฎหมายที่เกิดจากที่ผู้ต้องหาหลบหนีหรือจำเลย และผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตาย

ปัญหาการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หรือหลบหนีการจับกุมและมีการจำหน่ายคดีชั่วคราว เพื่อรอการจับกุมตัวได้ หรือปัญหาการวินิจฉัยเกี่ยวกับโทษที่ระงับด้วยความตายของผู้กระทำความผิด พบว่า เนื่องจากการนำหลักโทษระงับด้วยความตายของผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 38 มาใช้ในกรณีคดียังไม่ถึงที่สุด เมื่อผู้กระทำความผิดถึงแก่ความตายสิทธิ นำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปด้วยความตายของผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 แต่หากเป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) ด้วยเหตุนี้มาตรการริบทรัพย์สินดังกล่าว จะมีการใช้หลักการในการวินิจฉัยเกี่ยวกับบุคคลดังกล่าวเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีขอบเขตเพียงใด หรือกรณีที่ผู้ต้องหาหลบหนีการจับกุมก็ยังไม่มีการ พิสูจน์มูลฐานความผิดแต่อย่างใด ซึ่งศาลจะมีการจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในบางกรณีหากมีการริบทรัพย์สินตกเป็นของกองทุนเมื่อครบระยะเวลาตาม กฎหมาย 2 ปี แล้วหากผู้กระทำความผิดมีการมอบตัวหรือจับกุมตัวได้ ผลการพิจารณาคดีของศาลใน คดีอาญาศาลพิพากษายกฟ้อง จะมีผลอย่างไรกับการริบทรัพย์สินที่ตกเป็นของกองทุนแล้ว สำหรับ

การลงโทษผู้กระทำความผิดหากเป็นกรณีจำเลยที่หลบหนีหรือถึงแก่ความตายหลังคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีคำสั่งริบทรัพย์สินตาม มาตรา 32 วรรคสอง จะสามารถโต้แย้งหรืออุทธรณ์คำสั่งยึดหรืออายัดได้อย่างไร เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกที่เพียงพอหรือมีความเป็นธรรมเพียงพอ

หากพิจารณาเกี่ยวกับหลักในการริบทรัพย์สินของประเทศไทยและต่างประเทศ จะพบว่า จากความหมายของคำว่า Forfeiture และ Confiscation จะเห็นว่า การริบทรัพย์สินเป็นผลเนื่องมาจากการกระทำผิดกฎหมายของบุคคล แต่การริบทรัพย์สินทั้งสองประการมีลักษณะต่างกัน กล่าวคือการริบทรัพย์สินแบบ Forfeiture เป็นการดำเนินคดีต่อทรัพย์สินโดยตรง การริบทรัพย์สินในความหมายนี้ ศาลสามารถริบทรัพย์สินได้โดยไม่ต้องพิจารณาว่าเจ้าของทรัพย์สินได้ถูกศาลพิพากษาลงโทษเนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญาหรือไม่ แต่ในความหมาย Confiscation จะริบทรัพย์สินได้ต่อเมื่อเจ้าของทรัพย์สินถูกศาลพิพากษาลงโทษเนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญา แต่ในประเทศอังกฤษคำว่า Forfeiture และ Confiscation ใช้กับการริบทรัพย์สินโดยไม่มี ความหมายแตกต่างกันเหมือนในประเทศสหรัฐอเมริกา ตามกฎหมายในระบบคอมมอนลอว์ (Common law)

“การริบทรัพย์สิน” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 เป็นมาตรการลงโทษอย่างหนึ่งเพราะเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งในกฎหมายอาญาถือว่าโทษริบทรัพย์สินเป็นโทษสถานเบาที่สุด จากวิธีการลงโทษที่กฎหมายอาญากำหนดไว้ ทั้ง 5 บทกำหนดโทษ แต่โทษริบทรัพย์สินมีลักษณะที่ตายตัวไม่สามารถลดโทษ หรือลดมาตราส่วนของโทษได้

การริบทรัพย์สินเป็นมาตรการลงโทษที่สามารถนำไปใช้ในการปราบปรามอาชญากรรมที่ได้ผลวิธีหนึ่ง และมาตรการริบทรัพย์สินก็เป็นที่ยอมรับของประเทศต่าง ๆ นำมาซึ่งความร่วมมือระหว่างประเทศในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อนำไปใช้ในการปราบปรามอาชญากรรม อีกทั้งการริบทรัพย์สินเป็นมาตรการลงโทษทางอาญาประการหนึ่งที่ใช้กับบุคคลผู้กระทำความผิด ซึ่งวัตถุประสงค์ในการลงโทษทางอาญามีอยู่หลายทฤษฎีที่สำคัญ ๆ ได้แก่

- (1) ทฤษฎีการแก้แค้นทดแทน (Retribution theory)
- (2) ทฤษฎีเพื่อการป้องกัน (Prevention theory)
- (3) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลง (Reformative theory)

ส่วนการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 จะกระทำได้อีกต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สินในรูปของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน

ก่อน ดังนั้นจึงต้องมีคำสั่งให้ตรวจสอบทรัพย์สินเป็นจุดเริ่มต้น ซึ่งการจะสั่งตรวจสอบทรัพย์สินของบุคคลใด กฎหมายได้กำหนดเงื่อนไข แยกเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. บุคคลที่จะถูกตรวจสอบทรัพย์สิน ได้แก่

- (1) บุคคลที่ตกเป็นผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
- (2) บุคคลอื่นที่มีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา

อนึ่งคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีมติว่า การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติดังกล่าวมุ่งกระทำที่ตัวทรัพย์สิน ดังนั้นไม่ว่าจะจับกุมตัวผู้ต้องหาได้หรือไม่ หรือผู้ต้องหาเสียชีวิตก็สามารถดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินได้ ซึ่งแตกต่างจากคดีอาญาที่ไม่สามารถดำเนินคดีต่อไปได้

2. ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(1) พระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติไว้ว่าการกระทำความผิดฐานใดจึงเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย มีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย สมคบสนับสนุน ช่วยเหลือ พยายามกระทำความผิด หากการกระทำความผิดฐานใดเป็นความผิดตามกฎหมายอื่นแต่ไม่ใช่ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ก็ไม่สามารถตรวจสอบทรัพย์สิน เช่น เสพฯหรือมียาเสพติดไว้ในครอบครอง

(2) พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้รัฐมนตรีกำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าตัวยาเสพติดใดเป็นยาเสพติดตามพระราชบัญญัตินี้ กำหนดในกฎกระทรวง พ.ศ. 2535 ถึงแม้จะฟังได้ว่ายาเสพติดของกลางในคดีใดเป็นยาเสพติด แต่หากยาเสพติดดังกล่าวไม่ได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ก็ไม่สามารถตรวจสอบทรัพย์สินได้

3. ทรัพย์สิน

การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งตกเป็นผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ก็ยังไม่สามารถสั่งตรวจสอบทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าวได้จนกว่าจะพบว่าบุคคลดังกล่าวมีทรัพย์สินที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้ห้ามขายนายของคำว่าทรัพย์สินให้หมายความรวมถึง

- (1) ทรัพย์สินที่เปลี่ยนสภาพไป สิทธิเรียกร้อง ผลประโยชน์ รวมถึง ดอกผลจากทรัพย์สินดังกล่าว
- (2) หนี้ที่บุคคลภายนอกถึงกำหนดชำระแก่ผู้ต้องหา

(3) ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา
ทรัพย์สินที่ได้รับ ขาย จำหน่าย โอนหรือยกย้ายไปเสีย ในระหว่าง 10 ปีก่อนมีคำสั่งยึดหรืออายัด
และภายหลังนั้น

เมื่อพิจารณาจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติฉบับนี้จึง
ไม่ใช่โทษทางอาญา การริบทรัพย์สินตามมาตรการนี้จะระงับไป เพราะเหตุแห่งการไม่สามารถ
จับกุมผู้ต้องหาหรือความตาย จึงต้องไปดูในมาตรการพิเศษนี้ ว่ากฎหมายได้บัญญัติไว้อย่างไรบ้าง
ซึ่งพระราชบัญญัติมาตรการฯ นี้ กำหนดไว้โดยเฉพาะแล้วว่า เมื่อผู้ต้องหาหลบหนีการจับกุมหรือ
ถึงแก่ความตาย ในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินเป็นอำนาจของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน
ที่จะพิจารณาต่อไปว่า ทรัพย์สินนั้นเกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่
หากไม่สามารถให้ริบทรัพย์สินได้ในกรณีผู้ต้องหาหลบหนีการจับกุมหรือถึงแก่ความตาย ก็จะมี
การหาวิธีการหลีกเลี่ยงไม่ให้ทรัพย์สินถูกริบ อาจมีพบทรัพย์สินของบุคคลภายนอกหรือสร้างพยาน
หลักฐานว่าบุคคลภายนอกมาอ้างความเป็นเจ้าของในทรัพย์สิน ซึ่งจะเห็นว่าทั้งในฝ่ายผู้ถูก
ตรวจสอบก็จะอ้างความชอบธรรมในทรัพย์สิน ในฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐก็จะมีการนำสืบหักล้างอย่างไร
ในทรัพย์สิน หากมีการพิสูจน์มูลฐานหรือพยานหลักฐานในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในคดีอาญา
เบื้องต้น เช่นมีการไต่สวนมูลฐานความผิดทางอาญาเบื้องต้น อาจปรากฏผู้ร่วมกระทำความผิด
ซึ่งอาจมีหลักฐานการได้มาซึ่งทรัพย์สินจากการสืบสวนคดียาเสพติดหรือสืบทรัพย์สินประกอบการ
พิจารณาอันเป็นข้อมูลให้กับคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน แม้การดำเนินการดังกล่าวจะมีข้อดี
อยู่หลายประการ แต่โดยผลของกฎหมายที่มุ่งต้องการคุ้มครองสังคมโดยรวม ย่อมมีผลกระทบ
ต่อสิทธิส่วนตัวบุคคลบางคนหรือบางกลุ่มในบางกรณี ซึ่งสามารถเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียได้ดังนี้
ข้อดี ได้แก่

1. ทำให้การริบทรัพย์สินมีประสิทธิภาพ เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาเกี่ยวเนื่องกับ
การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไม่กลับเข้าสู่วงจรที่ผิดกฎหมายได้อีก
2. เป็นการป้องกันการหลีกเลี่ยงเพื่อไม่ให้ทรัพย์สินถูกริบ โดยการกระทำผิดของ
ผู้ต้องหาที่หลบหนีการจับกุมหรือถึงแก่ความตาม
3. ทำให้กองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเป็
ประโยชน์ในการที่ได้นำทรัพย์สินนั้นไปใช้ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดต่อไปอีก
4. ทำให้การตรวจสอบทรัพย์สินในกรณีดังกล่าวรวดเร็วขึ้น เนื่องจากในกรณีนี้จะไม่ม
การพิจารณาคดีในชั้นศาล
5. ทำให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ส่วนหนึ่งของกฎหมายได้ ซึ่งแต่เดิมต้องการให้
พระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นมาตรการทางแพ่ง ซึ่งหากไม่อาจริบทรัพย์สินในกรณีผู้ต้องหาหลบหนี

การจับกุมหรือถึงแก่ความตายได้ เจตนารมณ์ของกฎหมายจะถูกบิดเบือนไปด้วยอำนาจการต่อร้องทางการเมือง

6. เป็นการประหยัคงบประมาณของรัฐโดยทางอ้อม
ข้อเสีย ได้แก่

1. ทำให้เกิดความสับสนระหว่างการลงโทษทางอาญาซึ่งจำนายคดีไว้ชั่วคราวหรือระงับลงด้วยความตายของผู้กระทำความผิดและการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในกรณีผู้ต้องหาหลบหนีการจับกุมหรือถึงแก่ความตายไม่ทำให้การริบทรัพย์สินหยุดลงหรือระงับลงแต่อย่างใด

2. ทำให้สังคมเกิดความรู้สึกและตัดสินใจว่าผู้ต้องหาหลบหนีการจับกุมหรือถึงแก่ความตายนั้น ได้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดแล้วทั้ง ๆ ที่ศาลยังมิได้พิพากษาว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่

3. อาจมีการอ้างการออกหมายจับหรือการวิสามัญฆาตกรรมผู้ต้องหาหรือจำเลยในรายที่มีทรัพย์สินเป็นจำนวนมากเพื่อให้ทรัพย์สินตกเป็นของกองทุน โดยไม่ผ่านการพิจารณาของศาล

4. แม้จะได้ทรัพย์สินเข้ากองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเพิ่มขึ้น แต่มีคดีที่เกิดขึ้นในกรณีดังกล่าวเป็นจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับคดีตรวจสอบทรัพย์สินทั้งหมด อาจจะไม่คุ้มกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่ต้องเสียไป

5. กระบวนการพิจารณาวินิจฉัยของคณะกรรมการไม่ได้กระทำต่อหน้าผู้แทนหรือผู้อ้างสิทธิของผู้ต้องหาหลบหนีการจับกุม หรือทายาทของผู้ต้องหาที่ถึงแก่ความตาย ผู้แทนหรือทายาทไม่สามารถนำพยานหลักฐานเข้าสืบชี้แจงต่อคณะกรรมการด้วยตนเอง เพียงแต่นำพยานหลักฐานชี้แจงผ่านพนักงานเจ้าหน้าที่ แล้วพนักงานเจ้าหน้าที่ก็จะนำพยานหลักฐานชี้แจงต่อคณะกรรมการอีกชั้นหนึ่ง

2. ปัญหาข้อกฎหมายการริบทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของซึ่งไม่รู้เห็นเป็นใจ เนื่องจากมาตรการริบทรัพย์สินกรณีผู้ต้องหาหลบหนีการจับกุมหรือถึงแก่ความตายตามมาตรา 32 วรรคสองตามพระราชบัญญัติมาตรการฯ จะตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ครบ 2 ปี หากพิสูจน์ไม่ได้ กรณีริบทรัพย์สินบุคคลภายนอกย่อมกระทบสิทธิผู้ไม่รู้เห็นเป็นใจ ในการกระทำความผิดด้วย หากปรากฏในภายหลังโดยเจ้าของแท้จริงเกินกำหนดของกฎหมาย และมีเหตุไม่ทราบข้อเท็จจริงในการดำเนินการริบทรัพย์สินตามกฎหมาย จะสามารถยื่นคำร้องขอหรือฟื้นคดีได้หรือไม่ และมีหลักกฎหมายเพื่อคุ้มครองบุคคลที่เกี่ยวข้องในทรัพย์สินกับการกระทำความผิดด้วยความสุจริต อันเป็นหลักการคุ้มครองสุจริตชนที่อาจได้รับความกระทบกระเทือนในสิทธิเสรีภาพของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม เพื่อสร้างความเป็นธรรม

ให้กับผู้ที่มิได้ร่วมกระทำผิดเพียงใด

จากแนวคิดในการรวบรวมข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐานในการตรวจสอบทรัพย์สินจะเป็นการพิสูจน์ข้อสันนิษฐานตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 มีหลักในการพิจารณาดังนี้

1. พิสูจน์ข้อสันนิษฐานของกฎหมาย

ในการพิจารณาว่าทรัพย์สินรายการใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พนักงานเจ้าหน้าที่จะใช้ข้อสันนิษฐานของกฎหมายที่บัญญัติไว้ใน

มาตรา 29 วรรคสอง เมื่อจะใช้ข้อสันนิษฐานดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่จึงมีหน้าที่พิสูจน์ให้เข้าข้อสันนิษฐานนั้น ในการพิสูจน์ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 29 วรรคสอง พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐานหรือสอบปากคำบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ปรากฏว่า

(ก) จำเลยหรือผู้ถูกตรวจสอบเป็นผู้เกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาก่อนอย่างไร

(ข) จำเลยหรือผู้ถูกตรวจสอบประกอบอาชีพใด มีรายได้ประมาณเท่าใด เมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าทรัพย์สินที่ตรวจสอบแล้วเกินกว่าฐานะหรือความสามารถประกอบอาชีพอย่างไร

2. พิสูจน์คำชี้แจงของผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สิน

ผู้ต้องหาหรือเจ้าของทรัพย์สินจะชี้แจงที่มาของทรัพย์สินใน 3 ลักษณะ คือ

(1) ที่มาจากรายได้จากประกอบอาชีพ กรณีอ้างที่มาของทรัพย์สินจากอาชีพจะไม่มีปัญหาหากได้มีการรวบรวมข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐานเพื่อพิสูจน์ข้อสันนิษฐานของกฎหมายอยู่แล้ว

(2) ที่มาจากกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่อาชีพเป็นภาระพิสูจน์โดยตรงของผู้ต้องหา ที่จะต้องนำเอกสารหลักฐานมาแสดง แต่อย่างไรก็ตามพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ต้องรวบรวมข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าคำชี้แจงหรือเอกสารที่ผู้ต้องหามานำมาแสดงนั้นมีข้อพิรุธไม่น่าเชื่อถืออย่างไรด้วย เพื่อสนับสนุนเหตุผลกรณีสรุปสำนวนว่าผู้ต้องหาไม่สามารถพิสูจน์ที่มาของทรัพย์สินได้ว่าได้มาโดยสุจริต

(3) เป็นทรัพย์สินของบุคคลอื่นบุคคลที่อ้างเป็นเจ้าของทรัพย์สินต้องพิสูจน์ว่าตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ต้องรวบรวมข้อเท็จจริงและเอกสารหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าคำชี้แจงหรือเอกสารที่บุคคลดังกล่าวนำมาแสดงนั้นมีข้อพิรุธไม่น่าเชื่อถืออย่างไรเช่นกัน เพื่อสนับสนุนเหตุผลกรณีสรุปสำนวนว่าไม่อาจรับฟังได้ว่าบุคคลดังกล่าวเป็นเจ้าของที่แท้จริง หรือบุคคลดังกล่าวเป็นเจ้าของที่แท้จริงแต่พิสูจน์ไม่ได้ว่าไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหา

จากนั้นพนักงานเจ้าหน้าที่จะนำสำนวนส่งพนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อริบทรัพย์สินดังกล่าว แต่กรณีผู้ต้องหาหลบหนีการจับกุมหรือผู้ต้องหาถึงแก่ความตายนั้น ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติไว้ในวาทาม 32 วรรคสอง ว่า “ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินคดีได้ภายในสองปีนับแต่วันที่การกระทำความผิดเกิดและไม่อาจจับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ ให้ทรัพย์สินที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นตกเป็นของกองทุนแต่ถ้าไม้อาจดำเนินคดีต่อไปได้เพราะเหตุที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใดถึงแก่ความตายให้ทรัพย์สินตกเป็นของกองทุนเว้นแต่ภายในสองปีนับแต่วันที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นถึงแก่ความตาย และทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นสามารถพิสูจน์ได้ว่าทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้นได้ทรัพย์สินดังกล่าวมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณก็ให้คืนทรัพย์สินนั้นให้แก่ทายาทของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น” ซึ่งจะพบว่ากรณีดังกล่าวการพิจารณาคดีริบทรัพย์สินไม่นำคดีขึ้นสู่ศาลจบในชั้นคณะกรรมการ จะกระทบต่อบุคคลภายนอกหรือบุคคลที่สามที่อาจมิได้รู้เห็นในการกระทำความผิด หรืออาจเป็นช่องทางให้เกิดการวิสามัญฆาตกรรมหรือออกหมายจับในการกั้นแกร่งได้

เมื่อเปรียบเทียบหลักกฎหมายของต่างประเทศจะพบว่า แนวทางการริบทรัพย์สินบุคคลที่สามในประเทศสหรัฐอเมริกา ในการริบทรัพย์สินผู้ต้องหาที่ถึงแก่ความตายหรือผู้ต้องหาที่หลบหนีการจับกุม ซึ่งไม่สามารถโต้แย้งคดีในชั้นศาลได้ ในกรณีที่มิบุคคลภายนอกมีหลักฐานทางทะเบียนเป็นชื่อบุคคลที่สามหรือบุคคลภายนอก ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีระบุไว้ในการริบทรัพย์สินบุคคลที่สาม แม้ว่าการริบทรัพย์สินทางแพ่งจะยึดถือหลักการดำเนินคดีแพ่งก็ตาม แต่เมื่อสภาพที่แท้จริงเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาญา การบังคับใช้กฎหมาย จึงมีปัญหาทางทฤษฎีอาญาสอดแทรกอยู่ด้วย ซึ่งศาลสูงสหรัฐก็เคยวินิจฉัยในปี ค.ศ. 1886 และ ค.ศ. 1965 วางหลักว่าหลักรัฐธรรมนูญในทางอาญาเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่ได้มาจาก ผู้กระทำผิดเอง (Compulsory self-incrimination) และหลักพยานหลักฐานที่ได้มาโดยการค้นและการยึดโดยมิชอบ (Unreasonable search and seizures) ต้องนำมาใช้ในคดีริบทรัพย์สินทางแพ่งด้วยสำหรับปัญหาของบุคคลที่สามซึ่งมิใช่ผู้กระทำผิดหรือเป็นผู้สนับสนุนหรือตัวการร่วมด้วยนั้น ในสหรัฐอเมริกาที่มีคดีในศาลวินิจฉัยกันหลายคดีว่า บุคคลที่สามจะต้องถูกริบทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาหรือไม่ ตั้งแต่เดิมมาศาลวางหลักไว้แน่ชัดว่า ความสุจริตของบุคคลที่สามไม่เป็นข้อต่อสู้มิให้มีการริบทรัพย์สินของตนแต่ต่อมาในปี ค.ศ. 1971 ศาลวินิจฉัยว่าการไม่รู้เห็นกับการกระทำความผิด (Privity with the crime) เป็นข้ออ้างไม่หรับได้กรณีดังกล่าวมีผู้วิจารณ์ว่าที่ศาลตัดสินเช่นนั้น เพราะบทบัญญัติในกฎหมายศุลกากรในขณะนั้นซึ่งว่าด้วยอำนาจคืนทรัพย์สินที่ริบของรัฐมนตรีกว่าการ

กระทรวงการคลัง เริ่มกำหนดแนวทางในการคืนทรัพย์สินไว้เช่นนั้น หลักจากนั้นศาลสูงของสหรัฐ ในคดีต่อมาจึงวางหลักเกณฑ์แน่ชัดในคดี Calero Toledo v. Pearson Yacht Leasing Co. ว่าความสุจริตของเจ้าของไม่เป็นข้ออ้างมิให้รับ

คดี Calero Toledo v. Pearson Yacht Leasing Co. นี้ได้ถูกนำมาอ้างอิงถึงตลอดมาเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินบุคคลที่สาม กล่าวสรุปได้ดังนี้

ข้อเท็จจริงคดีนี้ได้ความว่า บริษัท เพียร์สัน ยอร์ช ลิซซิ่ง มีกิจการให้เช่าเรือยอร์ชแก่ลูกค้า และในคดีนี้เรือยอร์ชลำหนึ่งของบริษัทที่ลูกค้าเช่าไปได้ถูกเจ้าหน้าที่ตรวจพบกัญชาจำนวนเล็กน้อยในขณะที่ผู้เช่ากำลังนำเรือแล่นเดินทาง ข้อเท็จจริงดังกล่าวรับฟังเป็นยุติว่าเจ้าของเรือยอร์ชผู้ให้เช่าไม่รู้ว่าทรัพย์สินของตนถูกนำไปใช้โดยผิดกฎหมายและไม่มีส่วนร่วมกระทำผิดกับผู้เช่าด้วย ต่อมาเรือยอร์ช ดังกล่าวถูกริบตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งกฎหมายดังกล่าวกำหนดให้ริบยานพาหนะที่ใช้หรือต้องการจะใช้ในการขนส่งหรือในกิจการอื่นใดเกี่ยวกับกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ในคดีนี้ศาลชั้นต้น (District court) พิพากษาไม่ริบเรือยอร์ช โดยให้เหตุผลว่า การริบทรัพย์สินดังกล่าวโดยมิได้มีการฟ้องร้องและพิจารณาคดี เป็นการขัดกับกระบวนการทางกฎหมายอันชอบธรรม (Due process of law) เพราะเป็นการเอาไปซึ่งทรัพย์สินโดยไม่มีค่าตอบแทนที่สมควร แต่ศาลสูงของสหรัฐ (The U.S. Supreme court) พิพากษากลับคำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นให้ริบเรือยอร์ช ของ บริษัท เพียงสั้น ๆ ว่า

1. การริบเรือดังกล่าวเป็นหลักประกันในการลงโทษ (To warrant a punitive sanction)
2. เพื่อให้เจ้าของทรัพย์สินต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ (To exercise greater care in transferring possession of their property) เหตุผลในข้อนี้ศาลสูงของสหรัฐได้บันทึกไว้ในการปฏิเสธไม่ขอใช้ค่าเสียหายแก่ บริษัท เพียร์สัน ว่า “เป็นหน้าที่ที่เข้มงวดของเจ้าของทรัพย์สินที่จะต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้ทรัพย์สินของตนเข้าไปเกี่ยวข้องกับกานนำไปใช้ที่ผิดกฎหมาย” ดังนั้นการที่ บริษัท เพียร์สัน ทำหน้าที่บกพร่องจึงเป็นข้อสนับสนุนในการลงโทษริบทรัพย์สินของเข้าเสียได้
3. การริบทรัพย์สิน (เรือยอร์ช) จะเป็นการป้องกันมิให้นำเรือลำนี้ไปใช้ในการกระทำผิดอีก
4. เป็นการลงโทษให้เสียหายทางเศรษฐกิจเพื่อมิให้มีผลประโยชน์เกิดขึ้นจากการกระทำผิด
5. การริบทรัพย์สินเป็นวิถีทางในการชดเชยค่าใช้จ่ายให้แก่รัฐบาลที่ต้องเสียไปเนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายอาญา

คดีดังกล่าวผู้พิพากษา White และผู้พิพากษา Powell เห็นว่า เนื่องจากผลประโยชน์สาธารณะที่สำคัญปรากฏในคดีนี้การริบทรัพย์สินโดยมิได้มีการพิจารณาก่อนที่จะริบทรัพย์สินนั้นจึงไม่ขัดต่อ

รัฐธรรมนูญ แต่มีความเห็นแย้งโดยผู้พิพากษา Stewart และผู้พิพากษา Douglass เห็นว่า การริบทรัพย์สินในคดีนี้ขัดต่อกระบวนการตามกฎหมายอันชอบธรรม โดยผู้พิพากษา Douglass ได้ชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงว่าการริบทรัพย์สินโดยมิได้มีการพิจารณาคดีเสียก่อนดังในคดีนี้เป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องกระทำ เพราะการยึดเรือได้มีขึ้นเป็นเวลานานถึงสองเดือน นับแต่การตรวจพบกัญชาบนเรือ นั้น ยิ่งกว่านั้นเจ้าของเรือยังระบุไว้ในสัญญาเช่าเรือด้วยว่าห้ามมิให้นำเรือไปใช้ในกิจการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย คำพิพากษาคดีนี้จึงเป็นกรณีไม่จำเป็นและมีได้ก่อนให้เกิดผลดังที่มุ่งจะให้ มีและคำพิพากษาที่รุนแรงเช่นนี้ควรจะบรรเทาลงบ้างเพื่อความยุติธรรม

การคุ้มครองประโยชน์ของบุคคลที่สามในการริบทรัพย์สินทางอาญา หลังจากมีคำพิพากษา และกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่รับตกเป็นของรัฐแล้วกระบวนการริบทรัพย์สินทางอาญาก็จะเป็นถึงกระบวนการทางแพ่ง (Quasi-civil phase) บุคคลที่สามที่รัฐรู้ว่าผลประโยชน์ในทรัพย์สินที่รับนั้น จะถูกแจ้งให้ทราบเป็นการส่วนตัวและจะถูกเชิญให้เข้ามาพิสูจน์ว่าเขามีสิทธิเหนือกว่าประโยชน์ของรัฐบาล ซึ่งกรณีนี้จะต้องมั่นใจได้ว่าได้ส่งคำบอกกล่าวไปถึงผู้มีสิทธิเรียกร้องอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้มีสิทธิเรียกร้องเหล่านี้จะต้องยื่นเรื่องต่อศาลเพื่อให้มีการพิจารณาถึงสิทธิของเขาที่มีต่อทรัพย์สินที่ถูกริบ ถ้าสิทธิของผู้เรียกร้องถูกพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้มีสิทธิดีกว่ารัฐบาล คำสั่งในเรื่องการริบทรัพย์สินก็จะถูกเปลี่ยนเป็นยอมรับถึงผลประโยชน์ของบุคคลที่สาม และคืนทรัพย์สินให้แก่เขา การขอคืนทรัพย์สินที่ถูกริบจะมีการพิจารณาต่อไปภายหลังจากที่การดำเนินคดีอาญาเสร็จสิ้นแล้ว โดยมีวิธีการดังนี้

(1) เมื่อศาลออกคำสั่งริบแล้ว รัฐต้องพิมพ์ประกาศแจ้งความเผยแพร่การมีคำสั่งริบและการจะจำหน่ายทรัพย์สิน พร้อมทั้งส่งแจ้งความไปยังผู้มีส่วนได้เสียที่รัฐได้ทราบ

(2) ผู้คัดค้านจะต้องร้องเข้ามาใน 30 วัน นับแต่วันที่เสร็จสิ้นการประกาศหรือวันที่ตนได้รับแจ้งความ ในคำร้องขอต่อศาลนั้นจะต้องอ้างอิงพยานหลักฐาน ด้วย

(3) ศาลจะไต่สวนคำร้องขอคืนทรัพย์สินให้เสร็จภายใน 30 วัน ในการนี้ศาลจะรวมการพิจารณาคำขอต่าง ๆ เข้าด้วยกันก็ได้ และให้พิจารณาสำนวนคดีอาญาที่ได้วินิจฉัยไปแล้วด้วย

(4) การพิจารณาจะยึดหลักน้ำหนักพยานหลักฐานที่มากกว่าเป็นสำคัญ (Preponderance of the evidence) โดยศาลอาจสั่งคืนทรัพย์สินที่ริบไว้แล้วได้ในกรณี

(ก) ขณะเกิดการกระทำความผิดทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ร้องขอมิใช่ของผู้กระทำผิด เพราะการริบทรัพย์สินบุคคลที่สามจะเป็นไปตามหลักการริบทรัพย์สินทางแพ่ง (Civil forfeiture) หรือ

(ข) ผู้ร้องขอเป็นผู้รับโอนโดยสุจริต มีค่าตอบแทนและขณะที่รับโอนไม่มีเหตุเชื่อได้ว่าทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในข่ายที่ถูกริบ

(5) ถ้าศาลยกคำร้องขอของบุคคลที่สามที่ร้องขอทรัพย์สินคืน หรือ ไม่มีการยื่นคำร้องขอภายในกำหนดเวลา สิทธิในทรัพย์สินเป็นอันยุติการโต้แย้งอีกต่อไป

ทรัพย์สินที่ริบไว้ นั้นไม่ตัดอำนาจของอธิบดีอัยการที่จะสั่งคืน ชาติใช้ราคา หรือ ประณีประนอมยอมความ ทั้งนี้เพื่อป้องกันสิทธิของบุคคลที่สามผู้สุจริต

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติที่ให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่ได้มาและเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นวัตถุประสงค์ในทางกฎหมายที่จะใช้เป็นวิธีการที่จะป้องกันและปราบปรามโดยตัดวงจรการประกอบอาชญากรรมเท่านั้นมิใช่เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญาอันจะต้องอยู่ได้บังคับจึงนำไปใช้บังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยมิชอบและยังคงมีอยู่ในขณะที่พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 ใช้บังคับได้เพราะทรัพย์สินดังกล่าวผู้ที่ได้มาไม่มีสิทธิในทรัพย์สินนั้นตั้งแต่ได้รับมาแล้วและถึงแม้ว่าผู้กระทำความผิดถึงแก่ความตายก็เป็นเพียงแต่ทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องและโทษเป็นอันระงับไปเท่านั้นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดก็ยังคงต้องคืนแก่ผู้มีสิทธิโดยชอบหรือตกเป็นของกองทุนได้อยู่แน่นอนเพราะถึงอย่างไรผู้กระทำที่ตายไปหรือหลบหนีแล้วก็ไม่มีความผิดในทรัพย์สินที่ตนมาจากการกระทำความผิดมาหรือที่ตนได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายอยู่ดีแล้วจะให้ตกทอดไปสู่ทายาทของผู้กระทำความผิดได้อย่างไรจึงไม่ใช่เรื่องกฎหมายย้อนหลังลงโทษและการดำเนินคดีทางอาญาแก่บุคคลนั้นเท่านั้นที่ระงับไปทรัพย์สินที่เขาได้มาโดยมิชอบนั้นไม่เกี่ยวกับคดีอาญาหรือโทษทางอาญาแต่อย่างใดจะต้องเป็นไปตามหลักกรรมสิทธิ์ในทางแพ่งคือ คืนผู้มีสิทธิไปและเป็นการเรียกคืนทรัพย์สินจากผู้ที่ไม่สิทธิจะยึดถือไว้ ดังนี้แม้ผู้กระทำผิดจะตาย ก็ไม่ใช่สาระสำคัญความสำคัญอยู่ที่ว่าทรัพย์สินนั้นเขาได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หากไม่ก็เอาทรัพย์สินนั้นคืนเจ้าของหรือหากไม่มีเจ้าของมาอ้างเอาทรัพย์สินนั้นก็ต้องให้ตกเป็นของกองทุนได้ แต่ระเบียบที่ออกโดยกฎหมายดังกล่าวควรออกระเบียบการโต้แย้งหรือการอุทธรณ์ คำสั่งให้ชัดเจน

3. กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีและผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตายมีสิทธิในการโต้แย้งสิทธิต่างกัน

ภายใต้ข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์เดียวกับมาตรา 32 วรรคสอง ของพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 ซึ่งในชั้นการริบทรัพย์สิน เห็นว่ามีความเลื่อมล้ำกันในประเด็นที่ว่า หากภายใน 2 ปี ผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใดที่มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่มีมูลค่าจำนวนมากและเกิดความรู้สึกอยากได้ทรัพย์สินคืนหรือสามารถตั้งหลักต่อสู้หรือมีข้อต่อสู้ที่สามารถชนะรัฐได้กลับเข้ามาในคดีภายใน สองปีก่อนที่คณะกรรมการ

ตรวจสอบทรัพย์สิน จะวินิจฉัยหรือมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติด ทำให้อายุความตามมาตรา 32 วรรคสอง ของพระราชบัญญัติมาตรการป้องกัน
และปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 นั้นสะดุดหยุดลง และต้อง
ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินใหม่ ซึ่งจะเป็นการเริ่มกระบวนการรับทรัพย์สินใหม่ตั้งแต่ต้นรวมถึง
เป็นการใช้สิทธิขยายอายุความเพิ่มเติม เป็นการยืดระยะเวลาในการต่อสู้คดีไปอีก ในชั้นนี้จึง
เห็นว่าประโยชน์อย่างมากที่ผู้ต้องหาและจำเลยจะได้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองว่าทรัพย์สิน
ไม่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด อีกทั้งยังมีองค์กรกลางคือศาลเป็นผู้ทำหน้าที่เป็น
ผู้ตัดสินชี้ขาด ตรงข้ามกับผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตายนั้น ที่อยู่ภายใต้ข้อบังคับและ
หลักเกณฑ์เดียวกัน

อย่างไรก็ตามการอำนวยความสะดวกก่อนข้างจะมีข้อจำกัด เพราะเนื่องจากในชั้น
ผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตายนั้น สามารถใช้สิทธิได้เพียงให้ทนายมาพิสูจน์ในชั้น
คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเท่านั้น ไม่สามารถที่จะมีองค์กรหรือหน่วยงานกลางเป็นผู้
อำนาจวินิจฉัยชี้ขาด ซึ่งในชั้นนี้จึงเห็นว่าการตามหลักผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตายนั้น ควรจะ
ได้รับความเป็นธรรมในการต่อสู้คดีมากกว่านี้ จึงเป็นประเด็นสนใจน่าศึกษาว่า ภายใต้ข้อบังคับ
และหลักเกณฑ์เดียวกันระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีและผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตาย
นั้น การบังคับใช้กฎหมายหรืออำนวยความสะดวกนั้นเพียงพอหรือเท่าเทียมกันหรือไม่อย่างไร
และสามารถแก้ไขอย่างไรให้เท่าเทียมกันได้มากที่สุดต้องพิจารณาตามประเด็น3ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่หนึ่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับ
ยาเสพติด พุทธศักราช 2534 มาตรา 32 วรรคสอง สอดคล้องหรือขัดแย้งกับหลักกฎหมาย
รัฐธรรมนูญหรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่าพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับ
ยาเสพติด พ.ศ. 2534 ตามมาตรา 32 วรรคสอง เป็นบทบัญญัติที่กำหนดกระบวนการทางกฎหมาย
เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่จะพิสูจน์ทรัพย์สินของตนในชั้นศาล วินิจฉัยเพียง
แค่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเท่านั้น ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มี
เหตุอันควรสงสัยว่าผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ที่ทำธุรกรรมด้วยกับทรัพย์สินเกี่ยวเนื่องกับ
ทรัพย์สินของตน และมีช่องทางในการใช้สิทธิร้องคัดค้านคำร้องขอให้รับทรัพย์สินของคณะกรรมการ
ตรวจสอบทรัพย์สินได้อีกหรือไม่จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายมีผลใช้บังคับต่อบุคคลเป็น
การทั่วไปโดยเสมอกันไม่ได้ยกเว้นให้ใช้บังคับกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือทำให้บุคคลไม่ได้รับ
ความเสมอกันในกฎหมายหรือไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันและไม่เป็นการ
เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลแต่ประการใด หรือภายหลังอาจมีการพิจารณาเมื่อพ้นกำหนด

ระยะเวลา 2 ปี ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุนแล้ว หากมีการทำคดีในกรณีนี้ผู้ต้องหาหลบหนี การจับกุมหรือผู้ต้องหาถึงแก่ความตาย ขึ้นพิจารณาในชั้นศาลทั้งคดีทรัพย์สินและความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด หรือได้ส่วนเฉพาะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็จะพบมูลความผิดทางอาญา ซึ่งคดี ทรัพย์สินยังต้องผูกติดกับความผิดในคดีอาญาค้วย และจะไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย

ประเด็นที่สองพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด พุทธศักราช 2534 มาตรา 32 วรรคสอง มีหลักเกณฑ์ให้บุคคลอื่นหรือบุคคลที่สามเกี่ยวกับการ ขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินตลอดจนการร้องขอคืนทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบในคดียาเสพติดซึ่งเป็น มาตรการทางกฎหมายที่มีผลมาจากการกระทำความผิดในทางอาญาของบุคคลอื่นมิใช่เป็นการ ลงโทษบุคคลให้รับทรัพย์สินที่ถือเป็นการลงโทษบุคคลทางอาญาโดยมิได้มีการกระทำความผิด อันจะเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเพราะการที่ศาลจะมีคำสั่งริบทรัพย์สิน หรือไม่ขึ้นอยู่กับเจ้าของทรัพย์สินได้ยื่นคำร้องเข้ามาในคดีและพิสูจน์ให้ได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมาย กำหนดหรือไม่

ส่วนกรณีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 เนื่องมาจากการที่เจ้าของทรัพย์สินไม่ได้ให้การกับพนักงานเจ้าหน้าที่ในการ ได้แย้งสิทธิในชั้นพิจารณาของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ยื่นคำร้องหรืออุทธรณ์คำสั่ง ได้หรือไม่ ซึ่งถือเป็นการบงการป้องกันการมิให้นำทรัพย์สินของตนไปเกี่ยวข้องในการ กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพราะโดยปกติ ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินย่อมจะต้องพึงสงวนดูแล รักษาทรัพย์สินของตนตามสมควรแก่มูลค่าแห่งทรัพย์สินหากให้มีการยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สิน ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอีกและไม่ถือเป็นการปฏิบัติต่อบุคคลเสมือนเป็นผู้กระทำความผิด หรือเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญเพราะกระบวนการ ริบทรัพย์สินดังกล่าวจะเริ่มดำเนินการได้เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยหรือมีเหตุอันควรเชื่ออย่าง สมเหตุสมผลและกระบวนการขอริบทรัพย์สินก็มีมาตรการในการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้ อำนาจอย่างเป็นระบบโดยศาลยุติธรรมเพื่อคุ้มครองเจ้าของทรัพย์สินและบุคคลที่สามมิให้ได้รับ การกระทบกระเทือนเกินความจำเป็น

ประเด็นที่สามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด พุทธศักราช 2534 มีการกำหนดระยะเวลาในการโต้แย้งคำสั่ง ซึ่งถือว่าคำสั่งคณะกรรมการ ตรวจสอบทรัพย์สิน เป็นคำสั่งทางการปกครอง จะต้องกำหนดระยะเวลาการอุทธรณ์คำสั่งไว้ และกฎหมายมิได้กำหนดไว้ จะต้องถือระยะเวลาการอุทธรณ์คำสั่ง 1 ปี เพื่อให้การป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพราะถือเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมและประเทศชาติ

แม้จะกระทบสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าของทรัพย์สินอยู่บ้างแต่ก็มีมาตรการเยียวยาคุ้มครองผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน โดยให้กำหนดการประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นสองวันติดต่อกันซึ่งในคดีอาญาทั่วไปกรณีโจทก์มีคำขอให้รับของกลางศาลจะไม่มีคำสั่งให้เรียกบุคคลซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินเข้ามาในคดีด้วยถือเป็นระยะเวลาที่เพียงพอที่จะให้เจ้าของทรัพย์สินได้ทราบถึงการร้องขอให้ยึดทรัพย์สินแล้วดังนั้นมาตรการตามบทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นมาตรการที่เหมาะสมและได้สัดส่วนกับอันตรายที่เกิดขึ้นแล้วย่อมทำให้การพิจารณาตีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งมีความจำเป็นจะต้องใช้ระยะเวลาอันรวดเร็วเกิดความล่าช้า ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการประกาศใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 ที่มุ่งประสงค์ให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพแม้จะจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลอยู่บ้างแต่ก็เป็นไปเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและไม่กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิแต่อย่างใดจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

ตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 32 วรรคสอง ไม่ทำให้เกิดการพิจารณาคดีขึ้นสู่ศาล ซึ่งเป็นการใช้อำนาจของทางรัฐเพียงฝ่ายเดียว การใช้อำนาจดังกล่าวนั้นเป็นการใช้อำนาจที่อาจจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม หรือเป็นการให้ความเป็นธรรมกับผู้กระทำความผิดหรือผู้เกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอกไม่พอเพียง จากแนวทางการศึกษานี้ ผู้ศึกษาพบประเด็นปัญหาอยู่ 3 ประการ กล่าวคือ

1. ปัญหาทางกฎหมายที่เกิดจากที่ผู้ต้องหาหลบหนีหรือจำเลย และผู้ต้องหาหรือจำเลย ถึงแก่ความตาย พบว่า การที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีการจับกุมยังมีได้มีการพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ หรือแม้แต่การริบทรัพย์สินตามมาตรา 32 วรรคสอง ทรัพย์สินตกเป็นของกองทุนเมื่อหลบหนีครบ 2 ปี หากภายหลังจับกุมตัวผู้ต้องหาได้ศาลพิพากษาในคดีอาญายกฟ้อง ซึ่งถือว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่เป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดแล้ว จะถือว่าทรัพย์สินนั้นเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ จะถือเป็นการริบทรัพย์สินเนื่องจากผลของกฎหมายตามมาตรา 32 วรรคสอง จะถือว่าเป็นธรรมหรือไม่จะกลายเป็นกฎหมายปิดปาก ไม่มีสิทธิโต้แย้งแต่ประการใด และยิ่งไปกว่านั้นกรณีปัญหาผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตาย คดีถือเป็นการระงับ ยังไม่มีโอกาสโต้แย้ง ซึ่งประเด็นดังกล่าวผู้ศึกษามองว่า ในการริบทรัพย์สินของต่างประเทศจะมีการผ่านกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นคำสั่ง หรือหากมีการริบทรัพย์สินในเชิงบริหารก็จะมีกระบวนการโต้แย้งคัดค้านที่มีขั้นตอนที่ใกล้เคียงกระบวนการของศาลที่จะให้แต่ละองค์กรเข้ามาถ่วงดุลกัน หรือมีการประกาศหนังสือพิมพ์ในกรณีดังกล่าวอย่างชัดเจน ดังนั้น กฎหมายดังกล่าวของประเทศไทย ควรที่จะมีการผ่านกระบวนการพิจารณาของศาล ในลักษณะการไต่สวนมูลฟ้องก่อน กล่าวคือ อาจมีการไต่สวนฝ่ายเดียวถึงมูลแห่งคดีในการกระทำความผิดหรือกล่าวหาว่าผู้ตายหรือผู้ต้องหาหลบหนีได้กระทำความผิด เพื่อให้ศาลเห็นมูลเหตุแห่งพฤติการณ์การกระทำความผิด และเปิดโอกาสให้ทนายหรือผู้ารู้เห็นว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมิได้กระทำความผิดเข้าได้แย้งและอาจให้บุคคลภายนอกโต้แย้งคัดค้านทรัพย์สินของกลางที่ตนมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดได้พิสูจน์ และศาลก็จะสั่งให้ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินตาม มาตรา 32 วรรคสองก่อนจนครบระยะเวลา 2 ปี ตามกฎหมายต่อไป ซึ่งจะเปิดความเป็นธรรมต่อไป

2. ปัญหาข้อกฎหมายการริบทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของซึ่งไม่รู้เห็นเป็นใจ ซึ่งกรณีดังกล่าวก็จะเป็นลักษณะเหมือนปัญหาในข้อที่ 1 การที่ริบทรัพย์สินบุคคลภายนอกย่อมกระทบสิทธิผู้ไม่รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดด้วย หากปรากฏในภายหลังโดยเจ้าของแท้จริงเกินกำหนดของกฎหมาย และมีเหตุไม่ทราบข้อเท็จจริงในการดำเนินการริบทรัพย์สินตามกฎหมาย จะสามารถยื่นคำร้องขอหรือฟื้นคดีได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งจะพบว่ากรณีดังกล่าว การพิจารณาตีทรัพย์สินไม่ได้ นำคดีขึ้นสู่ศาลจบในชั้นคณะกรรมการจะกระทบต่อบุคคลภายนอกหรือบุคคลที่สาม หรืออาจเป็นช่องทางให้เกิดการวิสามัญฆาตกรรมหรือออกหมายจับในการก่อกวนร้ายได้ การริบทรัพย์สินบุคคลที่สาม ถือเป็นวิธีการริบทรัพย์สินทางอาญาถึงกระบวนทางแพ่งบุคคลที่สามที่จะต้องรู้ถึงสิทธิและถูกแจ้งให้ทราบเป็นการส่วนตัวและจะถูกเชิญให้เข้ามาพิสูจน์ว่าเขามีสิทธิเหนือในทรัพย์สิน จัดส่งคำบอกกล่าวไปถึงผู้มีสิทธิเรียกร้องอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้มีสิทธิเรียกร้องเหล่านี้จะต้องยื่นเรื่องต่อศาลเพื่อให้มีการพิจารณาถึงสิทธิของเขาที่มีต่อทรัพย์สินที่ถูกริบ จึงจะต้องมีกำหนดแนวทางให้ชัดเจน ทั้งจะต้องให้ผ่านกระบวนการพิจารณาโดยศาลออกคำสั่งริบแล้ว และต้องพิมพ์ประกาศแจ้งความเผยแพร่การมีคำสั่งริบและการจะจำหน่ายทรัพย์สิน พร้อมทั้งส่งแจ้งความไปยังผู้มีส่วนได้เสียได้ทราบกำหนดระยะเวลาการคัดค้านจะต้องร้องเข้ามาใน 30 วัน นับแต่วันที่เสร็จสิ้นการประกาศหรือวันที่ตนได้รับแจ้งความ ในคำร้องขอต่อศาลนั้นจะต้องอ้างอิงพยานหลักฐานด้วยรวมทั้งหลักการพิจารณาจะยึดหลักน้ำหนักพยานหลักฐานที่มากกว่าเป็นสำคัญ โดยจะต้องพิสูจน์ใครเป็นเจ้าของที่แท้จริงก่อน เป็นของผู้ต้องหาหรือบุคคลที่สาม จึงจะพิจารณาว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดหรือไม่ เพราะถ้าชัดเจนว่าเป็นของบุคคลภายนอกที่ได้โดยสุจริตก็ถือว่าไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด และนำหลักผู้รับโอนโดยสุจริต มีค่าตอบแทนและขณะที่รับโอนไม่มีเหตุเชื่อว่าเป็นทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในข่ายที่ถูกริบเป็นต้น

3. กรณีผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีและผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตายมีสิทธิในการโต้แย้งสิทธิต่างกันภายใต้ข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์เดียวกับมาตรา 32 วรรคสอง ของพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 ซึ่งในชั้นการริบทรัพย์สินเห็นว่ามีความเลื่อมล้ำกันในประเด็นที่ว่า หากภายใน 2 ปี ผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใดที่มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่มีมูลค่าจำนวนมากและเกิดความรู้สึกอยากได้ทรัพย์สินคืนหรือสามารถตั้งหลักต่อผู้หรือมีข้อต่อผู้ที่สามารถชนะรัฐได้กลับเข้ามาในคดีภายใน สองปีก่อนที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน จะวินิจฉัยหรือมีคำสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ทำให้อายุความตามมาตรา 32 วรรคสอง ของพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พุทธศักราช 2534 นั้นสะดุดหยุดลง และต้องดำเนินการ

ตรวจสอบทรัพย์สินใหม่ ซึ่งจะเป็นการเริ่มกระบวนการริบทรัพย์สินใหม่ตั้งแต่ต้นรวมถึงเป็นการใช้สิทธิขยายอายุความเพิ่มเติม เป็นการยืดระยะเวลาในการต่อสู้คดีไปอีก ในชั้นนี้จึงเห็นว่าเป็นประโยชน์อย่างมากที่ผู้ต้องหาและจำเลยจะได้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองว่าทรัพย์สินไม่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิดกับยาเสพติด อีกทั้งยังมีองค์กรกลางคือศาลเป็นผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินชี้ขาด ตรงข้ามกับผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตายนั้น ที่อยู่ภายใต้ข้อบังคับและหลักเกณฑ์เดียวกัน แต่การอำนวยความสะดวกก่อนข้างจะมีข้อจำกัด เพราะเนื่องจากในชั้นผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตายนั้น สามารถใช้สิทธิได้เพียงให้ทนายทนายพิสูจน์ในชั้นคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเท่านั้น ไม่สามารถที่จะมีองค์กรหรือหน่วยงานกลางเป็นผู้มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาด ซึ่งในชั้นนี้จึงเห็นว่าการตามหลักผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตายนั้น ควรจะได้รับความเป็นธรรมในการต่อสู้คดีมากกว่านี้ จึงเป็นประเด็นสนใจน่าศึกษาว่า ภายใต้ข้อบังคับและหลักเกณฑ์เดียวกันระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยหลบหนีและผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงแก่ความตายนั้น การบังคับใช้กฎหมายหรืออำนวยความสะดวกนั้นเพียงพอหรือเท่าเทียมกันหรือไม่อย่างไร และสามารถแก้ไขอย่างไรให้เท่าเทียมกันได้มากที่สุด

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การที่นำมาตรา 32 วรรคสอง เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล จะเกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย ซึ่งก็จะนำมาซึ่งการยกเลิกมาตรา 32 วรรคสอง และมีแต่คดีที่ผ่านการพิจารณาของศาลตาม มาตรา 32 วรรคแรก ในการปรับปรุงกฎหมายต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ด้วยปัญหาการริบทรัพย์สินผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีการจับกุมหรือถึงแก่ความตาย ส่งผลให้กฎหมายไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างเต็มที่บุคคลภายนอกผู้สุจริตต้องได้รับผลกระทบจากมาตรการริบทรัพย์สินที่เด็ดขาด ทั้งที่การลงโทษทางอาญาจะบรรลุวัตถุประสงค์ของการลงโทษได้อย่างจริงจังก็ต่อเมื่อการบังคับโทษสามารถทำได้อย่างจริงรวดเร็ว และเป็นธรรม ดังนั้นจึงควรมีการปรับปรุงกฎหมายให้มีความชัดเจนเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และสร้างความเป็นธรรมแก่บุคคลภายนอกที่สุจริตมากยิ่งขึ้นจากการศึกษาผู้ศึกษาเห็นว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังนี้

1. ควรกำหนดหลักโทษระงับด้วยความตายหรือการจำหน่ายคดีไว้ชั่วคราวสำหรับผู้ต้องหาหลบหนี โดยให้ยกเว้นทรัพย์สินตามมาตรา 32 นั้นให้มีการไต่สวนมูลความผิดหรือดำเนินการส่งพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลตามมาตรา 32 วรรคแรก เพื่อเปิดโอกาสโต้แย้งคัดค้านแก่ผู้เป็นเจ้าของที่แท้จริงซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดที่ยื่นคำเสนอนั้นกระทำภายในระยะเวลาที่กำหนดได้

2. ควรกำหนดหลักเกณฑ์การริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่โอนไปสู่บุคคลภายนอก โดยสุจริตเสียค่าตอบแทน โดยกำหนดเป็นข้อยกเว้นเช่นเดียวกับกรณีทายาทได้ทรัพย์สินนั้นมา โดยสุจริตทั้งนี้การแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวก็เพื่อให้บทบัญญัติมีความชัดเจน เสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และสร้างความเป็นธรรมแก่บุคคลภายนอกที่สุจริตมากยิ่งขึ้น

3. แก้ไขกฎหมายมาตรา 32 ให้มีแต่วรรคแรกเพื่อให้มีความได้เปรียบทางกฎหมายคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

บรรณานุกรม

- กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2521). *การริบทรัพย์สินประเภทที่ใช้ในการกระทำความผิด, อนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพนายประสิทธิ์ ศรีนุกุล วัฒนวิเศษ 2521*. กรุงเทพฯ: วัชรินทร์การพิมพ์.
- กานดา ปานดำ. (2557). การบังคับโทษปรับ: ศึกษากรณีบังคับให้ทำงานแทนค่าปรับ. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- จิตติ ดิงศรัทย์. (2525). *กฎหมายอาญาภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- จิตติ ดิงศรัทย์. (2525). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 1 ตอน 1. ม.ป.ท.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2540). *มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ชัยรัตน์ แก่นแก้ว. (2543). *การยึดทรัพย์สินและการริบทรัพย์สินในคดีอาญาเฉพาะกรณี: การริบทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ถึงแก่ความตาย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์. (2531). โทษริบทรัพย์สิน. *วารสารกฎหมาย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 12(1), 86-87.
- เชษฐภัทร พรหมชนะ. (2546.) การนำมาตรการอื่นมาใช้บังคับนอกเหนือจากการกักขังแทนค่าปรับ
- นิกร เกริกกุล. (2543). *การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินทฤษฎีกฎหมายและแนวทางปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: Translators-at-Law.com.
- นัทธี จิตสว่าง. (ม.ป.ป.). *วัตถุประสงค์ในการลงโทษ*. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/454719>
- พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 2534 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
- เถา สารสิน, พลตำรวจตรี. (2522). *ปัญหาการควบคุมยาเสพติดในประเทศไทยศึกษาเฉพาะกรณีถึงมาตรการและยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงของชาติ ในเอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาสังคมจิตวิทยา วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่น 21*. ม.ป.ท.
- วีระพงษ์ บุญโญภาส. (2551). รายงานการวิจัย โครงการพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วีระพงษ์บุญโญภาส. (2547). *กระบวนการยุติธรรมกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- วุฒิพงษ์ เกษภาษา. (2548). *การริบทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีการจับกุมในคดียาเสพติด*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมชาย พุกฤษชัยกุล. (2552). *การริบทรัพย์ซึ่งได้ใช้ในการกระทำความผิด: ศึกษากรณีการใช้ยานพาหนะ ผลงานการอบรมหลักสูตร รุ่นที่ 13 ผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.
- สมยศ วัฒนภิรมย์. (2536). *การรอกการลงโทษและการรอกการกำหนดโทษปรับ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สหชน รัตนไพจิตร. (2547). *ความประสงค์ของการลงโทษอาญา: ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา*. ม.ป.ท.
- สำนักกฎหมาย. (2548). *คู่มือ การประสานงานและการรวบรวมพยานหลักฐานคดียาเสพติด*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม.
- สำนักงาน ป.ป.ส. (2544). *การยึดอายัด และริบทรัพย์สินคดียาเสพติด*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด. (2557). *คู่มือ ตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกระทรวงยุติธรรม.
- ลีหนาท ประยูรรัตน์. (2542). *คำอธิบายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: เอเชียเพลส.
- อรรถนพ ลิขิตจิตตะ. (2542). *ถาม-ตอบเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน*. กรุงเทพฯ: กองนิติการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.